

การนำเสนอผลงานวิจัยโปสเตอร์ (Poster Presentation)

ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหลท่า

หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

Factors that disable the household accounting for people who reside in
the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard.

Tak province

นางลักษณ์ จีวจุ* ทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์

สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

*Corresponding author. E-mail: jeab151127@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ประชาชนที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนบ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน จำนวน 50 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนบ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการรับรู้ 2) ปัจจัยด้านอาชีพ 3) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 4) ปัจจัยด้านสังคม พบว่ามีปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านการรับรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมจัดทำบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึกร่วมกันว่าทุกคนจะมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

คำสำคัญ : บัญชีครัวเรือน, ปัจจัยสาเหตุ, การส่งเสริม

Abstract

This research aims to provide educational purpose 1) To study the factors that disable the household accounting. 2) To study the problems household accounting encouragement. And 3) To study encourage people about household accounting for people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province. The population used in the study is people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province participating in community service programs in the number of 50 person. The representative sample is from people who reside in the village of Baan Lai Tha Moo 3 District Mae La Mard, Mae La Mard. Tak province in the number of 30 representatives. The instruments used for data analysis were questionnaires group discussions and interviews. The outcome indicates from the study that there are four main reasons why people do not want to prepare household account. 1) Factor of acknowledgement. 2) Factor of occupation. 3) Factor of education and 4) Factor of social. It is found that there is one main reason why people don't prepare the household account regards factor of acknowledgement. Especially, most people don't have a chance to participate in the training of household accounting with a lack of understanding of it. The guideline is to develop the encouragement of household accounting for the representative sample. It helps them to better understand and prepare the account correctly with the participation. It allows the representatives to participate the decision, togetherness in planning, and to solve community problems. Researchers encourage, recommend, and promote the household accounting. In conclusion, the development of household accounting shall change attitude of people, thinking and behavior of the sample in the positive trend in the atmosphere of every individual take part of helping the community through integration process, knowledge development, and inspiration in order to achieve the success of this research.

Keywords: Household Accounting, Cause Factor, encourage

บทนำ

จากสภาวะปัญหาสังคมการใช้เงินของประชาชนของประเทศไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดการยั้งคิด ปัญหาการใช้เงินโดยที่ไม่มีการวางแผน การนำเงินในอนาคตมาใช้ล่วงหน้า จนทำให้คนไทยเกิดปัญหาเงินไม่พอใช้และหนี้สินตามมา ซึ่งปัญหานี้ได้ทวีคูณขึ้นในทุก ๆ วัน การจะดำรงชีวิตให้อยู่รอดภายใต้สังคมในปัจจุบัน แนวทางหนึ่งที่ประชาชนไทยควรยึดถือ คือการพึ่งตนเอง รู้จักความพอประมาณ

และไม่ประมาท ตามแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง รู้จักความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ คำนึงถึงหลักเหตุผล และการประมาณตนเอง พร้อมกับทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท โดยเฉพาะการใช้จ่ายเงินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, 2557) ในปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจตกต่ำ ความเสี่ยงจากการลงทุน และประชาชนใช้เงินที่ขาดความยั้งคิด ขาดการวางแผน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและได้แนวคิดว่าการแก้ปัญหาจากสิ่งเหล่านี้น่าจะใช้ความพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิตนั่นก็คือ การทำจัดบัญชีครัวเรือน เป็นอีกหนึ่งวิธีที่ทำให้สามารถควบคุมรายรับและรายจ่ายได้เป็นอย่างดี ทำให้ชาวบ้านสามารถบันทึกข้อมูลและเรียนรู้ข้อมูลทั้งรายได้หรือรายจ่ายทุกอย่างที่คนในครอบครัวใช้จ่ายไป โดยการจดบันทึกทุกวันแล้วนำมาวิเคราะห์มาประมวลผลทำให้สามารถรู้สถานการณ์ที่แท้จริงของการใช้จ่ายภายในภาคครัวเรือน การบัญชีครัวเรือนจึงเป็นแนวคิดสำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้ผู้ทำบัญชีครัวเรือน เรียนรู้ที่จะเลือกใช้เส้นทางชีวิตที่เหมาะสม (เกศสุตา สิทธิสันติกุล, 2550) นำมาซึ่งความสมดุลในครอบครัว สร้างความเข้มแข็ง และมั่นคงด้านการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชน และที่สำคัญเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องรายรับและรายจ่ายก็คือ วิธีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนา 3 ชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ปรัชญาชีวิตที่ต้องเหมาะสมพอดี สอดคล้องถูกต้องตามกฎหมายชาติ ที่มีทั้งความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ (ประชาไท, 2550) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล ณ ชุมชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวนประชาชนที่ศึกษาทั้งหมด 50 คน จากที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรเคยจัดโครงการบริการวิชาการและวิชาชีพให้กับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน และได้มีการติดตามผล ซึ่งพบว่า ประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบางส่วนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแต่ ไม่ต่อเนื่อง จากการลงพื้นที่ไปศึกษาก็ยังพบว่า ประชาชนยังไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินที่จำเป็นได้ ยังประสบกับปัญหาการรายจ่ายมากกว่ารายรับ ยังมีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย เช่น การซื้อหวย การเล่นเกมพนัน การดื่มสุรา ฯลฯ เป็นต้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้จักการบริหารจัดการเงินและการวางแผน สามารถวางแผนทางการเงินให้เหมาะสมระหว่างรายจ่ายและรายรับ การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปซึ่งจะเป็นการสร้างลักษณะการประหยัด การอดออม รวมทั้งเพื่อสร้างตามเข้าใจภายในครัวเรือน เพื่อจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้ประชาชนจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะนำมาซึ่งความสมดุลในครอบครัวและชุมชน ตลอดจนเป็นการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคตต่อไป โดยใช้หลักแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรง

พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน และสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
2. ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์หาแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนและศึกษาผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนหมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน วันที่ 18 พฤศจิกายน 2558 จำนวนทั้งหมด 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก มีจำนวน 30 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเฉพาะเจาะจง สำหรับผู้ที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนจากการเข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน จำนวน 4 ด้าน คือ ปัจจัยทางด้านการรับรู้ ปัจจัยทางด้านอาชีพ ปัจจัยทางด้านการศึกษา และปัจจัยทางด้านสังคม

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้ 5 ระดับ โดยมีการกำหนดน้ำหนักคะแนนและแปลความหมาย ดังนี้

ค่าคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าคะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก

ค่าคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดความคิดเห็นของประชาชน โดยนำค่าเฉลี่ย (mean) เป็นตัวชี้วัดได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ปัจจัยปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 คือ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) สามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2. การสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

3. แบบสัมภาษณ์ผลการใช้แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

วิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากชุมชนและประชาชนบ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ศึกษาจากประชาชนที่เคยเข้าร่วมโครงการบริการวิชาชีพสู่ชุมชนวันที่ 18 พฤศจิกายน 2558 จำนวนทั้งหมด 50 คน และคัดเลือกประชาชนที่ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องจำนวน 30 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน และสภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเอกสารข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจัดทำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย (IOC) เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากนั้นลงพื้นที่แจกแบบสอบถามให้แก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package For the Social Sciences) แล้วนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อสรุปเชิงนโยบาย ร่วมกันในการจัดทำแผนการพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำแบบสัมภาษณ์และนำไปศึกษาผลการใช้แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดได้จากแบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package For the Social Sciences) ในการประมวลผล คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการประมวลผลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนและสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้วิธีการประมวลผลวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนวิเคราะห์ผลเชิงพรรณนา ส่วนการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเหตุเชิงผลและบรรยายในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	33.30
หญิง	20	66.70

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
รวม	30	100.00
อายุ		
21-30 ปี	8	26.70
31-40 ปี	10	33.30
41-50 ปี	11	36.70
51-60 ปี	1	3.30
รวม	30	100.00
สถานภาพสมรส		
โสด	10	33.30
สมรส	19	63.30
หย่าร้าง	1	3.30
รวม	30	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	9	30.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	3.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	9	30.00
ปริญญาตรี	8	26.70
รวม	30	100.00
อาชีพ		
รับราชการ	3	10.00
พนักงานเอกชน	2	6.70
พนักงานภาครัฐ	2	6.70
ค้าขาย	6	20.00
เกษตรกร	8	26.70
รับจ้าง	7	23.30
ไม่ได้ทำงาน	2	6.70
รวม	30	100.00
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	8	26.70
5,001 - 10,000	13	43.30
10,001 - 20,000	4	13.30

รายการ	จำนวน(ราย)	คิดเป็นร้อยละ
20,001 - 30,000	5	16.70
40,000 ขึ้นไป	0	0
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.70 อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.70 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.30 จบระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวนอย่างละ 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.00 ส่วนมากประกอบอาชีพหลักคือ การเกษตรกรรม จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.70 ได้รับรายได้จำนวน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.30 ตามลำดับ

จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการวิเคราะห์ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการรับรู้

ตารางที่ 2 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการรับรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ท่านไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน	4.36	0.66	มากที่สุด
2. ท่านไม่เข้าใจว่าบัญชีครัวเรือนคืออะไร	3.73	0.73	มาก
3. ท่านขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.96	0.71	มาก
4. ท่านไม่เชื่อมั่นว่าได้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.73	0.73	มาก
รวม	3.94	0.70	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการรับรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่ท่านไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาท่านไม่เข้าใจว่าบัญชีครัวเรือนคืออะไร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนท่านขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และท่านไม่เชื่อมั่นว่าได้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ปัจจัยด้านอาชีพ

ตารางที่ 3 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านอาชีพ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. การทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ	3.50	0.77	มาก
2. ท่านไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในการเพิ่มรายได้ในครอบครัว	3.60	0.77	มาก
3. การจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้	3.53	0.73	มาก
4. ในการประกอบอาชีพของท่านส่งผลต่อการไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.50	0.57	มาก
รวม	3.53	0.71	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านอาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 เมื่อมองปัจจัยรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วการทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาท่านไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนการจัดทำบัญชีครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่จำเป็นต่อการลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และในการประกอบอาชีพของท่านส่งผลต่อการไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

3. ปัจจัยด้านการศึกษา

ตารางที่ 4 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ปัญหาด้านการเขียนหนังสือเองไม่ได้ จึงทำให้ไม่สามารถจดบันทึกหรือจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.50	0.82	ปานกลาง
2. ปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง	3.50	0.77	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าวิธีการบันทึกบัญชียุ่งยากและมีความซับซ้อน	4.20	0.55	มาก
4. ท่านไม่สามารถวิเคราะห์รายการรายรับ-รายจ่ายและนำมาจัดทำบัญชีครัวเรือนได้	3.73	0.78	มาก
รวม	3.73	0.73	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วปัจจัยสาเหตุมาจากคิดว่าวิธีการบันทึกบัญชียุ่งยากและมีความซับซ้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาสามารถวิเคราะห์รายการรายรับ-รายจ่าย และนำมาจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และปัญหาด้านการเขียนหนังสือเองไม่ได้และการอ่านหนังสือไม่ออกทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82/0.77 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4. ปัจจัยด้านสังคม

ตารางที่ 5 ปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านสังคม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ค่าแปล
1. ผู้นำชุมชนไม่ให้ความใส่ใจ หรือสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน	3.63	0.55	มาก
2. ไม่มีผู้ตรวจสอบ ดูแลความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.86	0.62	มาก
3. ไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.63	0.61	มาก
4. ไม่ได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำ เมื่อเกิดปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.90	0.71	มาก
รวม	3.75	0.62	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่าปัจจัยสาเหตุของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้านสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 เมื่อมองปัจจัยเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำ เมื่อเกิดปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาไม่มีผู้ตรวจสอบดูแล ความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และผู้นำชุมชนไม่ให้ความใส่ใจ หรือสนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชน รวมถึงไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55/0.62 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะมีความรู้สึกว่ายุ่งยากและเป็นภาระ เพราะจะต้องทำงานนอกบ้านและในบ้านที่เป็นกิจวัตร ประจำวันอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้สึกว่าการทำบัญชีนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะกลุ่มตัวอย่างบางคนนั้นไม่สามารถที่จะเขียนหนังสือได้ต้องพึ่งพาลูกหลาน และจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาพบ ว่า ปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้ มีทั้งหมด 3 ประเด็นและมีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และมีความซับซ้อนยุ่งยากมากเกินไป เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ประเด็นที่ 2 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม แนวทางในการแก้ไขคือ การสร้างแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยอาจจะมีการจัดประกวดการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมอบรางวัลสำหรับผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน ที่สามารถลดรายจ่าย มีการออม และการเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว

ประเด็นที่ 3 ประชาชนบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก บางครอบครัวมีปัญหาทางด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่คล่องและคิดว่าวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวทางในการแก้ไข คือ ให้บุคคลในครอบครัวปลูกฝังการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่บุตรหลาน โดยให้บุคคลภายในร่วมกันจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อที่จะทราบถึงรายรับรายจ่าย รวมถึงส่งเสริมการอดออม การเพิ่มรายได้ และอยากให้มีแบบฟอร์มสมุดบัญชีครัวเรือนที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชน

ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยได้จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนโดยมีเข้าร่วมอบรมโครงการในรูปแบบที่เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งมีผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 30 คน มีการประเมินความรู้ความเข้าใจ และมีอาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมวิชาการบัญชีของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ดำเนินการติดตามตรวจสอบความความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ระดับคะแนน	ก่อนเข้าอบรม	หลังการอบรม	ผลการประเมิน
ต่ำกว่า ร้อยละ 70	12	7	หลังการอบรมมีผู้ได้คะแนนผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้น จำนวน 5 คน
ร้อยละ 70 ขึ้นไป	18	23	
รวม	30	30	

หมายเหตุ : เกณฑ์การประเมินจะต้องมีระดับคะแนนอย่างน้อยร้อยละ 70 จึงจะผ่านเกณฑ์มีความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมอบรม

จากตารางที่ 6 ผลการอบรมพบว่า มีผู้ผ่านเกณฑ์ได้คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 23 คน จากก่อนการพัฒนา จำนวน 18 คน แสดงให้เห็นว่าผลการพัฒนามีผู้ผ่านเกณฑ์เพิ่มขึ้น 5 คน

จากการศึกษาแนวคิดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทักษะและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึกว่าทุกคนจะมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนบ้านไหล่น้ำ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษากับปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา และด้านสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ด้านการรับรู้มีค่ามากที่สุด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 โดยเฉพาะการไม่มีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่น้ำ หมู่ที่ 3 ตำบล แม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะมีความรู้สึว่ายุ่งยาก และเป็นภาระ เพราะจะต้องทำงานนอกบ้านและในบ้านที่เป็นกิจวัตรประจำวันอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้สึว่าการทำบัญชียังเป็นเรื่องยาก เพราะกลุ่มตัวอย่างบางคนนั้นไม่สามารถที่จะเขียนหนังสือได้ต้องพึ่งพาลูกหลาน และจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการออม

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการศึกษาประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน เรียงตามลำดับความสำคัญ จำนวน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กลุ่มตัวอย่างไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมีความซับซ้อนยุ่งยากมากเกินไป เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ประเด็นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ รวมถึงไม่มีแรงผลักดันในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและการออมในครัวเรือน แนวทางในการแก้ไขคือ การสร้างแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยอาจจะมีการจัดประกวดการจัดทำบัญชีครัวเรือนและมอบรางวัลสำหรับผู้จัดทำบัญชีครัวเรือน ที่สามารถลดรายจ่าย มีการออม และการเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว

ประเด็นที่ 3 กลุ่มตัวอย่างบางครอบครัวมีปัญหาทางด้านการอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่คล่องและคิดว่าวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อน จึงทำให้ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวทางในการแก้ไขคือ ให้บุคคลในครอบครัวปลูกฝังการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่บุตรหลาน โดยให้บุคคลภายในร่วมกันจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อที่จะทราบถึงรายรับรายจ่าย รวมถึงส่งเสริมการออม การเพิ่มรายได้ และอยากให้มีแบบฟอร์มสมุดบัญชีครัวเรือนที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชน

จากการศึกษาแนวคิดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลการใช้แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้องเพิ่มมากขึ้นซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ เกิดการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเค้านเอง คณะผู้วิจัยได้เป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นจะพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ทักษะและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยสร้างความรู้สึว่าทุกคนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม พัฒนาความรู้ และการสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของการวิจัย

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่บ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1) จากการศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการรับรู้ 2) ปัจจัยด้านอาชีพ 3) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 4) ปัจจัยด้านสังคม พบว่ามีปัญหาหลักที่ทำให้ไม่สามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านการรับรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมจัดทำบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา สระสูง (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษาหมู่บ้านทุ่งน้อย ตำบลหินกอง อำเภอเมือง

จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการจัดทำบัญชี ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายในแต่ละวันที่ต้องจ่ายมากกว่ารายรับจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่มีการจดบันทึกรายการต่าง ๆ และเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหนี้จึงมีความจำเป็นต้องนำเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวในระหว่างที่ยังไม่มีรายรับ ซึ่งสาเหตุการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในแต่ละพื้นที่อาจจะไม่เหมือนกัน เนื่องจากการให้ความสำคัญ การเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของแต่ละครัวเรือน จึงทำให้ปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันของแต่ละครัวเรือน

2) สภาพปัญหาการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยากซับซ้อนเกินไป มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมให้ความรู้ เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยใช้เทคนิคการสอนและรูปแบบของสมุดบัญชีครัวเรือนที่ง่ายต่อการบันทึกขึ้น ก็จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้นและรู้สึกไม่ยากมาก และต้องให้หน่วยงานของรัฐหรือผู้นำหมู่บ้านติดตามการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่ายังมีการให้ความสนใจต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนนี้อยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความสนใจต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

3) แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตบ้านไหล่ท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการศึกษา อยู่ในระดับมากทำให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน จึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ขั้นตอนในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง รวมถึงประโยชน์และความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่ประชาชนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของนวลจันทร์ สรทองทิพ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนตำบลท่าเรือ อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าผลการศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือนในด้านลักษณะบุคคล ด้านการบริหารจัดการ ด้านความรู้ และด้านเศรษฐกิจ ยังต้องการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และผลการพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปฏิบัติการฝึกอบรม และประเมินผลการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีการบรรยายให้ความรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ การทำทดสอบวัดความรู้ก่อนฝึกอบรมและหลังฝึกอบรม พบว่าผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวินีย์ ธนาอนวัช ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่เพียงพอ (2556) พบว่าถ้าประชาชนมีความรู้ที่ได้จากการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะช่วยให้สามารถวางแผนการออมของตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งให้ระดับทัศนคติเป็นอันดับแรก ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้ามีความรู้แล้วจะสามารถจัดทำบัญชีครัวเรือนได้และต้องการการส่งเสริมการกระตุ้นให้มีการจัดทำเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้เป็นประโยชน์กับกลุ่มตัวอย่างและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดทำบัญชีครัวเรือนควรส่งเสริมและมีการติดตามอย่างเป็นระยะ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการให้ความสำคัญ
2. การอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนควรจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และมีผู้ดูแลในการพัฒนาอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนจากประชาชนในหลาย ๆ พื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน เช่น อาชีพ รายได้ และอายุ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่สนับสนุนทุนวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ และประชาชนและผู้นำชุมชนหมู่บ้านไหลท่า หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ระมาด จังหวัดตาก ในการให้ข้อมูล การศึกษาวิจัยตลอดจนความร่วมมือในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มและการอบรมทุกครั้ง เพื่อให้งานวิจัยบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกตุสุดา สิริสันติกุล. (2550). **ก้าว กล้า พลังชุมชน**. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นวลจันทร์ สรทองทิพ. (2552). **เศรษฐกิจพอเพียง**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2559, จาก <http://tdc.thailis.or.th>. (2559, กันยายน 5)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประชาไท. (2550). “เศรษฐกิจพอเพียง” กับ “การสถาปนาพระราชอำนาจ”: เสวนาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550
- ภาวินี ธนาอนวัช. (2556). **บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่เพียงพอ**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 14 กันยายน 2559, จาก http://rdi.aru.ac.th/e_journal/pdf/157.pdf
- ยุพา สระบุญ. (2557). **บัญชีครัวเรือน**. ค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2559, จาก <http://tdc.thailis.or.th>
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2557). **บัญชีครัวเรือน วิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2559, จาก <http://www.thaihealth.or.th> สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **แนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจ**

พอเพียง.[ออนไลน์].ค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559, จาก

<http://www.pidthong.org/philosophy.php#.V-CtHeuyNBc>

**สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษา
เฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง**

**A Study on the Difficulties of on Chinese Learning of Non-Chinese Majors in
Thailand and the Countermeasure; A Study Specifically of Students
Tourism and Hotel Learning of Rajamangala University of Technology
Lanna Lampang**

ภูผา สุป็นราช(Phupa Supinrach)^{1*} Xiong Zhu2

สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ

*Corresponding author. E-mail: Rungpop116@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมของนักศึกษา (2) สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน (3) ความคิดเห็นและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน ได้แก่ ภาษาจีนเป็นวิชาที่สาขาวิชาฯ จัดให้นักศึกษาเรียนมิใช่ความต้องการของนักศึกษา เมื่อเรียนในห้องเรียนจึงรู้สึกเฉยๆ กับวิชานี้ เมื่ออยู่ที่บ้านไม่ได้ฝึกฝนภาษาจีน ภาษาจีนนั้นนับว่ายาก ส่วนที่ยากคือ ไวยากรณ์ คำศัพท์และพินอิน นักศึกษาไม่ได้อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นนอกจากหนังสือเรียน อุปสรรคในการเรียนภาษาจีนคือฟังไม่ออก แปลไม่ได้ ไม่กล้าพูด เข้าชั้นเรียนเพื่อเรียนให้จบและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ และนักศึกษาคิดว่าคงไม่ได้ใช้ภาษาจีนในการทำงาน (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน 3 ด้านได้แก่ด้านครูผู้สอน ด้านระยะเวลาการเรียน ด้านนักศึกษา พบว่าค่อนข้างมีปัญหามากที่สุดคือไม่มีพื้นฐานภาษาจีนและเข้าชั้นเรียนสาย แผนรับมือได้แก่การปรับพื้นฐานภาษาจีนก่อนเรียนและการฝึกความมีวินัยให้กับนักศึกษาในการเข้าชั้นเรียนโดยผู้สอนเข้าสอนทันทีเมื่อถึงเวลาเรียนแล้วเช็คชื่อ ผู้ใดมาสายให้บันทึกว่ามาสาย

คำสำคัญ : การเรียน การสอน ภาษาจีน แผนรับมือ สาขาการท่องเที่ยวและโรงแรม

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study on social condition of students 2) to study on problems of Chinese language learning and response plan of non-Chinese program students; 3) to study on opinions and response plan of non-Chinese program students.

The sample group was consisted of 20 students under Bachelor of Arts Program in Tourism and Hotel, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, RajaMangala University of Technology Lanna, Lampang. Research tool was open and closed ended questionnaire and unstructured interview. Statistics used for analyzing data were percentage, arithmetic mean and Standard Deviation.

The results revealed that: 1) Most students were female with the average age of 22 years. They were studying in the 3rd year of bachelor degree; 2) Problems of Chinese language learning and response plan of non-Chinese Program students was that Chinese learning subject were type of program that was considered as compulsory program that with no direct demand of students leading to lacking of home review and practice. In addition, they also thought that Chinese language was difficult on grammar, directions and Pinyin. Moreover, they did not read others besides textbooks. The obstacles of Chinese language learning were inabilities to listen, translate and speak Chinese language, i.e., they just learned Chinese to complete program's requirements and they thought that they would have no opportunity to use Chinese language in working; 3) Opinions on conditions and response plan of non-Chinese program students were consisted of 3 dimensions including teachers, learning duration, and students. It was found that students had the most problems, i.e., students had no foundation on Chinese language and they were always late for attending class. The response plan of these problems was improving foundation of Chinese learning before starting Chinese language learning and practicing students on class attending, i.e., teacher had to attend the class immediately and check students' names immediately for checking absence and late attending of students.

Keywords: learning, teaching, Chinese language, response plan, Tourism and Hotel

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้เน้นการพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้สู่ผู้การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมทุนทางปัญญา โดยเฉพาะส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนภาษาสากลที่เหมาะสมและภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเรียนรู้วัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) นอกจากนี้ กุณติกา พชรชานนท์ และบัลลังก์ โรหิตเสถียร (2556) กล่าวว่า ภาษาจีนมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นภาษาที่มีการใช้อย่างแพร่หลายไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวนมาก อีกทั้งปัจจุบันภาษาจีนถูกใช้เพื่อการติดต่อธุรกิจกับนักธุรกิจจีนที่ใช้ภาษาจีน และจากการที่รัฐบาลได้ประกาศส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเมื่อ 8-9 ปีก่อนจนถึงปัจจุบันมีผู้สนใจเรียนมากกว่า 700,000 คน ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีผู้เรียนเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ และมีการจัดทำแผนพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้นโดยมีมาตรการต่างๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิเช่น มหาวิทยาลัย สถาบันขงจื่อ Hanban และมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานพัฒนาการดำเนินงาน พัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน โดยการสำรวจความต้องการเรียนของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตามความพร้อมและบริบทของสถานศึกษาโดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจ นอกจากนี้ สุริพร ไตรจันทร์ (2557) รายงานว่า การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน (Asean community) ประเทศไทยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนในภูมิภาคอาเซียนและภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางคือภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุผลนี้จึงได้มีการส่งเสริมให้คนไทยเรียนรู้ภาษาที่สองและภาษาที่สาม เพื่อสร้างโอกาสเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศค่อนข้างเปิดกว้างและเสรี และที่สำคัญทิศทางในอนาคตมีการคาดการณ์ว่าประเทศจีนจะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลกแทนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปีคริสต์ศักราช 2020 ดังนั้นภาษาจีนจึงเป็นภาษาที่สามที่น่าสนใจและน่าจับตามองมากที่สุด นริศ วศินานนท์ (2559) กล่าวว่านโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอุดมศึกษา มีสำนักคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ด้านตำราหรือหนังสือแบบเรียนส่วนใหญ่ใช้ของประเทศจีน บางแห่งเรียบเรียงขึ้นเอง ด้านผู้สอน ผู้สอนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งคุณวุฒิและวิชาการ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากมัธยมศึกษามาแล้ว 3 ปีแต่ไม่ได้เป็นการเรียนต่อยอด ผู้เรียนต้องเริ่มเรียนใหม่ไม่ได้เชื่อมโยงต่อจากระดับมัธยมศึกษา ด้านความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษามีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศจีน ให้ทุนการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาจีน จึงได้บรรจุวิชาภาษาจีนเข้าไว้ในหลักสูตรจำนวน 5 วิชาเพื่อให้นักศึกษาได้เลือกเรียนได้แก่วิชาภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนเพื่อธุรกิจ และภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว แต่การเรียนการสอนภาษาจีนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมพบว่ายังมีปัญหาหลาย

ประการเช่น อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาอื่นไม่ได้จบวุฒิการศึกษาการสอนภาษาจีน ขาดตำราเรียนที่เหมาะสมในการเรียน วิธีการสอนที่ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทำให้นักศึกษาไม่สนใจเรียน และไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและแผนรับมือของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าคือนักศึกษาหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรมที่เรียนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนธุรกิจ และภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (survey research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด และปลายปิด และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม-เดือน กุมภาพันธ์ 2561 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพสังคมของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 70 มีอายุระหว่าง 20-21 ปี ร้อยละ 65 อายุสูงสุด 24 ปี และนักศึกษาเรียนชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 75

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง พบว่า ด้านความชอบภาษาจีน พบว่านักศึกษาชอบภาษาจีนร้อยละ 60 รองลงมาคือไม่ชอบภาษาจีนร้อยละ 40 ด้านระยะเวลาที่เรียนภาษาจีน พบว่าเรียนภาษาจีนมาแล้ว 1-2 ปีสูงที่สุดร้อยละ 35 รองลงมาคือ เรียนครึ่งปีถึง 1 ปี ร้อยละ 25 ด้านพื้นฐานการเรียนภาษาจีน ก่อนเข้ามาเรียนมหาวิทยาลัย เคยเรียนตอนชั้นมัธยมมากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือไม่เคยเรียนมาก่อนร้อยละ 40 ด้านจำนวนรายวิชาภาษาจีน สาขาที่เรียนมีรายวิชาภาษาจีน 4 รายวิชา ร้อยละ 95 รองลงมาคือมีรายวิชาภาษาจีน 3 วิชา ร้อยละ 5 ด้านจำนวนชั่วโมงที่เรียน พบว่ามีจำนวนชั่วโมงเรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มากที่สุดร้อยละ 85 รองลงมาคือจำนวนชั่วโมงเรียน 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ร้อยละ 15 ด้านการวัดผลการสอบ HSK สาขาไม่ต้องสอบวัดผล HSK มากที่สุดร้อยละ 90 รองลงมาคือต้องสอบวัดผล HSK ระดับ 1 และ 2 ร้อยละ 10 ด้านเหตุผลที่เรียนภาษาจีนพบว่าเป็นเงื่อนไขของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 75 รองลงมาคือช่วยเหลือในการเรียนในสาขาวิชา ร้อยละ 15 ด้านการเรียนรู้นักศึกษา พบว่านักศึกษาตั้งใจฟังและให้ความสำคัญกับอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด ร้อยละ 80 รองลงมาคือดูละครจีนและฟังเพลงจีน ร้อยละ 15 ด้านความตั้งใจทำการบ้าน เมื่อมีการบ้านนักศึกษาดังใจทำการบ้านมากที่สุดคือ ร้อยละ 55 รองลงมาคือลอกการบ้านของเพื่อน ร้อยละ 20 ด้านปฏิริยาเมื่ออยู่ในคาบเรียนวิชาภาษาจีน นักศึกษามีปฏิริยา คือมีคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนมากที่สุดคือ ร้อยละ 50 รองลงมาคือนั่งฟังอาจารย์สอนเท่านั้น ร้อยละ 30 ด้านความสนใจภาษาจีน นักศึกษามีความรู้สึกเฉยๆ กับวิชาภาษาจีนร้อยละ 75 รองลงมาคือ รู้สึกไม่แน่ใจว่าสนใจวิชาภาษาจีนหรือไม่ ร้อยละ 20 ด้านการฝึกฝนภาษาจีน เมื่ออยู่ที่บ้านพบว่านักศึกษามีเวลาก็จะฝึกฝนภาษาจีน ร้อยละ 50 รองลงมาคือ ไม่แน่ใจร้อยละ 50 ด้านความยากของภาษาจีน นักศึกษาคิดว่ามีความยาก ร้อยละ 50 รองลงมาคือมีความยากมาก ร้อยละ 45 ภาษาจีนส่วนที่ยากที่สุดพบว่ายากทุกส่วน (พินอิน ไวยากรณ์ คำศัพท์) ร้อยละ 50 รองลงมาคือด้านไวยากรณ์ ร้อยละ 35 ด้านการอ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่น นักศึกษาไม่อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นเลยนอกจากหนังสือเรียนมากที่สุดร้อยละ 80 รองลงมาคืออ่านเป็นบางเวลา ร้อยละ 20 ด้านความชอบวิธีการสอนภาษาจีน นักศึกษาชอบวิธีการสอนแบบให้อาจารย์ผู้สอนอธิบายพร้อมให้นักศึกษาปฏิบัติตาม เมื่อเรียนในห้องเรียนมากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือให้เล่นเกมเกี่ยวกับวิชาที่อาจารย์สอน ร้อยละ ด้านอุปสรรคในการเรียนภาษาจีน พบว่านักศึกษาฟังไม่ออก มากที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาคือเนื้อหาในการเรียนยากเกินไป ร้อยละ 40 ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีน สิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนของนักศึกษา คือ เพื่อการงานที่ดีในอนาคต มากที่สุดร้อยละ 75 รองลงมาได้แก่ต้องเรียนเพราะจำเป็นและต้องการเรียนให้จบ ร้อยละ 15 ด้านปัญหาที่พบในการเรียนภาษาจีน เมื่อนักศึกษาเรียนภาษาจีนปัญหาที่พบคือฟังอาจารย์สอนไม่เข้าใจมาก

ที่สุดร้อยละ 45 รองลงมาได้แก่นักศึกษาไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ร้อยละ 35 ด้านความรู้สึกในวันที่มีเรียนวิชาภาษาจีน เมื่อนักศึกษาทราบว่าวันนี้มีเรียนวิชาภาษาจีน นักศึกษามีความรู้สึกว่าแค่ไปเรียนก็พอแล้วเพราะปกติไม่ได้นำวิชานี้ไปใช้แต่อย่างใดมากที่สุด ร้อยละ 75 รองลงมาคืออยากไปเรียนมาก ร้อยละ 10 ด้านปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาไม่อยากจะเรียนภาษาจีน ได้แก่ สาขาวิชาของนักศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาจีนในการทำงาน มากที่สุดคือ ร้อยละ 45 รองลงมาคือวิธีการสอนภาษาจีนของอาจารย์ ร้อยละ 35

3. ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง มีดังนี้คือ

3.1 ด้านอาจารย์ผู้สอน

- วิชาภาษาจีนมีอาจารย์ผู้สอน 2 คนดังนี้ ผู้สอนคนที่ 1 มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีน เริ่มสอนที่นี่ครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์ ผู้สอนคนที่ 2 มีวุฒิการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม เคยอบรมการเรียนการสอนมาจากประเทศจีน เขียน พูด สื่อสารภาษาจีนได้ดี

- อาจารย์มีภาระการสอน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยอาจารย์คนหนึ่งสอนเฉพาะภาษาจีนเพียงอย่างเดียว ส่วนอาจารย์อีกท่านหนึ่งสอนทั้งวิชาภาษาจีนและวิชาทางด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม

- ด้านวัตถุประสงค์ของการเปิดสอนรายวิชาภาษาจีนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรมพบว่าวิชาภาษาจีนเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาภาษาตะวันออก 3 หน่วยกิต มีให้เลือกทั้งหมด 5 วิชาคือ ภาษาจีนพื้นฐาน ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนเพื่อการอาชีพ ภาษาจีนเพื่อธุรกิจและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยว

- ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนในเรื่องสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นอย่างดี เช่น สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่างๆ ในการเรียนการสอน เพิ่มอัตราค่าจ้างโดยเพิ่มอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาด้านภาษาจีนโดยตรงในสาขาวิชาชีพ

- ด้านเอกสาร ตำราเรียน ที่ใช้ในประกอบการเรียนการสอนนั้น อาจารย์ผู้สอนได้ผลิตเอกสารประกอบการสอนขึ้นตามคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และมีการค้นคว้า ตรวจสอบเอกสารเพิ่มเติมจากเอกสาร ตำรา ทั้งในและต่างประเทศ

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนยังได้ร่วมกิจกรรม ประเพณีต่างๆ ของจีนที่จัดขึ้นในมหาวิทยาลัย เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ นอกจากนี้มีกิจกรรม การประกวดร้องเพลงจีน เต้นแฟชั่นโชว์ชุดประจำชาติจีน ประกวดเขียนตัวอักษรจีน ด้วยพู่กันจีน และการแสดงละครจีน

- ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ส่วนใหญ่อำจารย์ผู้สอนใช้ซีดีภาพยนต์จีน ข้อมูลจากเว็บไซต์ การฝึกออกเสียงพินอิน (PIN YIN) การฝึกสนทนาภาษาจีนในเว็บไซต์ต่างๆ สื่อการ

สอนแบบของจริงได้แก่ ภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพวัด โบราณสถานต่างๆ เอกสารการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของบริษัททัวร์

- ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนวิชาภาษาจีนพบว่า มีการวัดผล ประเมินผล โดยการทดสอบย่อยท้ายบท สอบกลางภาค สอบปลายภาค งานมอบหมาย ทักษะการนำเสนอ การตอบคำถาม การสื่อสารในชั้นเรียน พฤติกรรมการเรียนและพัฒนาการหลังเรียน รวม 100 คะแนน

- ด้านความต้องการความช่วยเหลือ มีความต้องการอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจีนธุรกิจ หรือ สาขาการสอนภาษาจีนโดยตรง

3.2 ด้านระยะเวลาเรียน

- รายวิชาภาษาจีน สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม กำหนดให้เรียน 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ต่อเนื่องกัน ซึ่งนานเกินไป ทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ความตั้งใจเรียนลดลง ไม่มีสมาธิในการเรียน นักศึกษาก็มั่นหน้าก้มตากดโทรศัพท์มือถือ เข้าออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต บางคนไปเข้าห้องน้ำ ออกไปดื่มน้ำ ออกไปคุยโทรศัพท์ บางครั้งออกไปนาน 10-20 นาที คุยกันในชั้นเรียนขณะอาจารย์สอนอยู่ที่หน้าชั้น ทำให้ผู้สอนต้องหยุดสอนก่อนครบเวลาสอน ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาคนที่มีความตั้งใจเรียน จึงมีความคิดเห็นว่าการเรียน 3 ชั่วโมงต่อเนื่องกันนั้นนานเกินไป

3.3 ด้านนักศึกษา นักศึกษาสาขาวิชานี้ ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานในการเรียนภาษาจีน ทำให้นักศึกษาไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ การเรียนในห้องอาจารย์จะพูดให้ฟังก่อนแล้วให้นักศึกษาพูดตาม บางครั้งนักศึกษาพูดตามไม่ได้ ด้านการเขียนก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน เนื่องจากนักศึกษาไม่เคยฝึกฝนภาษาจีนมาก่อน ช่วงเวลาที่เรียนนานเกินไป 3 ชั่วโมงต่อครั้งต่อสัปดาห์ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และทำให้ไม่อยากเรียนภาษาจีน นักศึกษามาเรียนไม่ตรงเวลา มาสาย เช่น เริ่มเรียน 8.00 น. แต่มาเรียนเวลา 9.00 น. บ้าง 10.00 น. บ้าง เมื่อผู้เรียนมาสายทำให้อาจารย์และเพื่อนที่มาตรงเวลาต้องเสียเวลารอนักศึกษาที่มาสาย ทำให้เสียเวลามาก นักศึกษาที่มาตรงเวลาก็เสียความรู้สึกและเกิดความเบื่อหน่ายแบบเรียนภาษาจีนที่ใช้เรียนไม่มีความต่อเนื่องของเนื้อหา เช่นวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารจะเน้นพูดบทสนทนาเป็นเรื่องๆ ไป เช่น บทสนทนาเรื่องการถามเส้นทาง การท่องเที่ยว การจองโรงแรม และการสั่งอาหาร เป็นต้น ด้านการให้การบ้าน เนื่องจากอาจารย์ผู้สอน 2 คนมีวิธีการสอนที่แตกต่างกัน อาจารย์ผู้สอนคนหนึ่งจะให้การบ้านแต่ให้ผู้เรียนทำให้เสร็จภายในเวลาที่เรียนในห้องเรียนนั้น ส่วนอาจารย์อีกคนหนึ่งจะเน้นวิธีการสอนและตอบคำถามภายในห้อง บางครั้งมีการทดสอบหลังจากเรียนเสร็จแล้วในชั่วโมงเรียนนั้น เช่นให้ฝึกพูด ฝึกเขียน แต่งประโยคจากคำศัพท์ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

ด้านสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช้ภาษาจีน : ศึกษาเฉพาะ นักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง สรุปและอภิปรายผลได้ว่า นักศึกษามีความรู้สึกเฉยๆ กับวิชาภาษาจีน เพราะวิชาภาษาจีนไม่ได้

เป็นวิชาบังคับ เป็นเพียงวิชาเลือก 3 หน่วยกิต ไม่ใช่วิชาเอกนักศึกษาจึงไม่ให้ความสำคัญ นักศึกษารู้สึกว่าภาษาจีนยาก และด้านไวยากรณ์ยากที่สุด สอดคล้องกับวิชญา มุขณสมบัติ (2560) รายงานว่า ไวยากรณ์จีนมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนพื้นฐาน ครูและนักเรียนในประเทศไทยนำตำราไวยากรณ์มาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญสำหรับการเริ่มต้นเรียนรู้ภาษาจีน สอดคล้องกับภา บำรุงศิลป์ (2560) กล่าวว่าในเรื่องของการอ่านหนังสือภาษาจีนนั้นนอกจากหนังสือเรียนแล้วนักศึกษาไม่ได้อ่านหนังสือภาษาจีนเล่มอื่นเลย อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาไม่ชอบภาษาจีนจึงไม่สนใจการอ่านหนังสือจีนเล่มอื่น การอ่านเฉพาะหนังสือเรียนก็เพื่อให้สามารถเรียนให้ผ่านเท่านั้น แตกต่างกับฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) รายงานว่าการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองคือพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ ทำให้เกิดความรู้ทักษะต่างๆ การอ่านหนังสือจะทำให้เกิดความรู้ทักษะต่างๆ นอกจากนี้จะทำให้เกิดการสะสมประสบการณ์ความรู้ และคำศัพท์ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ในด้านวิธีการสอนภาษาจีนนักศึกษาชอบให้ผู้สอนอธิบายพร้อมให้นักศึกษาปฏิบัติตามซึ่งสอดคล้องกับพวงพร แซ่คู (2555) รายงานว่า ภาษาจีนถือเป็นภาษาต่างประเทศหนึ่งที่ต้องใช้หลักการและเทคนิคการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจภาษาได้ดียิ่งขึ้น ครูผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่ดีจะทำให้เรียนชอบดังนี้คือ ครูไม่ควรสอนเร็วหรือซ้ำเกินไป ใช้ภาษากายในการช่วยอธิบายศัพท์หรือช่วยในการสื่อสาร ครูควรเป็นผู้แนะนำฝึกให้นักเรียนค้นหาศัพท์ในพจนานุกรม ฝึกให้อ่านบทเรียนและคำศัพท์ คอยปรับเสียงเมื่อผู้เรียนออกเสียงไม่ถูกต้องและชมเชยผู้เรียนเวลาผู้เรียนอ่านออกเสียงไม่ถูกต้อง หากิจกรรมนันทนาการมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกให้ผู้เรียนพูด และสร้างบรรยากาศที่สื่อถึงความเป็นจีนทั้งในห้องเรียนและห้องทำงานครูผู้สอนภาษาจีนหรือมีมุมภาษาจีนที่แสดงถึงวัฒนธรรมจีน ส่วนอุปสรรคในการเรียนภาษาจีนคือนักศึกษาฟังไม่ออก อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนมาน้อยมาก จึงฟังไม่ค่อยออก และไม่เปิดใจยอมรับในการเรียนภาษาจีน แตกต่างกับวรกร แซ่พุ่น และคณะ (2560) ปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา พบว่าจุดอ่อนในการเรียนภาษาจีนของนักเรียนมากที่สุดคือทักษะการพูด รองลงมาคือทักษะการเขียนและการอ่าน และแตกต่างจากศุภชัย แจ่มใจ (2552) รายงานว่า อุปสรรคในการเรียนภาษาจีน ของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ตนั้นพบว่าผู้เรียนมีปัญหาการเรียนภาษาจีนมากที่สุด รองลงมาคืออักษรจีน ส่วนการฟังภาษาจีนมีปัญหาที่น้อยที่สุด ปัญหาที่พบในการเรียนภาษาจีนคือฟังอาจารย์ไม่เข้าใจ ไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ศุภชัย แจ่มใจ (2552) กล่าวว่าทักษะด้านการฟังของผู้เรียนสาขาวิเทศธุรกิจจีนและสาขาจีนศึกษา คณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต มีปัญหาน้อยที่สุด และแตกต่างจากปิติตา กิจศิริบุญ (2548) รายงานว่าทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือมีปัญหาที่น้อยที่สุดและทักษะการพูดมีสำคัญในชีวิตประจำวัน สำหรับในวันที่มีเรียนภาษาจีนนักศึกษาคิดว่าแค่ไปเรียนให้ครบเวลาเท่านั้น ไม่ได้ตั้งใจเข้าเรียนเพราะต้องการเรียน และมีความรู้สึก

ภาษาจีนไม่ได้มีความสำคัญ เรียนให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเท่านั้น และไม่ยากเรียนภาษาจีน คิดว่าแค่เรียนให้ครบตามหลักสูตรเท่านั้น แต่ความเป็นจริงแล้วนั้นสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมนั้น เมื่อไปทำงานจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ลูกค้านักท่องเที่ยว โดยเฉพาะลูกค้าชาวจีน

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนภาษาจีนและแผนรับมือของนักศึกษาที่ไม่ใช่ภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง สรุปผลอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านอาจารย์ผู้สอน มีอาจารย์ 2 คน ผู้สอนคนที่ 1 มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีน เริ่มสอนที่นี่ครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์ ผู้สอนคนที่ 2 มีวุฒิการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม เคยอบรมการเรียนการสอนมาจากประเทศจีน เขียน พูด สื่อสารภาษาจีนได้ดี แผนรับมือคือ ให้อาจารย์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนเป็นพี่เลี้ยง สอนวิธีการสอนให้ดูเป็นตัวอย่าง เมื่อสอนบ่อยครั้งทำให้เกิดประสบการณ์และการสอนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น ผู้สอนมีการสอนค่อนข้างมากเฉลี่ย 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อคน แผนรับมือคือ ควรปรับลดภาระการสอนของอาจารย์ไม่ให้เกิน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมการสอนและมีเวลาทบทวนบทเรียนให้กับนักศึกษาที่เรียนไม่เข้าใจ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านนา (2555) กล่าวว่า การคิดภาระการสอน กำหนดให้ปฏิบัติงานสอนตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ดังนี้คือ งานด้านการเรียนการสอนของอาจารย์ขั้นต่ำคือ 5-7 ภาระงานเท่ากับ 20-28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การสอนภาคทฤษฎีมีเกณฑ์ดังนี้คือ สอนวิชาทฤษฎี 1 คาบเท่ากับ 2 ชั่วโมง ดังนั้นเมื่อนำตารางสอนของอาจารย์ทั้งสองคนมาคิดภาระการสอนแล้วจะได้ 30 ชั่วโมง ซึ่งมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอนและไม่มีเวลาทบทวนบทเรียนให้กับนักศึกษาที่เรียนไม่เข้าใจ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (2552) กล่าวว่า งานสอนให้มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 45 ของภาระงานทั้งหมด ซึ่งการสอนในระบบทวิภาคอย่างน้อยต้องมีภาระสอนขั้นต่ำสองรายวิชาต่อ 1 ภาคการเรียน รายวิชาละ 3 หน่วยกิต ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ส่วนใหญ่อาจารย์ผู้สอนนำซีดีภาพยนตร์จีน นำข้อมูลจากเว็บไซต์ แบบฝึกการออกเสียงพินอิน (PIN YIN) แบบฝึกการสนทนาภาษาจีนในเว็บไซต์ต่างๆ สื่อการสอนแบบของจริงได้แก่ ภาพสถานที่ท่องเที่ยว ภาพวัด โบราณสถานต่างๆ เอกสารการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของบริษัททัวร์ แผนรับมือคือ อาจารย์ผู้สอนพยายามหาสื่อการสอนที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นสื่อของจริง ด้านความต้องการความช่วยเหลือ สาขาฯ มีความต้องการอาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจีนธุรกิจ หรือ สาขาการสอนภาษาจีนโดยตรงเพิ่มขึ้น แผนรับมือคือ หากมีอาจารย์ผู้สอนจบสาขาดังกล่าวโดยตรง อาจทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาจเป็นอาจารย์ชาวไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนหรืออาจารย์ชาวจีนที่สื่อสารกับผู้เรียนได้ดี ส่วนระยะเวลาเรียนรายวิชาภาษาจีน กำหนดไว้ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ติดต่อกันซึ่งนานเกินไป ทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ความตั้งใจเรียนลดลง ไม่มีสมาธิในการเรียน นักศึกษาก็มั่นหน้าก้มตากดโทรศัพท์มือถือ เข้าออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต ออกไปห้องน้ำ ออกไปดื่มน้ำบ้าง ออกไปคุยโทรศัพท์บ้าง บางครั้งออกไปนาน 10-20 นาที คุกกันในห้องเรียนขณะอาจารย์สอนอยู่ที่หน้าชั้น ทำให้ผู้สอนต้องหยุดสอนก่อนครบเวลานาน

สอน ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาที่มีความตั้งใจมาเรียน ผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการเรียน 3 ชั่วโมงต่อเนื่องกัน นั้นนานเกินไป แผนรับมือคือ ควรเรียนครั้งละ 1 ชั่วโมงเป็นเวลา 3 ครั้งต่อสัปดาห์น่าจะเหมาะสมมากที่สุด เพราะทำให้นักศึกษาได้ฝึกพูด อ่าน เขียน ได้บ่อยครั้งขึ้น ทำให้เกิดทักษะเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Jiewfudao (2016) กล่าวว่า การเรียนภาษาจีนนั้น หากต้องการพูดภาษาจีนได้เร็ว ควรใช้เวลาอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 วันเช่น จันทร์ 1 ชั่วโมง พุธ 1 ชั่วโมง ศุกร์ 1 ชั่วโมง เพื่อเรียนภาษาจีนให้เข้าใจดีขึ้น และ ทบทวนบทเรียนบ่อยๆ

ด้านนักศึกษา ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่มีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนมาก่อน นักศึกษาไม่สามารถพูด ภาษาจีนได้ ต้องการให้อาจารย์พูดให้ฟังก่อนแล้วจึงปฏิบัติตาม อีกประการที่สำคัญคือนักศึกษาเข้าเรียน สายทำให้อาจารย์และเพื่อนที่มาตรงเวลาต้องเสียเวลารอนักศึกษาที่มาสาย ทำให้เสียเวลา นักศึกษาที่มา ตรงเวลาก็เสียความรู้สึกและเกิดความเบื่อหน่าย แผนรับมือคือ ปรับพื้นฐานภาษาจีนเมื่อเริ่มเข้าเรียน มหาวิทยาลัย อาจจะปรับพื้นฐานประมาณ 20-30 ชั่วโมงก่อนเริ่มเรียนจริง ปรับเวลาเรียนให้เป็นครั้งละ 1 ชั่วโมง 3 ครั้งต่อสัปดาห์ อาจส่งผลให้นักศึกษามีพัฒนาการเรียนที่ดีขึ้นได้ และ เมื่อถึงเวลาเรียนให้อาจารย์ เข้าสอนตามเวลาถึงแม้ว่านักศึกษายังมาไม่ครบ จากนั้นเริ่มเช็คชื่อเพื่อฝึกให้นักศึกษารับผิดชอบและมีวินัย หากนักศึกษาคอนโดมาสายอาจารย์สามารถเช็คชื่อให้ได้แต่ระบุในใบเช็คชื่อว่ามาสาย นักศึกษาก็จะปรับปรุง พฤติกรรมข้อนี้ได้ สอดคล้องกับ Tatsarin (2560) กล่าวว่า ด้านกติกในห้องเรียนผู้สอนต้องกำหนดกฎ กติกาในห้องเรียนให้ชัดเจนและแจ้งให้นักศึกษาทราบตั้งแต่คาบเรียนแรก เพื่อทำความเข้าใจและตกลงกัน ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เช่นถ้าแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบมหาวิทยาลัย จะไม่ให้ทดสอบ ถ้าสวม รองเท้าแตะมาเรียน ขอให้ถอดวางไว้หน้าห้อง และจะเชิญนักศึกษาออกจากห้อง เมื่อนักศึกษาพูดคุ้ยเสียง ดังรบกวนผู้อื่น หรือใช้โทรศัพท์มือถือเล่นเกมส์ หรือทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน อาจจัดที่นั่ง สำหรับนักศึกษาที่เข้าห้องเรียนสาย เมื่อนักศึกษาเห็นว่าถ้ามาสายต้องนั่งแยกกับเพื่อน จะปรับพฤติกรรมให้ มาตรงเวลา และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้สอนต้องใช้กฎกติกาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และให้ความเท่าเทียม กับนักศึกษาทุกคน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการวิจัยที่ได้เสนอให้กับผู้บริหารหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการ ท่องเที่ยวและการโรงแรมเพื่อทราบถึงปัญหาที่พบและแก้ไขปัญหาดังต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยในหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรมในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคเหนืออีก 4 แห่งคือเชียงใหม่ เชียงราย ตากและน่าน เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการ เรียนภาษาจีนและแผนรับมือนักศึกษาที่ไม่ใช่สาขาภาษาจีน: ศึกษาเฉพาะนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา พัทธนา และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2556). ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 439/2556 แผนพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ (เฉพาะภาษาจีน). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). การอ่านและส่งเสริมการอ่าน (Reading and Reading Promotion). กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ.
- นภา บำรุงศิลป์. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการออกอ่านเสียงคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- นริศ วศินานนท์. (2559). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารจีนศึกษา, 9(2), 263-286.
- ปัทมดา กิจศิริบุญ. (2548). การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนภาษาจีนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ).
- พวงพร แซ่คู. (2555). กระบวนการจัดการเรียนรู้และครูผู้สอนภาษาจีนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2552). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเรื่องรายละเอียดภาระงานทางวิชาการของผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และ ศาสตราจารย์.
- เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2555). มคอ. 2 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559). เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 152 ง. 14 ธันวาคม 2554 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา
- วรกร แซ่พุ่น, ภากร นพฤทธิ์, วราลี รุ่งบานจิต, วรนาถ แซ่เซ่น, ชุติมา คำแก้ว. (2561). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 12(ฉบับพิเศษ) 126-136.
- วิชญา มุขชนสมบัติ. (2560). การวิเคราะห์เปรียบเทียบหนังสือไวยากรณ์จีนในประเทศไทย: กรณีศึกษาหนังสือไวยากรณ์จีนระดับต้น ไวยากรณ์จีนฉบับเปรียบเทียบและหลักไวยากรณ์จีน. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ).

- ศุภชัย แฉ่งใจ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนสาขาวิศวกรรมกิจเงินและสาขาเงิน
ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต. ภูเก็ต:
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.
- สุริพร ไตรจันทร์. (2557). สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยยุคปัจจุบันของนักเรียน
ระดับอาชีวศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 6(2), 195-199.
- Jiewfudao. (2018, April 9). ภาษาจีนพื้นฐาน 1. [Online Video]. สืบค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=l9YpExoyBhM>.
- Tatsarin. (2018, April 9). กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หัวข้อควบคุมชั้นเรียนอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ.
[เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.hr.mut.ac.th/human/index2.php?option.com>

นวัตกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของ
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน
: กรณีศึกษาบ้านลุ่มกลาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง
Innovation of Community Engagement in Waste Disposal of
MaesanSubdistrict Administrative Organization
: A Case Study Ban LumKlang, TambonMaesan Amphurhangchat
Lampang Province.

ฐิติกันต์ สุริยะสาร(Titikarn suriyasarn)^{1*} อุษา โปสถ์ทอง(Usa Bostong)²

จิรประภา คำราช(Chiraprapha Khamrach)³

จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา(Jeeraporn Pongpanpattana)⁴ กนกพร สันเทพ(Kanokporn Santep)⁵

^{1,4} สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

⁵ สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

*Corresponding author. E-mail:ti_suri@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนในปัจจุบัน2) นวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วม 3)ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรม การกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน 4)ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน และ5) การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่สัน ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษาพบว่า1) ประชาชนจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองในแต่ละครัวเรือน โดย การเผา การนำไปทิ้งในแหล่งต้นน้ำคือ ลำน้ำแม่สัน ส่วนขยะพลาสติกมีคนรับจ้างมาเก็บภายในพื้นที่ 2) นวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนโดยการนำเสนอสิ่งใหม่การเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อรูปแบบเดิมของชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าขยะ เปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้มากที่สุด 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมกำจัดขยะ มูลฝอยของชุมชนพบว่า ประชาชนมีเจตคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยโดยคิดว่าการจัดการขยะควรเริ่มจาก ครัวเรือนก่อน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ควรมีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูล

ฝอย 4) ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และรองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ 5)ประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา มีการร่วมวางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมีรูปแบบการดำเนินโครงการคือ กองทุนพัฒนาหมู่บ้านจากขยะมูลฝอย ซึ่งมีผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรม , ขยะมูลฝอย ,การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims 1)the community's waste disposal model, 2) the innovation of solid waste disposal of Ban LumKlang community, 3) the factors influencing the introduction of community solid waste disposal innovations, 4)the effect of using innovations in community solid waste disposal and 5) the application of research innovation to the waste management policy of Tambon Administration Organization.Population sample used in the research consisted people living in the Ban Lumklang 70 members . The tool used to collect data was a questionnaire using quantitative and qualitative data collection by interview observation group discussions and workshops. Quantitative data analysis was used for descriptive statistics: percentage, mean, standard deviation.Use qualitative analysis content analysis.

The results showed that: 1) people manage household waste by managing their own household, have burned, bring waste to the river was the source of water was Maesan Stream. In part of the waste was plastic waste, there were people employed in the area. 2) The innovation of waste disposal in Ban LumKlang community by offering something new, change of values, traditional beliefs in community involvement in garbage disposal. Knowledge of waste management and waste separation, knowledge of most about wet waste was food waste, vegetable waste, fruit peel know most. 3) Factors affecting the adoption of waste disposal innovations of community found attitude of people of about solid waste management was waste management should start from the household. So if the TambonAdministrative Organization. There are projects / activities related to the separation of solid waste. 4) The result of using innovations in waste disposal of the community, participation in project activities have the highest mean. And secondary participation, planning and decision making. 5) the public attaches importance to the problem, planned and implement solutions. The project is a village development

fund from waste. Using the elderly werethe driving force. Contribute to sustainable waste management.

Keywords: innovation, solid waste, participation

บทนำ

จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษที่ได้ทำการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,782 แห่ง ในปี พ.ศ.2556 พบว่าอัตราการผลิตขยะต่อคนต่อวันในปี พ.ศ. 2551 คิดเป็น 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน แต่ในปี พ.ศ.2556 คิดเป็น 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดสำหรับประเทศไทยมีขยะมูลฝอยในปี พ.ศ.2556 รวม 26.77 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 จำนวน 2 ล้านตัน และหากคำนวณตามพื้นที่ที่เกิดขยะมูลฝอยจะพบว่า อัตราการเกิดขยะมูลฝอยกิโลกรัมต่อคนต่อวันในเขตเทศบาลนคร คิดเป็น 1.89 เทศบาลเมือง 1.15 เทศบาลตำบล 1.02 เมืองพัทยา 3.90 และองค์กรบริหารส่วนตำบล 0.91 โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดแบบถูกต้องเพียงจำนวน 7.2 ล้านตันหรือคิดเป็นร้อยละ 27 ปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้เก็บขนตกค้างในพื้นที่จำนวน 7.6 ล้านตัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จำนวน 5.1 ล้านตัน(กรมควบคุมมลพิษ, 2560) นอกจากนั้นผลการสำรวจยังพบว่าจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศ โดยจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสมมากที่สุด จะเห็นได้ว่าปัญหาขยะจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการปนเปื้อนมลพิษจากขยะสู่ดิน แหล่งน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และส่งผลต่อภาวะโลกร้อนจากก๊าซที่เกิดขึ้นจากกองขยะมูลฝอยปัญหาขยะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจต่อประเทศเพิ่มมากขึ้นจนในปี พ.ศ. 2557จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย(กรมควบคุมมลพิษ, 2560) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาที่เป็นวาระแห่งชาติ และต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากที่เคยเน้นการกำจัดทิ้ง มาเป็นเน้นเรื่องการลดการสร้างขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการใช้ประโยชน์การขยะ เพื่อให้เหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยที่สุด เช่น การทำปุ๋ย การสร้างพลังงานทดแทนในครัวเรือน ฯลฯ (ณัฐนันท์ ฐิตยาปราโมทย์และคณะ,2560) ดังนั้นการกำจัดขยะจึงไม่ใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือของคนใดคนหนึ่ง

ตำบลแม่สั่นมีพื้นที่ทั้งหมด 73.90 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 46,188 ไร่ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้านได้แก่ บ้านป่าเหียง หมู่ที่ 1 บ้านลุ่มกลาง หมู่ที่ 2 บ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 3 บ้านแม่สั่น หมู่ที่ 4 บ้านโป่งขวาง หมู่ที่ 5 บ้านส้มป่อย หมู่ที่ 6 บ้านปันเต้า หมู่ที่ 7 บ้านนาเงิน หมู่ที่ 8 และบ้านหัวทุ่งพัฒนา หมู่ที่ 9 และมีครัวเรือนจากข้อมูลทะเบียนราษฎร อำเภอห้างฉัตร เมื่อปี พ.ศ. 2559 ทั้งสิ้นจำนวน 1,634 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 4,538 คน แยกเป็นชาย 2,243 คน หญิง 2,295 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการ

เกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วลิสง เป็นต้น บริบทชุมชนเป็นแบบชนบท มีลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำแม่ยาว ลำน้ำแม่ป่อน ลำน้ำแม่สัน(องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน [ออนไลน์],2560)

ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลแม่สันโดยเฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 1.5 ตัน (สัมภาษณ์นายบุญเนตร เตชะอุ่น,2560) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันได้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยนำเตาเผาขยะมาทดลองใช้ในการจัดการขยะของชุมชน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมทั้งพื้นที่ตำบลแม่สันเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การส่งเสริมการคัดแยกขยะในครัวเรือนประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจและความร่วมมือเท่าที่ควร และมองว่าการจัดการขยะเป็นเรื่องของหน่วยงานรัฐ สำหรับการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลแม่สันในปัจจุบัน ส่วนใหญ่หมู่บ้านดำเนินการจัดการเอง ด้วยวิธีการขุดบ่อสำหรับนำขยะไปทิ้งซึ่งมีปัญหาตามมาคือ ในช่วงฤดูฝน น้ำฝนที่ตกลงมาในบ่อทิ้งขยะทำให้น้ำดังกล่าวซึมลงสู่แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค และแหล่งน้ำการเกษตรของประชาชน ซึ่งบางหมู่บ้านมีบ่อทิ้งขยะอยู่ไกลจากชุมชนค่อนข้างมาก จึงเกิดการลักลอบนำขยะไปทิ้งในแหล่งน้ำ ส่งผลเสียต่อแหล่งน้ำและสัตว์น้ำ การเผาในที่โล่งแจ้งก่อให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศ และนำขยะไปลักลอบทิ้งในที่สาธารณะทำให้เกิดแหล่งพาหะนำโรคต่าง เช่น หนู แมลงสาบ เป็นต้น (สัมภาษณ์นายกฤษฎา เทพภาพ)

ปัญหาขยะจึงเป็นเรื่องที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหานี้เนื่องจากส่งผลกระทบต่อมิติทางเศรษฐกิจที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ และค่ารักษาพยาบาลสำหรับโรคที่เกิดจากพาหะนำโรคจากขยะ มิติสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชนหากมีการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่ของเพื่อนบ้าน และมิติสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผา มลภาวะทางกลิ่น และความสวยงามของพื้นที่ปัญหาขยะเป็นเรื่องที่หน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชนต่างให้ความสำคัญในการจัดการและแก้ไขปัญหาโดยตลอดหลายสิบปี แต่ไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ(กันติพิชญ์ ใจบุญ[ออนไลน์], 2560) ดังนั้นจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน กรณีศึกษา : บ้านลุ่มกลาง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ตัดสินใจ และการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน และให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของชุมชนที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
4. เพื่อศึกษาผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง
5. เพื่อศึกษาการนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative research) เพื่อศึกษานวัตกรรมที่มี ส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น แนวทางและมาตรการใน การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในบ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สั่น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางพื้นที่การ วิจัยคือ บ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สั่น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง ตำบลแม่สั่น อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พ.ศ.2560 จำนวน 157 ครั้วเรือน มีจำนวนประชากร 514 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจำนวน 70 คน ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านลุ่มกลาง และเชิงคุณภาพ จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่สั่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ระยะเวลาในการวิจัยอยู่ระหว่างเดือน สิงหาคม 2560 – กรกฎาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ชนิดได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าความเชื่อถือร้อยละ 90 จำนวน 70 คน (จาก ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร่ ยามาเน่) ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ

ตอนที่ 3แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูล ฝอยของชุมชน

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ พูดคุยทั่วไปแต่ มีจุดมุ่งหมายว่าต้องการข้อมูลเรื่องใด โดยทำการสัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา การสนับสนุนจาก หน่วยงานอื่น ๆ การแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชน

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตพร้อมกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมด้านการ จัดการมูลฝอย กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของ ชุมชนพฤติกรรมทางขยะของประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ผู้วิจัยจัดประชุม เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาในการดำเนินงานการจัดการมูลฝอย และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตระหนักในปัญหาและยัง ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินการวิจัย โดยเนื้อหาใน

การสนทนาประกอบด้วย วิเคราะห์สถานการณ์มูลฝอยทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต สาเหตุของปัญหาในชุมชน ผลกระทบของปัญหามูลฝอย หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการจัดการมูลฝอย การสนับสนุนหรือบริการต่าง ๆ ในการจัดการมูลฝอย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการมูลฝอย แนวทางในการแก้ปัญหาและแนวทางในการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

เทคนิคและวิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจในการเก็บข้อมูล เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันก่อนการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

1.2 ใช้แบบสอบถาม โดยการไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัย ซึ่งมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการและสร้างความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง ต่อกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ให้สอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและถูกต้องมากที่สุด

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้การสัมภาษณ์และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) แหล่งข้อมูลคือ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชน โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม การมีส่วนร่วม และการดำเนินงานในการกำจัดขยะมูลฝอย ในเรื่องสถานการณ์ขยะมูลฝอยในหมู่บ้าน หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือบริการต่าง ๆ ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน แนวทางการแก้ไข ปัญหา ตลอดจนมาตรการและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ภายหลังจากได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลมาเพื่อนำไปประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่ม นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาแยกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา และทำการตีความหมายจากข้อมูลที่ได้ ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) เพื่อสรุปและนำไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการทำการศึกษา

สถิติที่ใช้ในโครงการวิจัยนี้

สถิติที่ใช้ได้แก่

สถิติบรรยาย ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

1. การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) โดยจะหาค่าร้อยละจากสูตรต่อไปนี้
(บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 97)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ

P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 98)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ

X แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนประชากร

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 98)

เขียนแทนด้วย S.D.

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

X แทน คะแนนแต่ละจำนวน

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

N แทน จำนวนประชากร

$\sum$ แทน ผลรวมของข้อมูล

เกณฑ์การวัดค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ใช้การแบ่งระดับคะแนนแบบ Rating Scale ของ Likert ออกเป็น 5 ระดับ เช่นเดียวกัน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 121)

ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น
5 หมายถึง	มากที่สุด
4 หมายถึง	มาก
3 หมายถึง	ปานกลาง

2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ในประเด็นแต่ละด้านดังนี้คือ

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง	มีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

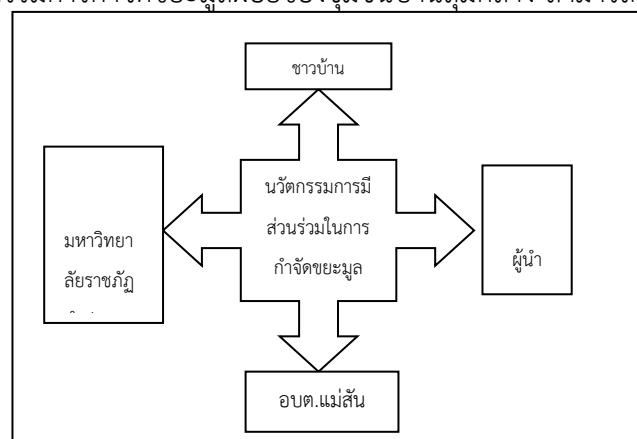
ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.5 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้ (Fisher อ้างถึงในชัชวาล เรื่องประพันธ์, 2539, หน้า 15)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าด้านการจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองแต่ละครัวเรือน มีทั้งการเผา การนำไปทิ้งในแหล่งที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำคือ ลำน้ำแม่สัน ส่วนขยะที่เป็นขยะพลาสติกมีคนภายในพื้นที่มารับจ้างเก็บ
2. นวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลนวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลาง

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการการนำนวัตกรรมกำจัดขยะมูลฝอยที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 91.4 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 52.9 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 74.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน

3 - 4 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 และระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.3 โดยประชากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ เป็นดังนี้

ตาราง1 แสดงจำนวน ร้อยละเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะ

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
1.ขยะหรือขยะมูลฝอย หมายถึงเศษกระดาษ เศษอาหาร เศษสินค้า	43	24	3
เศษวัสดุ ขยะพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่ง	61.4	34.3	4.3
อื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น			
2.ขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้	69	1	0
	98.6	1.4	0.0
3.ขยะแห้งหมายถึง ขยะจำพวกเศษกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว	67	3	0
กระป๋อง อลูมิเนียม	95.7	4.3	0.0
4.ขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถ	68	1	1
นำมาหมักเป็นปุ๋ยได้	97.1	1.4	1.4
5. ขยะมูลฝอย ทุกประเภท ควรเก็บรวบรวมไว้ด้วยกัน	57	13	0
	81.4	18.6	0.0
6. ขยะอันตรายหรือมูลฝอยอันตราย หมายถึง ขยะที่มีองค์ประกอบ	65	4	1
หรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ	92.9	5.7	1.4
7. การแยกขยะอันตรายต่าง ๆ ก่อนนำไปทิ้งเป็นสิ่งจำเป็น	66	2	2
	94.3	2.9	2.9
8. การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้	68	2	0
	97.1	2.9	0.0
9.ขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อ	68	1	1
มนุษย์	97.1	1.4	1.4
10. แก้ว พลาสติก โลหะเป็นขยะทั่วไป	39	30	1
	55.7	42.9	1.4
11. ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ เป็น	67	2	1
ขยะอันตราย	95.7	2.9	1.4
12.ขยะย่อยสลายเป็นขยะที่พบมากที่สุด	62	6	2
	88.6	8.6	2.9
13.การแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการ	32	37	1
เท่านั้น	45.7	52.9	1.4

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
14.การเก็บรวบรวมขยะควรเก็บรวบรวมไว้ใกล้สถานที่ประกอบอาหาร	25	44	1
	35.7	62.9	1.4

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุดจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 รองลงมาคือมีความรู้ความเข้าใจว่า ขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยได้ การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้และขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 97.1

4. ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย ที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเป็นดังนี้

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้แบบมีส่วนร่วม

ตัวแปร	☐	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	4.32	0.747	มาก
2.ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ	4.34	0.679	มาก
3.ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ	4.43	0.661	มาก
4.ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน	4.33	0.693	มาก
โดยรวม	4.35	0.695	มาก

จากตาราง 2 พบว่า นวัตกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.43 (S.D. = 0.661) และรองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D. = 0.679) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.32 (S.D. = 0.747)

5. การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สั่น ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ได้ตระหนักถึงนวัตกรรมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และเป็นผู้รับประโยชน์

ภาพที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านลุ่มกลาง

สรุปและอภิปรายผล

ในการสรุปผลการวิจัย คณะผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้ดำเนินการสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. รูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนพบว่าจัดการขยะในครัวเรือนโดยการจัดการเองแต่ละครัวเรือน มีทั้งการเผา การนำไปทิ้งในแหล่งที่เป็นต้น ส่วนขยะที่เป็นขยะพลาสติกมีคนรับจ้างเก็บ

2. นวัตกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านลุ่มกลางแบบมีส่วนร่วมจัดประชุมระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมตัดสินใจในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน ผู้นำชุมชน องค์การส่วนปกครองท้องถิ่นและมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบาย เศษ (2557) ประชาชนต้องมีความรู้ที่ตรงความต้องการเพิ่มเติมในด้านวิธีการแยกขยะอย่างถูกวิธีมากที่สุด ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอย เจตคติเกี่ยวกับมูลฝอย พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนวัตกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนโดยใช้แบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท อาชีพ เกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3 – 4 คน ระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับพิศิพร ทักณา (2558) ประชาชนที่มีเพศอายุ อาชีพและระยะเวลาในการอยู่อาศัย อยู่ในชุมชนที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา รายได้และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

ซึ่งชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะและการคัดแยกขยะดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียกหมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ มากที่สุด รองลงมามีความรู้ความเข้าใจว่าขยะย่อยสลาย หมายถึง ขยะที่เน่าเสียหรือย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักเป็นปุ๋ยได้การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณการเกิดขยะได้และขยะมูลฝอยทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ นอกจากนี้ประชาชนบ้านลุ่มกลาง มีเจตคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยโดยคิดว่าการจัดการขยะควรเริ่ม

จากครัวเรือนก่อน ดังนั้นหากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น มีโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยต้องสร้างที่ประชาชนก่อน เพราะขยะในชุมชนเกิดจากประชาชนโดยเฉพาะเวลาไม่มีเทศกาล หรือมีงานบุญต่าง ๆ ก็จะมีปริมาณขยะมากขึ้น

4. ผลจากการนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนจากแบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา มีการประชาสัมพันธ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีบทบาทในการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยซึ่งตรงกับวิธีกาล อุพนันท์ (2556) พบว่าแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยควรมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และดำเนินกิจกรรมด้านการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาครัฐส่วนกลาง โดยสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจต่อไปโดยการให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องโดยมีกระบวนการด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนและตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในการคัดแยกและลดการสร้างขยะในครัวเรือนและ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำการดำเนินงานเกี่ยวกับการคัดแยกและการจัดการขยะ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การนำผลของการประเมินผลไปแก้ไขเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

5. การนำนวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น สามารถอธิบายสรุปเป็นขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นตอนการทำความเข้าใจสถานการณ์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันของประชาชน (A : Appreciation) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า สาเหตุของขยะมูลฝอยเกิดจากประชาชนในชุมชน ตั้งแต่การทิ้งขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง การคัดแยกมูลฝอยและการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการจัดการขยะในชุมชน เป้าหมายคือสร้างกองทุนพัฒนาหมู่บ้านจากขยะมูลฝอยภายใน 1 ปีคือ พ.ศ.2561

5.2 ขั้นตอนการคิดวิธีการหรือกิจกรรมที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (I : Influence) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า ในการกำหนดแผนงานหรือนโยบาย จะต้องมีการวางแผน และการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีการตั้งเกณฑ์ในการเลือกปัญหาเพื่อให้สอดคล้องและสามารถปฏิบัติได้จริง

5.3 ขั้นตอนการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ (C : Control) จากกระบวนการดังกล่าว พบว่า ในการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย และ

ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีการแก้ไขและตรงประเด็น จากการจัดทำโครงการ การขับเคลื่อนการจัดการขยะด้วยผู้สูงอายุเป็นแกนนำ ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรมีกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอย เพื่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง

1.2 ควรมีกิจกรรมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำเอาเทคนิค A-I-C ไปใช้ในกระบวนการด้านอื่น ๆ เช่น การทำแผนชุมชนและการทำประชาคมหมู่บ้าน เพราะเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจ ประเด็นปัญหา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ เพื่อแบ่งปันความรู้ความเข้าใจและการติดตามประเมินผล

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง ด้วยทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ ประจำปีงบประมาณ 2560 ขอขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น เจ้าหน้าที่และประชาชนในบ้านลุ่มกลาง ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี รวมทั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

อนึ่ง คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอธิการบดีและคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ให้การสนับสนุนและเอื้ออำนวยให้รายงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งคุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบให้แก่พระคุณบิดา มารดา ตลอดจน ผู้ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการอนุเคราะห์ข้อมูล แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ.2558. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2560. จาก www.pcd.go.th/mgt/ThailandPollut2558_Form.pdf

กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2560). สารคดี: เมื่อปลาจะกินดาว #15. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2560 จาก <https://greennews.html>.

ชัชวาล เรื่องประพันธ์. (2539). สถิติพื้นฐาน . ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ณัฐนันท์ จิตติยาปราโมทย์ และคณะ. (2560). การกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยไส้เดือนดินของชุมชน ตำบลไหล่หิน อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 7 “มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม..พลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ยุค 4.0” คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.วันที่ 6-7 กรกฎาคม 2560 หน้าที่ 36-47.

นัยนา เดชะ. (2557) . การมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชนในตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ. สุวีริยาสาส์น.

พิศิพร ทศนา. (2558) . การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

วีรกาล อุปนันท์. (2556). การศึกษาแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนยอ อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต , บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมือง
เชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย**

**Factors that Effect to Buddhist Latent Ritual Belief : Study in Chiang Rai
Municipality Area, Muang District, Chiang Rai Province**

พัสกร อุ่ณากาส(Passagorn Ungard) ^{1*} เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต(Sepbandit Hnongbundit) ²

อารุณ สิทธิวงศ์(Aroon Sitthivong) ³

^{1,2} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

³ สังกัด (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย)

*Corresponding author. E-mail: mommam2106@gmail.com

บทคัดย่อ

พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งวิธีในการให้บริการสังคม เพื่อช่วยเหลือให้พุทธศาสนิกชนได้รับความสบายใจ และเหมาะสำหรับการปฏิบัติเพื่อความจรรโลงในวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ แม้ไม่ใช่พิธีกรรมทางพุทธโดยแท้จากพระไตรปิฎก เพราะเกิดจากการผสมผสานของศาสนาพราหมณ์กับพุทธ แต่ก็ถือได้ว่ามีคุณค่าทางจิตใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถเข้ากับประชาชนได้ทุกระดับชั้น ก่อให้เกิดกิจกรรมที่สืบเนื่องสัมพันธ์กันหลายกิจกรรม

เทศบาลเมืองเชียงรายมีพิธีกรรมแฝงที่เด่นชัด 4 กิจกรรม คือ 1) พิธีสืบชะตาหลวง 2) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ 3) พิธีถวายตุ่มเงินตุ่มทอง และ 4) พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ซึ่งเป็นพิธีที่ได้รับการนิยมและผลักดันให้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันสืบมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อและทำให้ประชาชนในเทศบาลเมืองเชียงรายเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงคือ ต้องการปัจจัยพื้นฐาน 4 โดยมีสาเหตุมาจากความไม่สบายกาย ไม่สบายใจและหวังจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางการทำงาน การเงิน ความรักและความมีสุขภาพดี

คำสำคัญ : ปัจจัย ความเชื่อ พิธีกรรมแฝง พุทธศาสนา

Abstract

The Buddhism latent ritual is a factor to serve a society, for gaining peace in mind of Buddhist people and suited in prolonging of human life. Though, it is not the genuine ritual from the Tipitaka, but from the integration of Brahmas and Buddhism, it is also considered as the mind value which can be reached to all mankind and can lead to several of activities.

Chiang Rai municipality has 4 crucial Buddhist latent rituals as; 1). Seubchataluang, 2). Chudthien sadorkhro, 3). Thawai Tung Ngern Tung Thong and 4).

ArbnammonChanpen which are popular and recommended to continue. The factor that influence to the belief and participation in activities of Chiang Rai municipal people is the need of 4 basic factors; physical and spiritual illness, wishing to have better profession, finance, love and health.

Keywords : Factor, Belief, Latent Ritual

บทนำ

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมในปัจจุบันแล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าพิธีกรรมที่แฝงมีมากมายและหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะวัฒนธรรมความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น พิธีกรรมของพระพุทธศาสนาจริง ๆ มีไม่มากและไม่ลึกซึ้งซับซ้อนอะไร สามารถอธิบายเหตุผลและเป้าหมายของพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันมีมากมาย โดยทั่วไปมักจะเข้าใจในสาระและเป้าหมายของพิธีกรรมว่าทำเพื่ออะไร จึงปฏิบัติตามประเพณีที่สืบ ๆ กันมา เมื่อไม่ทราบสาระของพิธีกรรม นาน ๆ เข้าก็เลยทิ้งสาระของพิธีกรรมไปคงปฏิบัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาดั้งเดิมของพิธีกรรมไป สำหรับความเชื่อที่ผุดอกไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ การเชื่อปาฏิหาริย์ อำนาจลบล้างจากเทวดาหรือเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกพระพุทธศาสนา

ความหมายของความเชื่อ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย (2549) ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะท้อนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้นความเชื่ออาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเดียดฉันท์จากการนึกรู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว่เขวก็ได้ เพราะฉะนั้น ความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิถดการก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การทำที่ใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อได้นั้นได้

2. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ ธวัช ปุณโณทก (2522) กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โชค

लग ใสยเวทต่งๆ ยักรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

มานิต มานิตเจริญ (2537) กล่าวว่า “ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้ใจ มั่นใจ และนับถือ”

ทัศนีย์ ทานตวณิช (2523) กล่าวว่า “ความเชื่อ” คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้”

สุนทรี โคมิน (2559) กล่าวว่า “ความเชื่อเป็นความนึกคิดยึดถือ โดยที่เจ้าตัวจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม เป็นสิ่งที่สามารถจะศึกษาและวัดได้จากคำพูดและการกระทำของคน”

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ข้างต้น จึงพอสรุปความหมายของความเชื่อไว้ว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม

การเกิดของความเชื่อ

ชัยพร วิชชาวุธ (2530) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ใช้กำหนดความเชื่อของบุคคล ว่ายึดหลักดังต่อไปนี้

1. หลักความสงสัย
2. หลักความรู้สึก เป็นการใ้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเป็นหลักในการตัดสินใจ
3. หลักเหตุผล
4. หลักประจักษ์ ซึ่งได้แก่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสของเราเอง การรับรู้เช่นนี้ ได้จาก

การรวบรวมข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การทดลอง การวิจัย

นอกจากหลักทั้ง 4 ประการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ นั้น ยังพิจารณาได้จากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การถ่ายทอด ทางศาสนา จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อิทธิพลของเพื่อนสนิท อิทธิพลของกลุ่ม การได้รับประสบการณ์ตรง การได้รับการศึกษา การให้ความรู้สึกที่ถูกต้อง การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อมวลชน

ความเชื่ออาจจะเกิดได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

1) เกิดจากประสบการณ์ตรง เป็นความเชื่อที่บุคคลได้ประสบมาด้วยตนเอง อาจจะด้วยความบังเอิญ เป็นเรื่องของธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้นก็ตาม ทั้งนี้อาจจะจริงหรือไม่จริงก็ได้

2) เกิดจากการได้รับข่าวสารต่อๆ กันมา หรืออ้างถึงคำโบราณที่ยึดถือกันมา หรือการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นความเชื่อที่เกิดจากการกล่าวอ้างต่อๆ กันมาก หรืออ้างถึงคำกล่าวโบราณที่เชื่อถือและยอมรับกันมา หรือใช้สื่อต่างๆ ในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังเชื่อถือได้

3) เกิดจากการที่ได้ปฏิบัติสืบต่อๆ กันมาของคนรุ่นก่อน เป็นความเชื่อที่เกิดจาก พิธีกรรม หรือการปฏิบัติที่ทำสืบต่อกันมา อาจถือเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีทางสังคม ซึ่งสร้างให้เกิดความเชื่อในกลุ่มคนได้ง่าย

4) เกิดจากการนึกคิดเอาเองตามความรู้สึกของตน เป็นความเชื่อที่คาดเดา หรือคิดเอาเอง หรือรู้สึกไปเอง อาจจะไม่มีความรู้ข้อมูลใด ๆ มาสนับสนุน

ผู้ทำการวิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าถึง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” โดยผู้ทำการวิจัยหวังว่าผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนบุคคลทั่วไปที่จะนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรมความเชื่อ และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนา รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง โดยเอาความเชื่อไปตั้งที่พระรัตนตรัย ถือเป็นสรณะ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม เชื่อว่าการกระทำต่าง ๆ สำเร็จด้วยการกระทำด้วยตัวของมนุษย์เอง หากทำถูกต้องตามเหตุและผล ไม่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจภายนอก สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาดลบันดาล หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรม คือ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม เพราะเมื่อเชื่อในกฎแห่งกรรม ย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาของประชาชน ในเขตเทศบาล ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรตัวอย่าง 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2) คณะกรรมการวัด จำนวน 5 คน 3) อุบาสก อุบาสิกา กลุ่มสวดมนต์ข้ามปี 3 วัด วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ และวัดเจ็ดยอด วัดละ 20 คน รวมจำนวน 60 คน และอุบาสก อุบาสิกาประเพณีวัตรจำศีลอุโบสถ 5 วัด ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดกลางเวียง วัดเจ็ดยอด และวัดศรีทรายมูล วัดละ 20 คน รวมจำนวน 100 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 คน
2. ขอบเขตเนื้อหา
มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่
  - 1) ความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

2) ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

3) คุณค่าของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaires)

ส่วนการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะให้เลือกตอบและเขียนตอบ แบบสอบถามนี้ได้แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1) ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อ 4 พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) พิธีสืบชะตาหลวง 2) พิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ 3) พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ 4) พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง โดยคำถามแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความอยากรู้ ความอยากรู้อยากเป็น และความคาดหวัง ที่เป็นภาวะปัจจัยภายในตัวบุคคล 2) ปัจจัยภายนอก หมายถึง คำถามที่ระบุถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การเชิญชวน และความเป็นประเพณี ที่เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล

ซึ่งแบ่งระดับขึ้นเพื่อจัดอันดับความคิดเห็น (Rating Scale) ตามตัวแปรที่กำหนดไว้โดยแบ่งขึ้นระดับ 5 ขั้น ดังนี้

ถ้าตอบ 5 หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด
ถ้าตอบ 4 หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลมาก
ถ้าตอบ 3 หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลปานกลาง
ถ้าตอบ 2 หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อย
ถ้าตอบ 1 หมายถึง	มีความคิดเห็นในระดับปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุด

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview)

สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เอง เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนดข้อคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ์ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลังเหมือนที่กำหนดไว้ คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหากวาทะที่สัมภาษณ์ พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่วัดทั้ง 5 วัด การทอดแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์ รูปแบบและกระบวนการจัดการพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาทั้ง 4 คือ 1. พิธีสืบทอดหลวง 2. พิธีอาบน้ำจันทร์ 3. พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ และ 4. พิธีถวายตุ้มเงินตุ้มทอง กระบวนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญาของชุมชน ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค ของการจัดกิจกรรมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมประเพณี

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้เก็บรวบรวมจากอุบาสก อุบาสิกา 160 คน ตามโควต้า โดยมีขั้นตอนการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ อาชีพ การศึกษารายได้ จำนวนครั้งการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง จำนวนครั้งความสำเร็จหลังการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมปฏิบัติ ความคาดหวังที่นิยมขอจากพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ความสำเร็จอันเนื่องมาจากพิธีกรรมแฝง เหตุการณ์ที่ทำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง การเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงเพื่อใคร โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหา ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับความคิดเห็นของอุบาสก อุบาสิกา กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โดยทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ / Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมากที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึงปัจจัยนั้นส่งผลให้ความเชื่อน้อยที่สุด

นำข้อมูลสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นคุณค่าทางจิตใจ มูลค่าต่อการจัดกิจกรรม และมูลค่าทางวัฒนธรรมประเพณี การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Statistics of analysis) ใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ / Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. / Standard Deviation) ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อและพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาของประชาชน ในเขตเทศบาล
ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยภายใน คือ ความอยากมี
อยากเป็น ความคาดหวังภายใน ตัวบุคคล ที่เข้าร่วมพิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุง
พิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ

คำถามว่า “พิธีสืบชะตา พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุงเงินตุงทอง ค่าเฉลี่ย พิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ”	$\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
1. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านร่ำรวยได้หรือไม่	3.00	1.45	ปาน กลาง
2. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านหายป่วยได้หรือไม่	3.18	1.42	ปาน กลาง
3. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านโชคดีได้หรือไม่	2.99	1.18	ปาน กลาง
4. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านอายุยืนได้หรือไม่	3.79	1.31	มาก
5. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีอำนาจได้หรือไม่	3.93	1.11	มาก
6. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีเสน่ห์ได้หรือไม่	3.42	1.58	มาก
7. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีคนรักได้หรือไม่	3.31	1.62	ปาน กลาง
8. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีงานดีได้หรือไม่	3.86	1.02	มาก
9. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีบารมีได้หรือไม่	2.98	1.42	ปาน กลาง
10. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีความสุขได้หรือไม่	2.53	1.15	น้อย
11. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านแคล้วคลาดได้หรือไม่	3.33	1.24	ปาน กลาง
12. ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้ท่านมีสมบัติได้หรือไม่	2.44	1.19	น้อย
รวม	3.23	1.31	ปาน กลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า มีความเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงทำให้มีอำนาจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.93 รองลงมาคือเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีงานดี มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.86 และส่วนน้อยที่สุด คือ เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ทำให้มีสมบัติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 2.44 เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ของปัจจัยภายในแล้วปรากฏว่ามีค่า $\bar{X}$ ที่ 3.23 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 1.13 แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 สรุป ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำถามปัจจัยนอก คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประกาศประชาสัมพันธ์เชิญชวน ความเป็นประเพณี

	คำถาม “ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม การประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย เชิญชวน และความเป็นประเพณี”	$\bar{X}$	ค่า เบี่ยง เบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
1.	ท่านเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่	3.59	3.45	ปานกลาง
2.	ท่านเห็นประชาสัมพันธ์พิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วมหรือไม่	3.17	1.41	ปานกลาง
3.	ท่านเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ด้วยคิดว่าเป็นประเพณี	3.06	1.48	ปานกลาง
4.	เมื่อท่านดวงตก ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	3.05	1.45	ปานกลาง
5.	หากท่านป่วย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.90	1.51	ปานกลาง
6.	หากท่านฝันร้าย ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	3.08	1.43	ปานกลาง
7.	วันพิเศษของชีวิต ท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.99	1.46	ปานกลาง
8.	หากหน่วยงานท่านจัดพิธีกรรมแฝง ท่านต้องเข้าร่วมพิธีกรรม	3.08	1.41	ปานกลาง
9.	หากญาติป่วย ท่านจะแนะนำให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง	2.94	1.48	ปานกลาง
10.	ท่านพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม ท่านจะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรม	3.03	1.49	ปานกลาง
11.	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระ ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	3.17	1.43	ปานกลาง
12.	ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ท่านจึงคิดว่าควรเข้าร่วม	2.97	1.46	ปานกลาง
	รวม	3.09	1.62	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นว่า เชื่อว่าพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.59 รองลงมาเห็นว่าการได้เห็นการประชาสัมพันธ์ของงานพิธีกรรมแล้วอยากเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.17 และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า เมื่อเห็นว่าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์แล้วจะควรเข้าร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 2.97 เมื่อรวมค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ของปัจจัยภายนอกแล้วปรากฏว่ามีค่า $\bar{X}$ ที่ 3.09 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.62 แปรผลเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระหว่างปัจจัยในกับปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบค่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อมากที่สุด

	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปรผล
1. ปัจจัยภายใน	3.23	1.31	ปานกลาง
2. ปัจจัยภายนอก	3.09	1.62	ปานกลาง
ผลลัพธ์	0.14		

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.23 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.31 ซึ่งมีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่ 3.09 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ที่ 1.62 โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ที่แตกต่างกันถึง 0.14

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล ($\bar{X}=3.23$) (S.D.=1.31) มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝงมากกว่าปัจจัยภายนอก ($\bar{X}=3.09$) (S.D.=1.62) โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ แตกต่างกันถึง 0.14 แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบการจัดและบุคคลที่จัดพอสมควร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” มีการสร้างคำถามการสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบมาตรฐาน (unstructured interview) ไม่มีการกำหนดข้อคำถามอย่างตายตัว แต่กำหนดไว้เพียงกรอบหรือประเด็นที่สัมภาษณ์ อาศัยกรอบและแนวคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งประเด็นคำถาม และไม่เรียงลำดับคำถามก่อนหลังเหมือนที่กำหนดไว้ คำถามมีลักษณะแบบปลายเปิด และหาว่าขณะที่สัมภาษณ์ พบปรากฏการณ์หรือประเด็นปัญหาใดที่น่าสนใจ จะทำการสัมภาษณ์โดยละเอียดเพื่อให้ได้คำตอบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยแบ่งการสังเคราะห์เป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง 2) ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมแฝง 3) ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง 4) เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง ซึ่งอธิบายเป็นรายละเอียดต่อไป

เหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Information) ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดพิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนา สรุปได้ใจความเกี่ยวกับเหตุปัจจัยแห่งความเชื่อพิธีกรรมแฝงทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอกนั้น ความเป็นไปว่าความเชื่อที่เป็นฐานมูลเดิมของวิถีชีวิตของประชากรผสมผสานการขับเคลื่อนของสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ก่อให้เกิดความอยากมีอยากได้ อยากเป็นในสิ่งที่ตนขาดสนหรือมีไม่เพียงพอเหมือนคนอื่น หรือคนที่มิพร้อมทางวัตถุอยู่แล้ว ความเชื่ออันเป็นมูลฐานเดิมก็ยิ่งทำให้บุคคลแสวงหาความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป การมีโชคลาภ มีสุขภาพดี มีเงิน มีงาน มีความรัก องค์กรประกอบ

เหล่านี้ ทำให้ประชากรที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมแฝง ยังชวนขวายที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมให้ได้สักครั้ง หรือบ่อยครั้ง ดังนั้นเหตุปัจจัยหลักที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแฝง โดยรวมพอสรุปได้คือ

ปัจจัยภายในตัวบุคคล เมื่อสังเคราะห์แล้วเป็นไปตามระดับความต้องการปัจจัยพื้นฐานหลัก 4 ประการ ในการดำเนินชีวิต คือ 1) อาหาร 2) ที่อยู่อาศัย 3) เครื่องนุ่งห่ม และ 4) ยารักษาโรค

ปัจจัยภายนอกเป็นการประชาสัมพันธ์ของเจ้าพิธีผู้จัด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ประชากรเกิดความเชื่อและต้องการอยากเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง อีกทั้งรูปแบบของพิธีกรรมที่มีความเคร่ง ขลัง ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึง ความนิยมของท้องถิ่นจนกลายเป็นประเพณีเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมด้วย ดังข้อค้นพบเกี่ยวกับประเพณีนิยมและเจ้าแห่งพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

1) ประเพณีนิยมแห่งพิธีกรรมแฝง

พิธีกรรมแฝงในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเขตเทศบาลนครเชียงราย มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้เป็นพระเพณีนิยมของวัดหลัก ๆ ในเทศบาลนครเชียงราย คือ

ตารางที่ 4 พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ตารางที่ 4 พิธีกรรมที่เป็นประเพณีและธรรมเนียมนิยม

ชื่อพิธีกรรมแฝง	วัดที่จัด	เวลาที่จัด
พิธีสืบทอดดาหลวง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด,กลางเวียง, ศรีทรายมูล, พระเชตุพน	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่ และ ปีใหม่เมือง
พิธีจุดสะเดาะเคราะห์	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นธรรมเนียมนิยมตลอดปี
พิธีถวายตุ่มเงินตุ่มทอง	พระสิงห์, พระแก้ว, เจ็ดยอด	จัดเป็นประเพณีในวันปีใหม่เมือง

พิธีกรรมบางอย่างก็สามารถจัดให้เป็นประเพณีได้ และสร้างความนิยมให้เป็นธรรมเนียมได้ในหลักความเชื่อของพิธีกรรมแฝงได้ เช่น พิธีกรรมสืบทอดดาหลวง กับพิธีถวายตุ่มเงินตุ่มทอง จัดให้เป็นประเพณีของชุมชนได้ ส่วนพิธีกรรมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ จัดให้เป็นธรรมเนียมนิยมของแต่ละวัดได้ ส่วนพิธีอาบนํ้ามนต์จันทร์เพ็ญ นั้นยังไม่สามารถจัดเป็นประเพณีได้เนื่องจากเป็นพิธีกรรมแฝงที่เพิ่งเริ่มทำได้ไม่นาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนัก

2) เจ้าแห่งพิธีกรรมแฝง

การจัดพิธีกรรมแฝงนี้ ผู้เป็นเจ้าพิธีส่วนมากเป็นนักบวชในพุทธศาสนา และเป็นผู้เคยบวชมาก่อน มีความรอบรู้ในพิธีกรรมเป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เป็นเจ้าพิธีในการสวดมนต์ควรเป็นพระภิกษุ จะเหมาะสมกว่าคฤหัสถ์เป็นผู้สวดมนต์เอง แต่การจัดสถานที่ทั้งการติดตั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำพิธีนี้ ผู้เป็นเจ้าพิธีควรเป็นคฤหัสถ์จะมีอาจารย์ที่เหมาะสมกว่า แม้บางครั้งผู้ทำพิธีจะเป็นคฤหัสถ์ในการสวดมนต์หรือดำเนินพิธีกรรม แต่ประชาชนบางกลุ่มก็นิยมเข้าร่วมเพราะถือว่าเป็นการได้ร่วมพิธีกรรมแล้วหมายความว่าผู้ร่วมพิธีไม่คำนึงว่าผู้สวดมนต์หรือผู้ดำเนินพิธีจะเป็นพระหรือคฤหัสถ์ก็ได้ นับได้ว่าเป็นการทำพิธีเช่นเดียวกัน แต่ประชาชนบางกลุ่มจะนิยมผู้ดำเนินพิธีการเป็นพระภิกษุ เพราะมีความเชื่อว่าพระภิกษุ

เป็นผู้มีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ จะทำให้เกิดความศรัทธามากกว่าผู้เป็นคฤหัสถ์ซึ่งมีศีลน้อยกว่า

ตอนที่ 2 คุณค่าและความศรัทธาของพิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย

การสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความศรัทธาของพิธีกรรมแฝง ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นไปตามนิยามของคำว่า “พิธีกรรมแฝง” ในงานวิจัยนี้ได้แก่

2.1 พิธีสืบทอดตาลวง เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการสืบทอดตาลวงราศีให้กับตนเอง แรกเริ่มเป็นการสืบทอดตาลวงให้กับคนป่วยไม่สบาย ทำเดียว แต่ปัจจุบันนิยมทำเป็นหมู่คณะ เรื่องความศรัทธาของพิธีกรรมนี้ ชาวล้านนาเชื่อว่ามีศรัทธาในระดับต้น ๆ ของพิธีกรรมประเภทส่งเสริมดวงชะตา บางคนป่วยไม่สบาย พอได้ทำพิธีกรรมนี้แล้วหายป่วยก็มี ไม่หายป่วยก็มี แต่โดยส่วนมากเชื่อกันว่าหายป่วย ปัจจุบันนิยมทำกันเป็นหมู่คณะจึงสังเคราะห์ไม่ได้ว่า พิธีกรรมนี้มีความศรัทธามากน้อยเพียงใด เพราะวัตถุประสงค์ในสมัยก่อน พิธีกรรมนี้นิยมทำให้ผู้ป่วย และเมื่อทำเสร็จแล้วถ้าคนป่วยมีอาการดีขึ้น มักสรุปผลว่าผู้เป็นเจ้าพิธีกรรมนี้มีความศรัทธามาก จึงเป็นตัวชี้วัดได้ว่า พิธีสืบทอดตาลวงมีความศรัทธา แต่ในปัจจุบันค่อนข้างหาตัวชี้วัดได้ลำบาก เพราะนิยมทำกันเป็นหมู่คณะ และปัจจุบันนี้บางครั้งก็นิยมทำเพื่อเสริมอำนาจบารมีของตัวบุคคล ถึงแม้จะเป็นการทำเดียว ๆ ให้กับบุคคลสำคัญของบ้านเมือง ก็ไม่อาจเป็นตัวชี้วัดได้ว่าพิธีกรรมสืบทอดตาลวงเพื่อเสริมบารมีนี้มีความศรัทธา และส่งเสริมให้ผู้ร่วมพิธีกรรมมีอำนาจบารมีมากขึ้น เพราะหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ว่า บุคคลนั้นมีอำนาจบารมีมากขึ้นเพราะร่วมพิธีกรรมนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังมีแนวโน้มว่าเมื่อมีผู้จัดพิธีกรรมนี้เมื่อไร หากมีโอกาสก็จะเข้าร่วมทันที

2.2 พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการสะเดาะเคราะห์ให้กับตนเอง แรกเริ่มพิธีกรรมนี้เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้กับคนป่วย เมื่อเกิดความไม่สบาย ประชาชนชาวล้านนา มีความเชื่อว่าควรได้จุดเทียนเพื่อการสะเดาะเคราะห์สิ่งชั่วร้ายให้หายไปกับเทียน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ก็ยังเป็นที่นิยมของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องความสบายนี้จะมีการแพทย์แผนปัจจุบันให้บริการอย่างดี แต่ความนิยมจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือเมื่อประสบสิ่งชั่วร้าย ก็มีความเชื่อว่าตัวเองถึงวาระชะตาไม่ดี ต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เอาสิ่งชั่วร้ายนี้ออกไป เมื่อประกอบพิธีสืบทอดตาลวงแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก จึงเลือกอีกวิธีหนึ่งที่สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยนั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา บูชาโชค ซึ่งปริมาณของความศรัทธานั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่าสบายใจขึ้นกว่าปกติ ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรให้ตนเองสบายใจได้เลย และแนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดที่ว่า ถ้าประสบกับสิ่งเลวร้ายในชีวิต วิธีการจัดการให้สบายใจขึ้นที่พอกระทำได้บ้าง นั่นก็คือ การจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ นี่เอง

2.3 พิธีถวายตุงเงินตุงทอง ตุง หรือ ธง ชาวล้านนาถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ซึ่งพิธีการถวายตุงเงินตุงทองเป็นพิธีที่ชาวล้านนานิยมปฏิบัติเพราะถือว่าการส่งเสริมกำลังใจให้กับตนเอง

แรกเริ่มพิธีกรรมนี้นิยมเฉพาะผู้ที่เข้าการแข่งขัน เช่น การสอบแข่งขัน การแข่งเรือ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ บางครั้งก็สัมฤทธิ์ผล บางครั้งก็ไม่ได้ผล แต่การถวายตุงเงินตุงทอง ก็ยังเป็นที่ยอมรับของชาวล้านนาเช่นเดิม แม้เรื่องการแข่งขันต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวบุคคลก็ตาม แต่การถวายตุงก็ยังได้รับการตอบรับอยู่ในปัจจุบัน โดยความเชื่อของประชาชนยังเป็นลักษณะเช่นเดิมคือ เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขัน ก็มี ความเชื่อว่าตัวเอง ต้องทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง ซึ่งปริมาณของความศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่อาจวัดได้ด้วยเครื่องมือ แต่วัดได้ด้วยความรู้สึกว่ามีกำลังใจมากขึ้นกว่าปกติ เรียกได้ว่าเสริมกำลังใจให้เพิ่มจากความสามารถที่มีอยู่ในตนด้วย แนวโน้มปัจจุบันประชาชนยังมีแนวคิดว่า เมื่อต้องการชัยชนะจากการแข่งขันอะไรสักอย่าง วิธีการที่จะให้มีกำลังใจมากขึ้นที่พอกระทำได้ นั่นก็คือ การถวายตุงเงินตุงทองตามแบบฉบับล้านนาตัวเอง

2.4 พิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ พิธีการอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญนี้ เพิ่งเริ่มมีปรากฏในเขตเทศบาลนครเมืองเชียงราย เมื่อปี 2559 นี้เอง ซึ่ง ผู้ทำพิธีคือพระครูสังฆรักษ์เรวัต ราวโต เป็นเจ้าแรกในการทำ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี การนี้ประชากรที่เข้าร่วมมีความเชื่อว่าเป็นการล้างบาปอีกวิธีหนึ่งที่ควรเข้าร่วมเพราะเชื่อว่าพิธีกรรมนี้จะนำมาซึ่งความเจริญทั้งโภคทรัพย์และบวรวิมลสมบัติ แต่ระดับความศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับนั้น ไม่มีตัวชี้วัดได้ว่าระดับใด ทราบแต่เพียงว่าถ้ามีโอกาสที่เหมาะสมในการเข้าร่วมพิธี ประชาชนก็พร้อมที่จะเข้าร่วมพิธีกรรมโดยไม่ลังเลใจ

สรุปและอภิปรายผล

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-40 ปี และส่วนน้อยอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง และมีอาชีพเป็นนักศึกษาส่วนน้อย ซึ่งแน่นอนว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยม และระดับปริญญาโทขึ้นไปจะเป็นส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ต่อเดือนที่พบส่วนใหญ่คือน้อยกว่า 10,000 บาท และแน่นอนว่าส่วนน้อยคือผู้มีรายได้สูงสุดในระหว่าง 30,001 -40,000 บาท ทั้งนี้ประวัติการเคยเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่เป็นผู้เคยร่วม 4 ครั้งขึ้นไป และส่วนน้อยคือผู้เคยเข้าร่วม 3 ครั้ง ในความคาดหวังหรือพรที่ขอเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่ พรไม่ประสบความสำเร็จเลย แต่ส่วนน้อยจะสำเร็จผลประมาณ 3 ครั้งขึ้นไป พิธีกรรมแฝงที่เคยเข้าร่วมส่วนใหญ่ คือเคยทำพิธีถวายตุงเงินตุงทอง และส่วนน้อยคือเข้าพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์ เพ็ญ สิ่งที่ยอมรับขอพรเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่คือ ขอให้มีความสุขและมีสุขภาพดี และส่วนน้อยจะขอในเรื่องความรัก ในเรื่องของความสำเร็จที่ได้รับจากพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่คือ ไม่ประสบความสำเร็จเลย และส่วนน้อยจะสำเร็จในเรื่องของความรัก เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ส่วนใหญ่พบว่าประชากรมักทำตามประเพณีเท่านั้น และบางคนส่วนน้อยแค่อยากทดลองเวลาเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงส่วนใหญ่ทำเพื่อตนเอง และทำเพื่อคนรักเป็นส่วนน้อย

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายใน หมายถึง ความเชื่อที่มีภายในตัวบุคคล ที่เคยรับทราบ รับรู้และเข้าใจ มาตามบรรพกาลแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประชากรเชื่อว่าพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ คือ พิธีสืบชะตาหลวง พิธีจุดเทียนสะเดาะเคราะห์ พิธีถวายตุงเงินตุงทอง และพิธีอาบน้ำมนต์จันทร์เพ็ญ ทำให้มีอำนาจเป็นอันดับต้น ๆ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๆ ได้ด้วย ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมอายุยืน ทำให้มีเมตตามหาเสน่ห์

ทำให้แคล้วคลาดจากภยันตรายได้ด้วย มีคนรัก หายป่วย ร่ำรวย โชคดีมีชัย มีบิรวาร อุดมไปด้วยความสุข ความเจริญ และสุดท้ายทำให้มีสมบัติได้ด้วย ด้วยความเชื่อในลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าร่วม พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา

ในส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอก หมายถึง การสื่อสารชักชวนจากภายนอกตัวบุคคล และการเห็น รูปแบบแล้วเกิดความห่วงไหวต่อกิจกรรม เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้แล้ว ทำให้ทราบว่าประชากร เชื่อว่า รูปแบบพิธีกรรมแฝงมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอันดับต้น ๆ การประชาสัมพันธ์ของพิธีกรรม ทำให้อยากเข้าร่วม พิธีกรรม ยิ่งถ้าผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพระอีกด้วย ยิ่งทำให้อยากเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น และถ้าประกอบด้วยการ ฝึนร่าย ยิ่งมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง ถ้าหน่วยงานที่รู้จักจัดพิธีกรรมแฝง ต้องเข้าร่วมพิธีกรรม แน่นนอน เพราะบางท่านคิดว่าการเข้าร่วมพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นไปตามประเพณีโบราณ แต่ถ้าดวงตก ก็ยังมีความ ต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เมื่อเดินทางไปพบพิธีกรรมกำลังเริ่ม จะตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมทันที เมื่อวันพิเศษของชีวิตมาถึง หลายท่านมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมบุญราศีบ้าง แต่ถ้าผู้ ประกอบพิธีกรรมเป็นคฤหัสถ์ หลายท่านคิดว่าควรเข้าร่วมบ้างนิดหน่อย หากญาติป่วยบางท่านอาจแนะนำ ให้เข้าร่วมพิธีกรรมแฝง เพื่อเสริมสร้างชะตาชีวิต แต่ถ้าหากตัวเองป่วย อาจมีความต้องการเข้าร่วมพิธีกรรม แฝงบ้างเล็กน้อย เพราะคิดว่าไปโรงพยาบาลคงปลอดภัยกว่า

สรุป ปัจจัยภายในของตัวบุคคล มีผลต่อความเชื่อและการตัดสินใจเข้าร่วมในพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก โดยมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อที่เคยสะสมมาเป็นปัจจัยหลักใน การตัดสินใจเข้าร่วมพิธีกรรมแฝง มากกว่าปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ รูปแบบ การจัด และบุคคลที่จัดพอสมควร

พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริการสังคม

พิธีกรรมแฝงในพุทธศาสนา แม้ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎกหรือในศาสนพิธี แต่เมื่อสังคมแห่งพุทธ ศาสนายอมรับพิธีกรรมนั้น ๆ และเป็นวัตรปฏิบัติอันดีสมควรต่อการให้บริการต่อสังคม กลุ่มนักบวชก็ยินดี ในการให้การบริการต่อสังคม โดยแบ่งเป็น 2 สถานะ ดังนี้

1. ในสถานะแก้ปัญหาให้กับพุทธศาสนิกชน

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อประชาชนมีความเดือนร้อนที่หาทางออกไม่ได้ ร้อยละ 35.63 ต้อง เข้าพิธีกรรมแฝงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความสบายใจ และร้อยละ 43.75 มีแนวคิดว่าผู้ที่ช่วยให้สบายใจได้ต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้นในการทำพิธีกรรมแฝง เพื่อเกิดความศักดิ์สิทธิ์และสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นพิธีกรรม แฝงทางพุทธศาสนานี้ ในฐานะ การแก้ปัญหาให้กับสังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้ต้องอาศัยพิธีกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ที่ระบุว่า “พิธีกรรมสืบชะตา ก่อเกิดการเสริมสร้างความ เข้มแข็งทางใจเกิด กุศลกรรมบถ ความสุจริต ทางกาย ทางวาจา ทางใจ การคิดดีทำดีด้วยหลักไตรสิกขา ” ซึ่งพระวิศิษฐ์ สุมโน (แทบตาม) (2556) กล่าวเสริมว่า “พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนา ช่วยทำให้บุคคลมีที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการ

ประพจน์ติดจากฮึดครองประเพณีของชุมชน” ซึ่งการยกสถานะให้พระภิกษุเป็นเสมือนผู้แก้ไขปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ โดยไม่อิงหลักการและเหตุผลนี้มักเป็นไปตามแนวคิดความเชื่อ ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ให้หลักการเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1) ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่ง โดยกระทำตามความสมัครใจของบุคคลนั้น

2) ต้องยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์จากคำจำกัดความต่าง ๆ เมื่อมีความเชื่อและนับถือแล้วความสบายใจย่อมเกิดขึ้นเช่นกับที่ มานิต มานิตเจริญกล่าวว่า “ความเชื่อ หมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้วางใจ มั่นใจ และนับถือ” ซึ่งหมายความว่าเมื่อไว้วางใจ มั่นใจ และนับถือแล้ว จะมีหลักฐานหรือไม่มีหลักฐานในความสำเร็จ ประชาชนก็พร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมแฝงตามความเชื่อ สอดคล้องกับ ทศนีย์ ทานตวนิช กล่าวว่า “ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้ อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้” ซึ่งหมายความว่าพิธีกรรมแฝงในฐานะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน จะมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือไม่นั้น ไม่มีผลต่อความเชื่อในการเข้าร่วมพิธีเพื่อเป็นอีกหนทางออกของปัญหาในการดำเนินชีวิต เพราะผู้เข้าร่วม ร้อยละ 60.00 ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความเชื่อว่า พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยคะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$ ที่ 3.59 เป็นตัวการันตีได้ว่า พิธีกรรมแฝงทางพระพุทธศาสนาสามารถพึ่งพาได้ในการแก้ไขปัญหาที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถแก้ไขได้

2. ในสถานะที่พึ่งพาทางจิตวิญญาณ

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีเหตุปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น ฝันร้าย ดวงตก เจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ หรือมีความต้องการอยากมี อยากได้ อยากเป็น ในสิ่งที่ตนขาด พุทธศาสนิกชนจะหาที่ยึดมั่นทางใจ ด้วยการเข้าหาพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นหลัก ร้อยละ 35.63 จะเข้าร่วมพิธีกรรมเมื่อพบเจอและได้ยินข่าวประชาสัมพันธ์แล้วโอกาสเหมาะสม ร้อยละ 32.50 ถ้าญาติเจ็บป่วยจะแนะนำให้ทำพิธีกรรมแฝงทันที ร้อยละ 39.38 จะทำพิธีกรรมแฝงทันทีเมื่อฝันร้าย และร้อยละ 30.00 ถ้าป่วยจะทำพิธีกรรมแฝงทันที แสดงให้เห็นว่า เมื่อพุทธศาสนิกชนในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย ยกพิธีกรรมแฝงทางพุทธเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศิษฐ์ สุมนโน (แทบทาม) (2556) ที่ระบุว่า “พิธีกรรมการบูชาปูตา (พิธีกรรมแฝงของชาวอีสาน) มีผลต่อจิตใจของบุคคล มีผลต่อการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลให้ดำเนินชีวิตไปตามฮึดครองประเพณีหรือวิถีชีวิตที่ดีงามของชุมชนอีสาน ทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ และทำให้บุคคลเกิดกำลังใจในการทำกิจกรรมการงานต่าง ๆ ช่วยทำให้บุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีที่พึ่งพิงทางใจให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย อุ่นใจ” ประเด็นนี้ พุนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และคณะ สนับสนุนว่า “พิธีกรรมสืบชะตา เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตวิญญาณ มีความสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนา จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จารัต ประเพณีและพิธีกรรม สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาจิตใจ” ซึ่งสำนักราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 อธิบายว่า “พิธีกรรมนั้น ๆ (พิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา) มีผลต่อจิตใจผู้กระทำ กล่าวคือ ผู้ที่ได้กระทำกิจกรรมตาม

พิธีกรรมศาสนาแล้วจะรู้สึกมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจได้” เมื่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ พิธีกรรมแฝงย่อมมีอิทธิพลต่อสังคมไม่ใช่น้อย ทั้งทาง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านอารมณ์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี แน่นนอน

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถนำพิธีกรรมแฝงเหล่านี้ไปเป็นตัวเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เช่น การใช้พิธีกรรมสืบทอดทาง พุทธศาสนาจิตใจให้กับชุมชนและสังคมที่มีความเชื่อในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีได้หลายด้าน ดังนี้

1) ด้านวัฒนธรรม

1.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ให้สุขสบาย มีที่พึ่งทางใจ เมื่อประสบความทุกข์ทางใจ สามารถใช้พิธีกรรมแฝงนี้บำบัดได้ในระยะหนึ่ง

1.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างให้เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติ เมื่อต้องการความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันและการอยู่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน

1.3) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการเสริมสร้างพิธีกรรมให้เป็นทุนทางสังคมเพื่อความเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

2) ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

2.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน เพื่อให้ชุมชนดูแลและสร้างสรรค์ผลิตผลทางพิธีกรรมอย่างสามัคคีเป็นระเบียบกลุ่มก้อนโดยความเป็นอันเดียวกัน

2.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเสริมสร้างให้พิธีกรรมแฝงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหาความวุ่นวายซึ่งกันและกันเพราะมีหลักความศรัทธาที่ดีของพิธีกรรมเป็นเครื่องชำระกายกรรม วจีกรรมและมโนกรรมฝังสุจริตเป็นอย่างดี

3) ด้านรายได้ของชีวิต

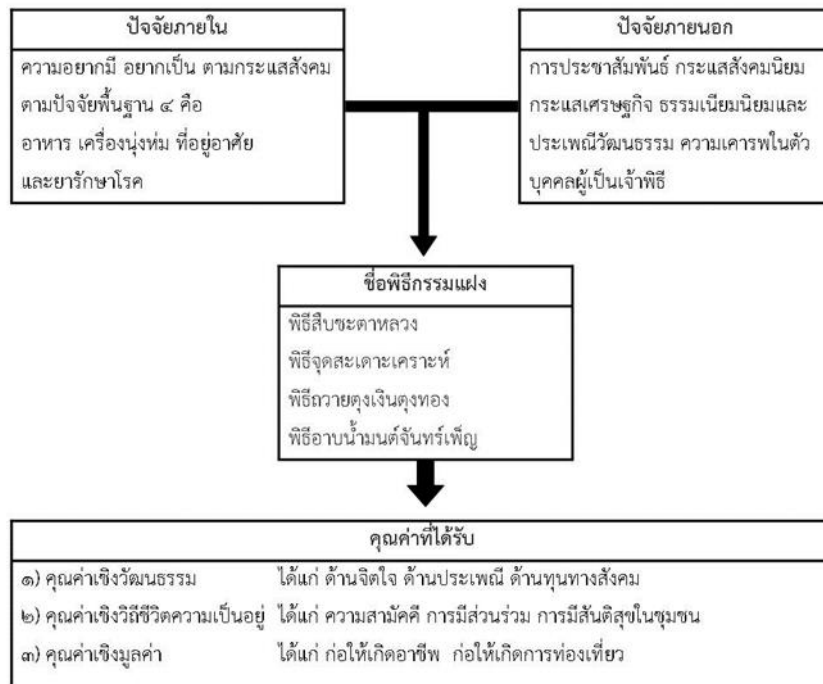
3.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแฝง เพื่อให้คุณภาพชีวิตด้านรายได้เสริมพัฒนาขึ้น

3.2) พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการส่งเสริมให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนาเป็นปัจจัยหนึ่งในการเป็นวัตถุดิบทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนมีวัตถุดิบที่เป็นสินค้าเชิงชุมชนให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพัฒนาขึ้น อันจะก่อให้เกิดรายได้ให้กับบุคคลและชุมชนต่อไป

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา : กรณีศึกษาเขตเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” เมื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ได้แก่ ความอยากรู้ อยากเป็น ตามกระแสสังคมตามปัจจัยพื้นฐาน 4 ของมนุษย์ คือ 1) อาหาร 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) ที่อยู่อาศัย และ 4) ยารักษาโรค ประกอบกับปัจจัยเครื่องเร่งเร้า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ กระแสความนิยม กระแสสังคม กระแสเศรษฐกิจ ธรรมเนียมนิยมและประเพณีวัฒนธรรม ความเคารพในตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าพิธี เป็นตัวส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อต่อพิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา และเข้าร่วมพิธีในที่สุด ส่วนคุณค่าของพิธีกรรมแฝงนั้น แบ่งได้ ดังนี้ 1) คุณค่าเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านทุนทางสังคม 2) คุณค่าเชิงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะ ความสันติสุขในชุมชน 3) คุณค่าเชิงมูลค่า ได้แก่ ก่อให้เกิดอาชีพ ก่อให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลทั่วไป เช่น เด็กปฐมวัย ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สุขสบายใจ
2. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแฝงทางพุทธศาสนา เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้ท้องถิ่นมีกิจกรรมหลักในการยึดถือปฏิบัติเป็นประจำ

3. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนาเป็นทุนทางสังคม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
4. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในหมู่คณะของชุมชน
5. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในการสร้างสรรค์สังคมให้อยู่สันติสุขปราศจากข้อหาตระแวงซึ่งกันและกัน
6. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สนใจในการเรียนรู้เพื่อการเป็นผู้ประกอบพิธีและผู้สร้างผลิตภัณฑ์ทางพิธีกรรมแผ่
7. ควรส่งเสริมและกำหนดให้พิธีกรรมแผ่ทางพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งกิจกรรม ในการเป็นวัตถุดิบทางสินค้าแห่งการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อพิธีกรรมแผ่ทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเชียงราย อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนการทำงานวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากรโร,ดร.) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และได้รับความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจ เก็บข้อมูลและในพื้นที่เทศบาลเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ ในการเก็บข้อมูลทั้งจากการทอดแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขอขอบคุณสำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณวิจัยในครั้งนี้.

พัสกร อุ่นภาค และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพร วิชชาวุธ. (2530). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม : จริยธรรมกับการศึกษา. อีระพร อูวรรณโณ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2523). คติชาวบ้าน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน. ชลบุรี.

- ธวัช ปุณโณทก. (2522). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน:คติ
ความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธโฆสจารย์. (2545). ธรรมปัทมฐกถา ปฐม ภาค, มหามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล,
หน้า 3
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2558). พุทธธรรม. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ท่าพระจันทร์.
กรุงเทพฯ, 481-482
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2549). พิมพ์ครั้งที่ 3. (ฉบับปรับปรุง).
ราชบัณฑิตยสถาน.
- มานิต มานิตเจริญ. (2537). พจนานุกรมไทย ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 13 (ปรับปรุง-เพิ่มเติมใหม่). กรุงเทพฯ : รวม
สาส์น.
- สุนทรี โคมิน. (2559). ความเชื่อ. ข้อมูลออนไลน์ทาง <http://www.stou.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 15
พฤษภาคม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Factors Affecting the Operational of Financial and Accounting Employees in Private Education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province

สุรีย์ วงศ์วนิช(Suree Wongwanich) ¹ สิริศักดิ์ รัชชุตานติ(Sirisak Ratchusannati)^{2*}
พรพิมล ทวี(Ponpimon Tawee)³ และวุฒิชัย เกียรติเบญจพงศ์(Wuttichai Katebeepong)⁴
¹²³⁴สังกัดคณะบัญชี สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

*Corresponding author. E-mail: R.sirisak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 97 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทีและเอฟ และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ เชฟเฟ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : บุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี สถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study factors affecting the operational of the finance and accounting employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. The samples were 97 employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. This research collected data by questionnaire on five rating scales. The statistics used the frequency, percentage, average, standard deviation, t-test, f-test (One-way ANOVA) and scheffe feature. The results showed the factors affecting the operational of the finance and accounting employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province. Overall was at the high level. The comparison of opinion to factors affecting the operational of the finance and accounting

employees in private education Institutions in Muang District, Phitsanulok Province by sex, education level and work experience. Overview, no different.

Keywords: Financial and Accounting Employee, private education Institutions in Muang District Phitsanulok Province

บทนำ

จุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจคือการจัดหาเงินทุน และทรัพย์สินต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินงานซึ่งอาจได้มาจากส่วนที่เป็นของเจ้าของ หรือจากเจ้าหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืม นอกจากนี้ในการดำเนินธุรกิจก็จะต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกิดขึ้น หรือค่าใช้จ่ายที่กิจการจ่ายไปเพื่อให้เกิดรายได้แก่กิจการและหลังจากที่ได้ดำเนินธุรกิจสิ่งที่เจ้าของกิจการต้องการทราบก็คือผลการดำเนินงานในธุรกิจของตนว่ามีกำไรหรือขาดทุนรวมทั้งต้องการทราบถึงฐานะการเงินของกิจการ ซึ่งการจัดทำบัญชีในยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างมากสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันการทุจริตของพนักงานรวมทั้งใช้วัดความเจริญเติบโตและสะท้อนให้ทราบถึงความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจ การบัญชีจึงมีบทบาทอย่างมากในกิจการทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกิจการที่หวังผลกำไร อย่างเช่น ธนาคาร โรงแรมห้างสรรพสินค้า บริษัทห้างร้านต่าง ๆ และกิจการที่ไม่หวังผลกำไร เช่น สโมสร สมาคม มูลนิธิ โรงเรียนมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานราชการ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. 2552 : 1) ซึ่งสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 โดยเสนอแนะนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชนต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อประกันคุณภาพ การศึกษารับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุน ดำเนินการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาเอกชน ตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนด รวมทั้งการจัดทำบัญชีและการวางแผนการเงินของโรงเรียนเอกชนในระบบ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในระบบ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้สำหรับศึกษาเพื่อทำความเข้าใจซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนในระบบโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551 : 12) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้สูงสุด

ประสิทธิภาพการนำเสนอการเงิน (Financial Statement Presentation Efficiency)เป็นความสามารถในการแสดงข้อมูลฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการซึ่งงบการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหาร และผู้ลงทุน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจและธุรกิจเอกชน หน่วยงานนั้นจะดำเนินการเพื่อหวังผลกำไรหรือมิได้มุ่งหวังผลกำไร ข้อมูลทางการเงินที่แสดงไว้ในงบการเงิน จะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินที่แท้จริงของกิจการในปัจจุบัน และจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนงานในอนาคต สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการจะนำข้อมูลในงบการเงินมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน โดยงบการเงินจะต้องมีองค์ประกอบของ ความเข้าใจได้

(Understandability) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) ความเชื่อถือได้ (Reliability) และการเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) (นุชจรี พิเชฐกุล. 2553 : 24-27) ซึ่งนักบัญชีมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานการเงิน เพื่อให้แก่ผู้บริหารและผู้ลงทุนได้ทราบถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ทางการเงินที่แท้จริงของกิจการอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น กิจการจึงจำเป็นต้องจัดให้มีการวางระบบบัญชี และการควบคุมทางการเงินไว้อย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องตามที่ควรตามหลักทฤษฎีและหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อจะสามารถนำเสนอข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารและผู้ลงทุนให้มากที่สุด และรวดเร็วที่สุด(วัฒนา ศิวะเกื้อ และคณะ. 2553 : 3)

สถานศึกษาเอกชน เป็นการดำเนินธุรกิจการศึกษาโดยเจ้าของกิจการ ซึ่งผู้ขอรับใบอนุญาตในการจัดตั้งโรงเรียนเป็นบุคคลธรรมดา ต้องดำเนินการเกี่ยวกับ การก่อสร้างอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ โครงการแผนและการดำเนินการหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการศึกษา อัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ คุณสมบัติ อัตราเงินเดือน ค่าสอน ค่าชดเชย ค่าตอบแทน หลักเกณฑ์การจ้างและการเลิกจ้าง และสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษา สิ่งสำคัญในการทำธุรกิจมักจะพิจารณาถึงการจัดทำบัญชีและการวางแผนการเงินของสถานศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2551) ซึ่งนักบัญชีต้องทราบรายละเอียด ข้อมูลต่าง ๆ ของธุรกิจดังนั้นถ้านักบัญชีได้ปฏิบัติทางการบัญชีเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและมาตรฐานการบัญชีก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการนำเสนอการเงินของธุรกิจสถานศึกษาเอกชนและมีประโยชน์ต่อผู้ใช้สูงสุด

จากการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ในหลายกรณี ทั้งในเรื่องการรับเงิน การจ่ายเงินเป็นเช็ค การจ่ายเงินยืม การจ่ายเงิน การใช้เงินตามโครงการ การบันทึกบัญชี การจัดทำรายงาน วิธีซื้อวิธีจ้าง และการจัดซื้อจัดจ้างการบริหารทรัพย์สิน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารจัดการทางการเงินและบัญชีเป็นการจัดทำด้วยมือ จึงทำให้เกิดผิดพลาดและขัดแย้งในข้อมูลได้ง่าย และการบริหารงานจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านตั้งแต่ความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร รวมทั้งเครื่องมือต่างๆ ต้องมีคุณภาพและเพียงพอในการใช้งาน โดยในปัจจุบันพนักงานบัญชีจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชี รวมทั้งมีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีขององค์กร (สุภาภรณ์ คงสวัสดิ์ และพัฒนพงศ์ สุวรรณชาติ, 2554)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง เสริมสร้างประสิทธิภาพ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปบริหารจัดการในภารกิจของหน่วยงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการให้มากที่สุดอีกทั้งมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นของบุคลากรด้านการเงินและการบัญชีต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี ในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 11 แห่ง รวมทั้งสิ้น 126 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก 2559 :10)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด 2554 : 41-44) และทำการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนทั้งหมด 97 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ และด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต(Likert) มี 5 ระดับ (ธำนิษฐ์ ศิลปจารุ 2552 :75) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก
3	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการและแนวคิดทางการจัดการ และทฤษฎีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชน

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการของครอนบาค โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.931

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ของคุณภาพเครื่องมือให้สมบูรณ์ทุกข้อ

5. สร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 97 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลกเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการลงพื้นที่ด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง แล้วนำไปวิเคราะห์ประมวลผลในขั้นต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีใน

สถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลความคิดเห็นพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชี โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981, p. 82) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเพศ ด้วยค่าสถิติที่ (t-test independence) และระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน วิเคราะห์ความแปรปรวนของระดับความคิดเห็น โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ ด้วย one-way analysis of variance (ANOVA)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 68.64 มีระดับการศึกษาปวส./ปวท./อนุปริญญา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 40.68 และมีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 35.59

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$, $SD= 0.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $SD= 0.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.= 0.91$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามุ่งเน้นให้เปิดเผยนโยบายการบัญชีที่ชัดเจน เข้าใจง่ายต่อบุคลากรในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.45$, $SD= 0.96$)

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $SD= 0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของ

สถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, $SD= 0.77$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบ คำสั่งและคำแนะนำของหัวหน้างาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$, $SD= 0.60$)

ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, $SD= 0.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชีเพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.77$, $SD= 0.84$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานที่ปฏิบัติงานของท่านปราศจากเสียงรบกวนเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.42$, $SD= 0.81$)

ด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}=3.57$, $SD= 0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, $SD= 0.82$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีงบประมาณในการซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.44$, $SD= 0.69$)

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี ในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี ในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$, $SD= 0.79$) เพราะว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชี คือ ด้านบริหารจัดการ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน และด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมรา เพียรบุชา (2557 : 53) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, $SD= 0.88$) เพราะว่า สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน และสถานศึกษามีนโยบายสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินา ลีตระกูล (2554 : 60) ได้

ทำการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลวังจี้ใต้ อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ของในองค์การบริหารส่วนตำบลวังจี้ใต้ คือ ปัจจัยด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.69$) เพราะว่า เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชามณัฐ วัฒนสุข (2556 : 58) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก

ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.85$) เพราะว่ามีความต้องการ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน และอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณตรา มะโนสด (2552 : 68) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของส่วนการคลัง องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอพวน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดสรรงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, $SD = 0.72$) เพราะว่า มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี และมีงบประมาณในการอบรมเจ้าหน้าที่และศึกษาดูงานการเงินและบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอลิณา เรืองบุญญา (2554 : 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า มีระบบการควบคุมภายในในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติตามระบบบัญชีการเงินที่ได้วางไว้รวมถึงการปฏิบัติตามแผนงานตามที่โรงเรียนได้กำหนด จึงทำให้ด้านเพศไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัชร เมฆศิริภาพงศ์ (2554 : 82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบการปฏิบัติงานด้านบัญชีระบบ GFMS ของสถานศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบผลกระทบของการปฏิบัติงานด้านบัญชีระบบ GFMS จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบริหารจัดการ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะว่า บุคลากรที่มีระดับ

การศึกษาต่างกัน ต่างก็นำแนวคิด หลักการกระบวนการปฏิบัติงานมาใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ขาดการร่วมมือกัน ในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายในสถานศึกษา ทำให้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางการเงินและบัญชี ไม่ตรงตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติมา เสริมวิวัฒน์วงศ์ (2557 : 68) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงาน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงานแห่งหนึ่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้มาในการปฏิบัติงาน รวมถึงเป็นงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของบุคลากร และมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจน จึงทำให้ประสบการณ์การทำงานไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิษา เรืองบุญญา (2554 : 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.ด้านบริหารจัดการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายพัสดุการเงินการบัญชี ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการปฏิบัติงานด้านการบัญชีด้านการเงิน ด้านการพัสดุ ด้านการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง และมีการถ่ายทอดนโยบายดังกล่าวสู่ผู้ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทาง รวมทั้งมีระบบการควบคุมกำกับที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านบุคลากร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานการเงินเพื่อเพิ่มทักษะด้านการบัญชี ด้านการเงิน ด้านการพัสดุ ด้านการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่โดยจัดอบรมพัฒนาศักยภาพตามส่วนที่ขาด หรืออบรมพัฒนาความรู้ก่อนปฏิบัติงาน

3. ด้านสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานการเงิน/บัญชี เพียงพอต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดหาคอมพิวเตอร์ วัสดุ อุปกรณ์ คู่มือที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ด้านการเงิน ด้านการพัสดุ รวมถึงการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะกับภาระงานที่ได้รับ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน

4. ด้านการจัดสรรงบประมาณ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยให้ทุนการศึกษา

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาในประเด็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากรด้านการเงินและพัสดุ เพื่อให้สามารถรับทราบปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาในรูปแบบอื่น เพื่อให้มีความแตกต่างกันไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้บริหาร และบุคลากรด้านการเงินและบัญชีของสถานศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิมา ลีตระกูล. (2554). การปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีสึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังจี้ใต้ อำเภอตงเจริญ จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฐิติมา เสริมวิวัฒน์วงศ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายบัญชีการเงินบริษัทแห่งหนึ่งในกลุ่มธุรกิจพลังงาน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนัพร เมฆศิริภาพพงศ์. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานด้านบัญชีระบบGFMS ของสถานศึกษา อาชีวศึกษาจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ : เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- นุชจรี พิเชฐกุล. (2553). การรายงานและการวิเคราะห์งบการเงิน. ปทุมธานี : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- พิชามญช์ วัฒนสุข. (2556 : 58). ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของงานการเงินและบัญชีในสถานศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

- วัฒนา ศิวะเกื้อ และคณะ.(2553). การบัญชีขั้นต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และสมเดช โรจน์ศรีเสถียร. (2552). การบัญชีขั้นต้น. กรุงเทพฯ : แมคกรอ-ฮิล.
- สุพรรณัตรา มะโนสด. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุภาภรณ์ คงสวัสดิ์ และพัฒนพงศ์ สุวรรณชาติ. (2554). Accounting Software กับการทำบัญชีในยุคปัจจุบัน. วารสารนักบริหาร 31, 2 (เมษายน - มิถุนายน, 2554) หน้า 122-126. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก. (2559). ข้อมูลการศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพิษณุโลก.
- สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2551). พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค.
- อัมรา เพียรบุชา. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อลิณา เรืองบุญญา. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล

ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

Accounting based on generally accepted accounting principles of Legal Entities in Muang , Kamphaengphet

เพ็ญศรี ภู่อทัย(Pensri Phooutai) สุรีย์ วงศ์วนิช(Suree Wongwanich)

สิริศักดิ์ รัชชุตานติ(Sirisak Ratchusannati)* อรพรรณ ศรีแก้ว(Orrapan srikeaw)

สังกัดคณะบัญชี สาขาวิชาบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

*Corresponding author. E-mail: R.sirisak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่บัญชีของบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดกำแพงเพชร ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 76 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรายได้ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ

คำสำคัญ : การจัดทำบัญชี หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป นิติบุคคล

Abstract

The research aims to study accounting practices in accordance with generally accepted accounting principles of legal entity in Muang District, Kamphaengphet Province. The populations used in this study were entrepreneur of companies and partnerships newly registered with the business development office in Khamphangphet province in fiscal year 2016. The research instrument used a questionnaire on the accounting of general corporate accounting principles. The statistics in this research were the frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed found that the accounting according to the generally accepted accounting principles of the juristic person in Muang district. Kamphaeng Phet. Overall, is moderate. The considering each aspect found that

the accounting for the most commonly accepted accounting principles with the highest average was revenue. The lowest mean was debt and equity.

Keywords : Accounting, Accounting Principles Generally, Legal Entities

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่จัดทำ บัญชีในการจัดทำบัญชีและงบการเงินให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และตามมาตรฐานการบัญชี ดังนี้ ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ได้แก่ บุคคลธรรมดา หรือห้างหุ้นส่วนที่ได้จดทะเบียนที่ประกอบธุรกิจ เป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้มีไว้เพื่อจำหน่าย ผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือผู้ส่งออกป็นอกราชอาณาจักร ต้องจัดทำบัญชีสินค้า นับแต่วันที่เริ่มต้นประกอบกิจการ และ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล บริษัท จำกัด บริษัทมหาชนจำกัด นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2543)

การจัดทำบัญชีนอกจากเพื่อให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำบัญชีของกิจการต่าง ๆ นั้น ประโยชน์ของการทำบัญชียังช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถควบคุมรักษาสินทรัพย์ของกิจการได้ ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการว่ากิจการมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าใด ช่วยให้ทราบฐานะการเงินของกิจการว่ากิจการมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ซึ่งเป็นส่วนของเจ้าของกิจการเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งการดำเนินกิจการทุกประเภทในประเทศไทยต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยผู้ประกอบกิจการต้องบันทึกรายการทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับรายได้ ค่าใช้จ่าย รวมถึงสินทรัพย์ และหนี้ ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชี เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีจะทำการปิดบัญชีเพื่อแสดงผลการดำเนินงานในงบกำไรขาดทุน และเพื่อแสดงฐานะทางการเงินของกิจการในงบแสดงฐานะการเงิน (บริษัทซีวาร์เทค จำกัด, 2560) ดังนั้น นิติบุคคลที่ประกอบกิจการจึงต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดทำบัญชียังมีความสำคัญ แต่ในปัจจุบันการทำบัญชีก็ยังพบปัญหามากมาย โดยข้อบกพร่องที่พบบ่อยที่สุด คือ การจัดทำบัญชีไม่ครบถ้วน การบันทึกรายการโดยไม่มีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี การแสดงรายการในงบการเงินไม่สอดคล้องกับบัญชี เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่พบในหลาย ๆ กิจการ ทำให้ผู้ประกอบกิจการบางรายอาจต้องประสบกับการขาดทุน จนต้องปิดกิจการได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร หากนิติบุคคลมีความรู้ และเข้าใจถึงหลักการจัดทำบัญชี อีกทั้งยังสามารถนำมาพิจารณาให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ และสามารถปรับปรุงรายการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดกำแพงเพชร กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปีงบการเงิน พ.ศ. 2559 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 76 แห่ง โดยทำการรวบรวมข้อมูลกับผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่บัญชี

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ประกอบกิจการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตาม คือ การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล โดยการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษากรอบการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ (ทุน) รายได้ และค่าใช้จ่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการ บัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ สินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ (ทุน) รายได้ และค่าใช้จ่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีเกณฑ์การเลือกตอบและให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล เพื่อนำมาใช้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แล้วนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00
3. นำแบบสอบถามไปทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 30 แห่ง นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการของครอนบาค โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.931
4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามหลักเกณฑ์ของคุณภาพเครื่องมือให้สมบูรณ์ทุกข้อ
5. สร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 76 ชุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งหนังสือจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลถึงห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามทั้งหมดจากห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทจำกัด ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยการลงพื้นที่ด้วยตนเอง
3. แบบสอบถามที่ส่งไปยังหน่วยงาน จำนวน 76 ฉบับ ได้รับคืนมาจริง จำนวน 76 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 เพื่อนำมาดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวม จำแนกเป็นรายด้าน

ข้อ	การจัดทำบัญชี	N = 76		แปลความหมาย
		μ	σ	
1	ด้านรายได้	3.29	0.56	ปานกลาง
2	ด้านรายจ่าย	3.25	0.71	ปานกลาง
3	ด้านสินทรัพย์	3.24	0.73	ปานกลาง
4	ด้านหนี้สิน	3.20	0.72	ปานกลาง
5	ด้านส่วนของเจ้าของ	3.20	0.72	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		3.23	0.58	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรายได้ รองลงมา คือ ด้านรายจ่าย ด้านสินทรัพย์ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ

สรุปและอภิปรายผล

การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปของนิติบุคคล ในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรายได้ รองลงมา คือ ด้านรายจ่าย ด้านสินทรัพย์ และการจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการหนี้สิน และด้านส่วนของเจ้าของ ด้านรายได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมไม่มีการควบคุมสินค้าที่ขายไปแล้วทั้งทางตรงและทางอ้อม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมสามารถวัดมูลค่าของจำนวนรายได้ได้อย่างน่าเชื่อถือ ด้านรายจ่าย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมได้รับประโยชน์หรือบริการจากการจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีหน้าหรืออาจจะมีส่วนได้รับประโยชน์หรือบริการในปีที่จ่ายเงิน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมมีการบันทึกการจ่ายค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ด้านสินทรัพย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมมีการประเมินราคาที่ดินคาดว่าจะขายได้เมื่อสินทรัพย์นั้นหมดอายุการใช้งาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมมีการบันทึกค่าใช้จ่ายล่วงหน้า ด้านหนี้สิน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ กิจกรรมมีการจัดทำบัญชีสำหรับหนี้สงสัยจะสูญ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กิจกรรมจัดทำงบกำไรขาดทุนโดยแสดงหนี้สงสัยจะสูญเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ด้านส่วนของเจ้าของ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดทำบัญชีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทุนที่เจ้าของกิจการนำมาลงทุนเป็นเงินสดหรือสินทรัพย์อื่นรวมทั้งกำไรสุทธิที่ยังมิได้แบ่งให้แก่ส่วนของเจ้าของกิจการด้วย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ รายได้ของกิจการเกิดจากการขายสินค้าหรือบริการ อันเป็นรายได้จากการดำเนินงานตามปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพร พระโพธิ์ (2555) ได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรของนิติบุคคลอุตสาหกรรมผลิตเฟอร์นิเจอร์ พบว่า กิจกรรมต้องจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินที่นำไปประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ นอกจากการจัดทำบัญชีกิจการต้องศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อทำการปรับปรุงรายการที่ได้บันทึกไว้ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากรเพื่อสามารถนำส่งภาษีได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามเวลาที่กฎหมายกำหนด จากการศึกษา พบว่า การบันทึกมูลค่าของสินทรัพย์ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป กิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงราคาสินทรัพย์ใหม่ได้หากเหมาะสมกับกิจการแต่หลักเกณฑ์ทางภาษี

อากรกำหนดให้บันทึกราคาที่ได้สินทรัพย์นั้นมาโดยห้ามมิให้ตีราคาสินทรัพย์เพิ่มขึ้น หรือปรับมูลค่าลดลง สำหรับสินทรัพย์และหนี้สินที่มีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศคงเหลืออยู่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้ใช้อัตราปิด ณ วันที่ในงบแสดงฐานะการเงิน แต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรให้คำนวณค่าหรือราคาสินทรัพย์เป็นเงินไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อและให้คำนวณค่าหรือราคาของหนี้สินเป็นเงินตราไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ขายซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยคำนวณไว้ การด้อยค่าของสินทรัพย์หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปให้รับรู้กำไรขาดทุนจากการด้อยค่าแต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรห้าม มิให้นำกำไรหรือขาดทุนจากการตราค่าสินทรัพย์มาคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล เงื่อนไขทางด้านรายได้ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปจะรับรู้เป็นรายได้เมื่อเป็นไปตามค่านิยาม แต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรได้กำหนดให้เงินได้บางประเภทถือเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลทั้งที่ไม่ใช่รายได้ตามค่านิยาม เงินได้บางประเภทหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรยกเว้นให้ไม่ต้องนำมารวมคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี เงื่อนไขทางด้านค่าใช้จ่ายตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายได้ เมื่อเป็นไปตามค่านิยามและมีหลักฐานสนับสนุนการลงบัญชีแต่หลักเกณฑ์ทางภาษีอากรได้จากการหักจ่ายบางประเภทต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รายจ่ายบางประเภทถูกห้ามไม่ให้หักจากเงินได้และรายจ่ายบางประเภทหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรยอมให้หักเพิ่มขึ้นได้ และงานวิจัยของ พจน์ วีร ศุทธากร (2558) ได้ศึกษาข้อแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับกฎหมายภาษีอากร : ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ก่อนใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 พบว่า การจัดทำบัญชีและนำเสนองบการเงิน ต้องอยู่ภายใต้กรอบของแม่บทการบัญชีและมาตรฐานการบัญชีฉบับต่างๆ โดยเน้นที่การรับรู้รายการและวัดมูลค่า ส่วนการคำนวณกำไรสุทธิเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น ต้องทำตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากร ซึ่งเงื่อนไขในการนำรายได้และรายจ่ายมาคำนวณเพื่อเสียภาษีนี้นั้นมีหลายประเด็นที่ขัดแย้งกับการบันทึกบัญชีของกิจการที่ได้จัดทำขึ้นตามหลักบัญชี ทำให้ความแตกต่างระหว่างบัญชีกับภาษีมีอยู่ทั้งในยอดรายได้และรายจ่าย ยอดคงเหลือของสินทรัพย์และหนี้สิน ดังนั้นเมื่อกิจการจะคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีจึงต้องปรับปรุงยอดตามบัญชีให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในประมวลรัษฎากรก่อน จึงจะนำกำไรที่ได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามที่กฎหมายภาษีอากรกำหนดไปคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล และความแตกต่างที่กล่าวมามีทั้งความแตกต่างถาวรซึ่งจะมีผลกระทบต่อการคำนวณกำไรสุทธิทางภาษีในปัจจุบันเท่านั้น และความแตกต่างชั่วคราวที่จะยังมีผลกระทบค้างอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินไปจนกว่าสาเหตุของความแตกต่างนั้นจะหมดไป ซึ่งความแตกต่างชั่วคราวนี้เป็นประเด็นที่ต้องศึกษาให้ดีเพราะกิจการอาจต้องรับรู้หนี้สินภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี หรือ สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12 (ปรับปรุง 2557) เรื่อง ภาษีเงินได้ ที่มีผลบังคับใช้แล้ว เนื้อหาในบทความนี้ไม่ใช่ความแตกต่างทั้งหมดที่มีอยู่ แต่เป็นการจุดประกายให้นักบัญชีหันมาให้ความสนใจและศึกษากฎหมายภาษีอากรให้มากขึ้น เพื่อสามารถนำมาตราฐานการบัญชีฉบับที่ 12 (ปรับปรุง 2557) เรื่อง ภาษีเงินได้ ไปใช้ในกิจการได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัย

1. กิจการควรสนับสนุนให้พนักงานได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีรวมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขตามประมวลรัษฎากรเพื่อให้พนักงานได้รับความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ เพื่อนำมาปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

1.2 หากรายการที่ต้องบันทึกมีความสอดคล้องกันระหว่างหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากร กิจการควรบันทึกบัญชีให้สอดคล้องกับประมวลรัษฎากร เพราะจะเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดทำ บัญชีและไม่ทำให้งบการเงินของกิจการแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานแตกต่างจากที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับกิจการต่าง ๆ ในระดับมหภาค เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของการจัดทำบัญชีของแต่ละกิจการ และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจการต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ประกอบกิจการบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่จดทะเบียนธุรกิจใหม่กับสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

บริษัทฮัวร์แทค จำกัด. (2560). การบัญชีสำหรับผู้ประกอบการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2561 จาก <http://www.accountancy.in.th/blog/>.

พจน์ วีระศุทธากร. (2558). ข้อแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับกฎหมายภาษีอากร : ประเด็นสำคัญที่ควรรู้ก่อนใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 12. การค้นคว้าอิสระ. บัญชีมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จิตติพร พระโพธิ์. (2553). เปรียบเทียบหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปกับหลักเกณฑ์ทางภาษีอากรของนิติบุคคลอุตสาหกรรมผลิตเฟอร์นิเจอร์. การค้นคว้าอิสระ. บัญชีมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543). พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ความพึงพอใจในอาชีพตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก

Satisfaction in the Police Career : Case Study Phitsanulok

Provincial Police.

กฤษณ์ ภูริพงษ์(Kris puripong)* ธเนศพล อินทร์จันทร์(Tanechpol Injun)

วีรณัฐ โรจนประภา(Weeranut Rojanaprapa) สมคิด ศรีสิงห์(Somkit Srising)

สังกัดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

*Corresponding author. E-mail: tanesphol2011@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 ราย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.506$)

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ อาชีพข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the opinion to satisfaction of the police : case Study Phitsanulok Provincial Police. in 3 aspects, preferment, quality and sense of responsibility and career advancement. The samples were 323 policeman. The research instrument used the questionnaire. The statistics analyzed the frequency, percentage, mean and standard division. The results showed that the samples have satisfaction in police career. Overview, were at the middle level. ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.506$)

Keywords : Satisfaction, The Police Career, Phitsanulok Provincial Police

บทนำ

ภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการควบคุมสังคมและบริการประชาชนนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ บ้านเมือง และความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้นงานตำรวจถือว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นการเริ่มต้นที่สามารถให้ความยุติธรรม และการให้บริการงานต่าง ๆ แก่ประชาชนได้ ปัจจุบันสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านสภาพแวดล้อมของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และที่เกี่ยวข้องกับตำรวจโดยตรงคือปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชน

อาชีพของข้าราชการตำรวจในเชิงอุดมคตินั้น มีลักษณะที่ต้องเสี่ยงและต้องอุทิศตัวเองสูงต้องมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกเวลา ซึ่งการวินิจฉัยดำเนินการใด ๆ ของตำรวจโดยทั้งที่ตนเองไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียก็อาจสร้างความไม่พึงพอใจให้กับคู่กรณีได้เสมอ การที่ข้าราชการตำรวจโดยเฉพาะข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตลอดจนการที่จะต้องมีการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ปัญหาด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นปัญหาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดเป็นแผนสำคัญอันหนึ่งของการปฏิรูประบบราชการ คือ แผนการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานบุคคล เนื่องจากที่ผ่านมาการบริหารงานบุคคลของส่วนราชการและจังหวัดยังขาดระบบและกลไกที่เหมาะสม และมีคุณภาพในการคัดเลือกบุคคล (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น การที่จะให้ข้าราชการตำรวจทุกนายที่ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว ยังต้องมีการพิจารณาปรับโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการตำรวจ เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนมีความก้าวหน้าและมั่นคงในงานด้วยค่าตอบแทนที่เพียงพอ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาระดับความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุง และพัฒนาความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงานของข้าราชการตำรวจต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ข้าราชการตำรวจ ในสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งหมด 1,694 คน (ตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง ข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970) และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ เงินเดือนปัจจุบัน

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจโดยมีกรอบเนื้อหาการดำเนินงานวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือถึงผู้กำกับการสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ชี้แจงให้ทราบถึงวิธีการและวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัยในครั้งนี้ แล้วนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับข้าราชการตำรวจ จำนวน 323 คน
3. ตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลที่รวบรวมได้ในแบบสอบถาม เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวคิดความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ
2. กำหนดเนื้อหาและตัวแปรของคำถามในแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วทำการปรับปรุงข้อความในแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
4. นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามกับกลุ่มข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดพิษณุโลก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ด้วยวิธีครอนบัค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าแอลฟา (α) เท่ากับ 0.8517

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามประกอบ ด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา ระดับชั้นยศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ และเงินเดือน โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ซึ่ง

ในส่วนลักษณะของ

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ (Likert Scale) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550 : 75) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลผลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิจารณาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552 : 75)

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แปลความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แปลความว่า มีความพึงพอใจมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แปลความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ กรณีศึกษาสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 141 ราย คิดเป็นร้อยละ 43.54 มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน จำนวน 249 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.21 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 280 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.74 มีระดับยศจำสิบตำรวจ - ดาบตำรวจ จำนวน 176 ราย คิดเป็นร้อยละ 54.42 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 164 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.69 มีลักษณะงานที่ปฏิบัติ กองร้อยปฏิบัติการ จำนวน 184 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.21 มีเงินเดือน 10,000 – 15,000 บาทบาท จำนวน 101 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.30

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจในอาชีพของข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

2.1 ด้านการเลื่อนตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, $SD = 0.376$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การเลื่อนตำแหน่งจากระบบการพิจารณาตามคุณสมบัติทั่วไปในการแต่งตั้ง

เลื่อนตำแหน่งอย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 0.411$) อยู่ในระดับปานกลาง 2) การนำผลการประเมินการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้มาเป็นเกณฑ์การพิจารณา โดยมีการพิจารณาจากความอาวุโส พิจารณาจากความประพฤติและประวัติการรับราชการประกอบกัน และพิจารณาจากประสบการณ์ความชำนาญที่ได้ปฏิบัติมา ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.472$) อยู่ในระดับปานกลาง 3) การที่ข้าราชการตำรวจทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่มีการแทรกแซง ฝากฝังจากผู้มีอิทธิพล พ่อค้า นักธุรกิจ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.412$) อยู่ในระดับปานกลาง 4) การพิจารณาการเลื่อนตำแหน่งตามความเหมาะสมกับตำแหน่ง โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรและประสิทธิภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.34$, $SD = 0.521$) อยู่ในระดับปานกลาง และ 5) การพิจารณาถึงความรู้ความสามารถโดยนำผลการประเมินจากผลการฝึกอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาด้วย ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.388$) อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.667$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการสร้างความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเพื่อให้สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.612$) อยู่ในระดับปานกลาง 2) งานที่ได้รับมอบหมายให้ทำในปัจจุบันเป็นงานที่มีคุณค่า และมีความท้าทาย ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.569$) อยู่ในระดับปานกลาง 3) การสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.712$) อยู่ในระดับปานกลาง และ 4) การส่งเสริมให้เกิดการแสวงหาวิธีการ ความรู้ และทักษะที่นำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.688$) อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, $SD = 0.453$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การได้รับโอกาสในการอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.38$, $SD=0.621$) อยู่ในระดับปานกลาง 2) ตำแหน่งและขั้นยศที่ได้รับปัจจุบันเมื่อเทียบกับระยะเวลาในการรับราชการมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.36$, $SD=0.533$) อยู่ในระดับปานกลาง 3) หน่วยงานให้หลักประกันในการทำงาน และคุ้มครองแก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดีไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตและครอบครัว ($\bar{X} = 3.34$, $SD=0.561$) อยู่ในระดับปานกลาง 4) ได้รับเงินเดือนและความก้าวหน้าเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ ($\bar{X} = 3.32$, $SD=0.529$) อยู่ในระดับปานกลาง และ 5) การเลื่อนยศตำแหน่งและหน้าที่การงานสูงขึ้นในหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่มีความเหมาะสมกับอายุราชการ ($\bar{X} = 3.31$, $SD=0.462$) อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สูงที่สุด คือ ด้านการเลื่อนตำแหน่ง มีความก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการกำหนดเกณฑ์

การพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง โดยมีการนำความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น ญาติพี่น้อง พวกพ้อง ความมักคั่นส่วนตัว มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาเด็ดขาด พิจารณาตามคุณสมบัติทั่วไปในการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งอย่างครบถ้วน มีการผลการประเมินการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้มาเป็นเกณฑ์การพิจารณา พิจารณาจากความอาวุโส คือ ผู้ที่มียศสูงกว่าหรืออายุราชการระยะเวลาดำรงตำแหน่งเป็นส่วน พิจารณาจากคุณสมบัติและประวัติการรับราชการประกอบกัน และประสบการณ์ความชำนาญที่ได้ปฏิบัติมา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร ซึ่งพบว่า การเลื่อนตำแหน่งได้นำหลักการบริหารผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) ได้ให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานของแต่ละคนในองค์กร จะช่วยทำให้เกิดเป้าหมายนำไปสู่ความสำเร็จ และงานวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานมีการประเมินเลื่อนขั้น 360 องศา เป็นกระบวนการประเมินประสิทธิภาพ โดยให้หัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และการประเมินตนเอง (ศิริชัย สิริโรจน์บริรักษ์, 2556) และณัฐวัฒน์ จำปาสาร (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ควรให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในด้านต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนพิเศษควรเท่าเทียมกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน การพิจารณาค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นเงินเดือนต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และควรให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ระดับอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำผลจากวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาข้าราชการตำรวจ ในด้านการเลื่อนตำแหน่งที่ควรเน้นหลักธรรมาภิบาล มีความยุติธรรม โปร่งใส และตรงไปตรงมา และในการพัฒนาคุณภาพและความรู้สึกที่มีต่องานที่รับผิดชอบ ควรเน้นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจได้แสวงหาวิธีการ ความรู้ และทักษะที่นำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ควรกำหนดเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งและเพิ่มเงินเดือนที่มีความสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และอายุงานของข้าราชการตำรวจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง ความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจ ในหน่วยงานของจังหวัดอื่นๆ เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคที่มีต่อความก้าวหน้าในอาชีพของข้าราชการ เพื่อเป็นแนวทางและมาตรการในการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในอาชีพตำรวจกับประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้กำกับการ และข้าราชการตำรวจ สำนักงานตำรวจภูธร จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อำนวยความสะดวกที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวัฒน์ จำปาสาร. (2553). กำลังขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน:กรณีศึกษา สถานีตำรวจนครบาลบางเขน. สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- ตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก. (2559). สถานภาพกำลังพลตำรวจภูธรจังหวัดพิษณุโลก. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2560 จาก <https://sites.google.com/site/phitlopol2016/about>.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: วีอินเตอร์พรีนทร์.
- ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์. (2556). ระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร.วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2556.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2559). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก

The Efficiency Performance of Management of Administrator in the Sub district Municipalities, Phitsanulok Province.

ประเชิญ ตรีเนตร์(Prachern Tinatre)* กรรณสิทธิ์ สะและน้อย(Kannasit Salaenoi)
เติมศักดิ์ สุวรรณศักดิ์(Termsak Suwannasak) ประมวล สุวรรณศรี(Pramual Suwannasri)
สังกัดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

*Corresponding author. E-mail: stinatre@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลกใน 7 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน และด้านงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 125 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.245)

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร เทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the efficiency performance of management of administrator in the sub district municipalities, Phitsanulok Province. In 7 aspects, planning, organizing, appointment, command, coordination, report and budget. The samples used in this research includes administrators and directors 125 people. The research instrument used questionnaire for study the efficiency performance of management of administrator. The statistics used the frequency, percentage, mean, standard division. The results showed that the efficiency performance of management of administrator in the sub district municipalities, Phitsanulok Province. Overview. were at high level ($\bar{X} = 3.68$, SD = 0.245).

Keywords: The Efficiency Performance, Performance Management of Administrator, Sub District Municipalities Phitsanulok Province

บทนำ

เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการปกครองตนเอง มีหน้าที่การดำเนินงานเช่นเดียวกับหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของโลก มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา และมีความสลับซับซ้อนมากกว่าอดีตที่ผ่านมาทำให้องค์กรภาครัฐและเอกชนมีการแข่งขันกันรุนแรงมากขึ้น และเทศบาลตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงบประมาณ ซึ่งก็เป็นหน้าที่อีกด้านหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ ตามมาตรา 32 (2) และยังมีอำนาจหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนี้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม มาตรา 28 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลบริหารรายรับ มาตรา 30 (4) (สนอง บุญเพิ่ม และคณะ, 2556) ซึ่งสภาพการดำเนินงานของเทศบาลตำบล อาจเกิดปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรของตนและสังคมทั้งในด้านการบริหารด้านการจัดเก็บรายได้ ปัญหาทางการเงินและบัญชี ปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างไม่เป็นไปตามระเบียบ เกิดความไม่โปร่งใส เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารงาน เพื่อให้การใช้งบประมาณก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนให้มากที่สุด (ชิษณุชา บุญเครือ, 2551 : 1-3)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การดำเนินงานวิจัยเพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จะช่วยให้สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารของเทศบาล เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งสิ้น 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล โดยใช้สูตรของTaro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน

2. ตัวแปรและเนื้อหาการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

โดยงานวิจัยได้ศึกษาตามกรอบการดำเนินงานของเทศบาลตำบล จำแนกได้ 7 ด้าน ได้แก่ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน และด้านงบประมาณ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จากตำรา วารสาร ผลงานวิจัย และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดเนื้อหาและตัวแปรของคำถามในแบบสอบถาม ที่ได้จากการทบทวนเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่ต้องการศึกษา และมีลักษณะที่ผู้ตอบให้ข้อเท็จจริงในการตอบได้

3. นำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วทำการปรับปรุงข้อความในแบบสอบถามให้มีความถูกต้องและเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทดลอง โดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ด้วยวิธีครอนบัค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าแอลฟา (α) เท่ากับ 0.8341

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามประกอบ ด้วย 2 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล คำถามในส่วนนี้สำหรับรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลาย เปิดหลายตัวเลือก ใช้ความถี่ และค่าร้อยละในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 7 ด้าน ซึ่งในส่วนลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) ตามแบบของ (Likert Scale) มี 5 ระดับ โดยแต่ละระดับมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้
(ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550: 75)

ระดับ 5 หมายถึง มีความก้าวหน้ามากที่สุด

ระดับ 5 หมายถึง มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีประสิทธิภาพมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีประสิทธิภาพปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

การแปลผลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก โดยจะพิจารณาจากค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แปลความว่า มีประสิทธิภาพมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แปลความว่า มีประสิทธิภาพมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แปลความว่า มีประสิทธิภาพปานกลาง

ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แปลความว่า มีประสิทธิภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แปลความว่า มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

ที่สุด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย

1. ผลการการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 152 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.40 และเพศหญิง มีจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.60 และส่วนใหญ่อายุ 46 – 55 ปี มีจำนวน 75 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.70 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.90 มีตำแหน่งผู้อำนวยการกอง มีจำนวน 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.20 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 8 ปี มีจำนวน 118 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.60

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 0.245$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สรุปได้ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, $SD = 0.329$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นทำให้การวางแผนมีประสิทธิภาพ 2) การจัดทำแผนโครงการต่างๆ อย่างเป็นไปตามขั้นตอนและมีระบบทุกแผนมีความต่อเนื่องเชื่อมโยง อย่างเป็นระบบทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ 3) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 4) เทศบาลมีการวางแผนดำเนินงานทุกโครงการไว้อย่างชัดเจน และ 5) การทำแผนระยะสั้น และระยะยาวที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ

ด้านการจัดองค์กร พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, $SD = 0.347$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การจัดคนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวุฒิการศึกษา ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานไว้อย่างชัดเจนและง่ายต่อการบริหารสั่งการ 3) การมอบหมายงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4) ความพร้อมตามการเปลี่ยนฐานะจากสุขาภิบาลไปเป็นเทศบาล 5) เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อม และ 6) การบริหารสั่งการตามสายงานบังคับบัญชา ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งของการบริหารงานภายในองค์กรได้ดี

ด้านการบรรจุแต่งตั้ง พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.359$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การจัดสรรคนเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ 2) การปฐมนิเทศสามารถสร้างความเข้าใจในระบบงานเป้าหมายขององค์กรและลักษณะงานด้านต่างๆ ได้ดี 3) ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนในองค์กรควรมีการจัดกำลังคนเข้ามาทดแทนอย่างรวดเร็วทำให้การปฏิบัติงานไม่ล่าช้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) การวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญ 5) การพิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความสามารถของบุคลากร และ 6) มีการบรรจุบุคคลเข้าทำงานเป็นการบริหารงานที่เป็นธรรมและโปร่งใส

ด้านการสั่งการ พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, $SD = 0.334$) เมื่อพิจารณารายประเด็นสามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การระดมความคิดเห็นของลูกน้องมาอภิปรายแสดงถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเอาแนวความคิดมาปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี 2) การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของพนักงานในหน่วยงานช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี 3) การควบคุมบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทำให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ได้ดี 4) การมีหัวหน้างานที่มีความรู้ความชำนาญในเทคนิคการปฏิบัติงานทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีคุณภาพ และ 5) การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่

ด้านการประสานงาน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.366$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข่าวสารจากหน่วยงานไปยังประชาชนในตำบล 2) การประสานงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในการกระจายข่าวสาร 3) การประสานงานระหว่างฝ่ายการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารและฝ่ายข้าราชการประจำ และ 4) การสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร อย่างเป็นระบบ

ด้านการรายงาน พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, $S.D. = 0.327$) เมื่อพิจารณารายประเด็น สามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การรายงานและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรในโครงการต่าง ๆ ต่อผู้บริหาร 2) การรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ที่แล้วเสร็จให้ทางจังหวัดหรือส่วนราชการที่สูงขึ้นไปได้รับทราบเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ 3) การรวบรวมเอกสารผลการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานของท่านเป็นรูปเล่มเพื่อเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ได้รับทราบ 4) การสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบ และ 5) การรายงานการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จต่อผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ

ด้านงบประมาณ พบว่า ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.350$) เมื่อพิจารณารายประเด็นสามารถเรียงลำดับประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การใช้จ่ายงบประมาณตามแผนของหน่วยงานเป็นระบบการใช้จ่ายที่โปร่งใส 2) การควบคุมตรวจสอบทางด้านการใช้จ่ายเงินอย่างเคร่งครัดเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง 3) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ถูกต้องตามระบบเป็นสิ่งจำเป็นและโปร่งใสในการปฏิบัติงาน 4) การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงานเป็นสิ่งจำเป็น และ 5) มีการเบิกจ่ายเงินไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่อนุญาตให้จ่าย

สรุปและอภิปรายผล

ด้านการวางแผน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในเรื่องการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นทำให้การวางแผนมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูงสุด และมีการทำแผนระยะสั้น และระยะยาวที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีระบบ อยู่ในระดับต่ำสุด ทั้งนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งการวางแผนควรประกอบไปด้วยแผนระยะสั้น และแผนระยะยาวที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา นโยบาย และวิสัยทัศน์ในการพัฒนาของผู้บริหารและรัฐบาล ซึ่งมีความสอดคล้องกับพรชดนี้

วัชรณพัฒน์ธาดา (2561) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการของจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การดำเนินงานตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการของอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายทางการวิจัย ได้มีแนวปฏิบัติให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมปัญหาด้านสุขภาพ มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนา พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การระดมสมอง และการพัฒนาทักษะความรู้แก่แกนนำสุขภาพ

ด้านการจัดองค์กร

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการบริหารสั่งการตามสายงานบังคับบัญชาจะช่วยลดความขัดแย้งของการบริหารงานภายในองค์กรได้ดี และผู้บริหารให้ความสำคัญในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานตามสายบังคับบัญชาให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการบริหารสั่งการและยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแคนเทอร์ (Kanter, 1979 : 67-68) ได้สรุปว่า ผู้นำหรือผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานหรือองค์กรต้องใช้อำนาจ เพราะมีความสำคัญสำหรับชีวิตองค์กร และบทบาทในการบริหารหรือจัดการ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงาน เพราะในการบริหารงานองค์กรย่อมเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีอำนาจเพื่อควบคุมให้ผู้ที่บังคับบัญชาเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

ด้านการบรรจุแต่งตั้ง

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการพิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความสามารถของบุคลากรมีการบรรจุบุคคลเข้าทำงานเป็นการบริหารงานที่เป็นธรรมและโปร่งใส การวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาล ควรมีการวางแผนคนให้สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร และมีการจัดสรรบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่เขาดำรง จะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ การบรรจุแต่งตั้ง ควรให้เป็นไปตามระเบียบและโปร่งใสในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนางานและองค์กร ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้การบริหารงานอย่างโปร่งใส และเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องนำมาใช้เป็นหลักยึดในการบริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิวสิริ สิริโรจน์บริรักษ์ (2556) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ควรให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในด้านต่างๆ เช่น ค่าตอบแทนพิเศษควรเท่าเทียมกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงาน การพิจารณาค่าตอบแทน การเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และควรให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติหน้าที่ทุก ๆ ระดับอย่างเท่าเทียมกัน

ด้านการสั่งการ

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการระดมความคิดเห็นของลูกน้องมาอภิปรายแสดงถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเอาแนวความคิดมาปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของพนักงานในหน่วยงาน ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สามารถควบคุมบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตามนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี และมีการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร

ในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกฤษณ์ ภูริพงษ์ และคณะ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ควรกระทำทั้งในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านลักษณะงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การปกครองบังคับบัญชา ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ

ด้านการประสานงาน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล ได้ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข่าวสารจากหน่วยงานไปยังประชาชนในตำบล มีการประสานงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในการกระจายข่าวสาร มีการประสานงานระหว่างฝ่ายการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารและฝ่ายข้าราชการประจำ และได้สร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร อย่างเป็นระบบ

ด้านการรายงาน

ผู้บริหารเทศบาลตำบล ได้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานขององค์กรสู่สาธารณชน เป็นวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบหนึ่งที่เทศบาลตำบลควรกระทำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ IAP2 (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ และ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

ด้านงบประมาณ

ผู้บริหารเทศบาลตำบล มีการเบิกจ่ายเงินไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่อนุญาตให้จ่าย การจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีของหน่วยงานเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น ผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญ ด้านการสั่งการ การรายงาน และด้านงบประมาณ โดยมีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาภายในองค์กรอย่างสม่ำเสมอประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจอันแก่ประชาชนและรายงาน และจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ที่ถูกต้องตามระเบียบ ให้เป็นไปตามแผนการ ใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเทศบาลและสภาพปัญหา การดำเนินงานของหน่วยงานเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในภายนอกของการบริหารของเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก
2. ควรศึกษากลยุทธ์สร้างความพึงพอใจในการบริหารงานที่ประชาชนมีต่อเทศบาลตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ในพื้นที่ของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้บริหาร และผู้อำนวยการกอง สังกัดเทศบาลตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ ภูริพงศ์ สรรเสริญ คำภูแก้ว และสมคิด ศรีสิงห์. (2561). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ชิษณุชา บุญเครือ. (2551). ประสิทธิภาพการบริหารการคลังท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2547). เอกสารประกอบการเรียนวิชา 301512 วิธีวิทยาการ วิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- พรชดณัย วัชรธนพัฒน์ธาดา. (2561). รูปแบบการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ในการขับเคลื่อนตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการของจังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ศิวลีย์ สิริโรจน์บริรักษ์. (2556). ระบบการจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนในการบริหารทรัพยากร.วารสาร วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2556.
- สนอง บุญเพิ่ม ปราโมทย์ ลำไย และไฉไล ศักดิพรพงศ์ . (2556).ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ; ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 : มกราคม - เมษายน 2556.
- International Association for Public Participation. (2008). Governance. Retrieved September 11, 2017 from <http://www.iap2.org>.
- Kanter, R. M. (1983). The change master: Innovation and Entrepreneurship in the Americancorporation. New York: Simon and Schuster.

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยว

เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

Factors to Impact of Decision Making on Social Media in Historical and Cultural Tourism Phitsanulok Province

ลิลลาลี ศิริวิไลเลศอนันต์(Lillalee Sirivilailersanun)* พิศาล แก้วอยู่(Pisan Kaewyuu)

เอมอร พิพัฒน์วัฒนโยธิน(amon Pipatwattanayotin) อาทิตย์ เกียรติเบญพงค์(Athit Keatbenjapong)

คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

*Corresponding Email : tourismup57@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 384 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง และการบอกต่อ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.45$, $SD = .726$)

คำสำคัญ : ปัจจัย การตัดสินใจ สื่อสังคมออนไลน์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study the factors that impact the decision making on social media in historical and cultural tourism Phitsanulok Province. The Samples were the 384 tourist in historical and cultural oriented attractions using by sample random sampling. This research instruments used a questionnaire of study the factors to impact of decision making on social media in historical and cultural tourism. The statistics analyzed data used the frequency, percentage, mean and standard division. The results showed that the samples have opinions about the factors influencing decision on social media in historical and cultural

tourism Phitsanulok Province. Overview in 5 aspects includes : entertainment, interaction , popularity, customization and word of Mouth were at high level ($\bar{x}$ = 4.45, SD=.726) .

Keyword : Factors, Decision Making, Social Media, Historical and Cultural Tourism Phitsanulok Province

บทนำ

ตั้งแต่ต้นปี 2561 การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยยังขยายตัวต่อเนื่องจากปลายปีที่ผ่านมา โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่า มูลค่าตลาดไทยเที่ยวไทยคาดว่าจะอยู่ที่ประมาณ 515,000 ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 8.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวไทยเดินทางเที่ยวในประเทศมีประมาณ 74.8 ล้านคน/ครั้ง เติบโตร้อยละ 5.4 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน รวมทั้งภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการกระตุ้นตลาดคนไทยเที่ยวในประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะผลักดันรายได้ตลาดไทยเที่ยวไทยให้มีมูลค่า 1 ล้านล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากที่มีมูลค่า 9.3 แสนล้านบาท ในปี 2560 ที่ผ่านมา โดยหนึ่งในนโยบายสนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศของคนไทย คือ มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองรอง 55 จังหวัด อาทิ น่าน พิจิตร โลก เชียงราย อุตรดิตถ์ เลย หนองคาย ลพบุรี สุพรรณบุรี สตูล ตรัง และระนอง เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วย ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561)

จังหวัดพิจิตร จัดเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสิ่งดึงดูดใจทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งในมิติของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ในตัวเมืองพิจิตรก็มีแหล่งการท่องเที่ยวมากมาย เช่น วัดพระพุทธชินราช วัดนางพญา ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทร์ ถนนคนเดินพระสุพรรณกัลยา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี รวมทั้งวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก (ไทยแพนโซส์เซ็นเตอร์, 2549) ซึ่งหากภาครัฐและจังหวัดมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีรูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการจัดระบบการบริหารจัดการ การให้บริการ และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง การท่องเที่ยวมีความปลอดภัย และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในสถานที่นั้นๆ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวรายเก่ากลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ซึ่งจะช่วยให้เกิดขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการสร้างงานและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจากการเข้ามาจำหน่ายของที่ระลึกในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้อีกด้วย

บทบาทของสื่อทางสังคมในการท่องเที่ยวมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้นหาข้อมูลและพฤติกรรม การตัดสินใจ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการใช้เป็นเครื่องมือในการโต้ตอบกับผู้บริโภคผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งการแบ่งปันประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคม และสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อผู้คนจำนวนมากทำกิจกรรมร่วมกันในการสร้าง แลกเปลี่ยน แบ่งปันเนื้อหาและข้อมูลข่าวสารทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพ

วิดีโอ และเสียง (benxiang zeng, 2012) ซึ่งในปัจจุบันมีสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายรูปแบบที่มีความนิยมนำมาใช้ประชาสัมพันธ์ทางธุรกิจ ได้แก่ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งในวงการด้านการท่องเที่ยว ก็ได้มีการนำสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้มาใช้อย่างแพร่หลาย ในลักษณะการสร้างเนื้อหาเพื่อโปรโมตสถานที่ท่องเที่ยว และแพ็คเกจการท่องเที่ยวไปยังผู้ที่สนใจ โดยมีทั้งผู้ที่ใช้แล้วประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งวัดได้จากการที่มีผู้เข้ามาติดตาม ชื่นชอบ แบ่งปัน และเช็คอินสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ผ่านเครือข่ายสังคมจำนวนมาก ส่วนในกรณีที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์แล้วไม่ประสบความสำเร็จหรือได้รับความสนใจจากผู้คนจำนวนน้อย อาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น การนำเสนอเนื้อหาไม่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ขาดการปรับปรุงเนื้อหาให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการกระจายเนื้อหา/ข้อมูลข่าวสารผิดกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังที่กล่าวมา ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้สื่อสังคมออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยการดำเนินงานวิจัย เพื่อศึกษาและเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะทำให้ได้แนวทางในการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจให้นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Cochran, 1977 อ้างใน อีรุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

2. ตัวแปรและเนื้อหาที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว และประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก

โดยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จำแนกได้ด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง (Entertainment) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ความนิยม (Trendlines) ความเฉพาะเจาะจง (Customization) และการบอกต่อ (Word of Mouth: WOM) (Godey, Manthiou, Pederzoli, Rokka, Aiello, Donvito, & Singh, 2016)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อการรวบรวมข้อมูล โดยประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว และประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรวัด 5 ระดับ (Likert, 1967) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์

4. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี บทความทางวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ และฟังก์ชันการทำงานบนสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก และไลน์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างแบบสอบถาม

4.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

4.3 นำแบบสอบถามตามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้รวบรวมข้อมูล (Try out) กับนักท่องเที่ยว ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) โดยได้ค่าเท่ากับ 0.812

4.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 384 ชุด เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

5.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดังนี้

5.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลการวิจัย ผ่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลกไปยังผู้บริหารสำนักงานการท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก และนักวิชาการ/อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการตลาด ด้านวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเขตล้านนา พิษณุโลก และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

5.2 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครวรมหาราช และถนนคนเดินสะพานสมเด็จพระสุพรรณกัลยา จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 384 ชุด ได้กลับคืน จำนวน 384 ชุด เป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามที่รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

และได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจด้านการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535:100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์และจำแนกข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 384 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.0 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.0 มีอาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 44.8 มีรายได้ตั้งแต่ 20,001 - 30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่ 3,001 - 5,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 65.2 และมีประสบการณ์การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 100.0 และสื่อออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ไลน์ 2) เฟสบุ๊ก และ 3) อินสตาแกรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการปฏิสัมพันธ์	4.50	.821	มากที่สุด
2. ด้านความนิยม	4.48	.832	มาก
3. ด้านความเฉพาะเจาะจง	4.46	.798	มาก
4. ด้านความบันเทิง	4.42	.675	มาก
5. ด้านการบอกต่อ	4.40	.621	มาก
รวม	4.45	.726	มาก

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, $SD = .726$) หากพิจารณารายด้าน สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความนิยม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก และ 3) ด้านความเฉพาะเจาะจง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมาก 4)

ด้านความบันเทิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมาก และ 5) ด้านการบอกต่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความบันเทิง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความบันเทิง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. นำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวด้วยสื่อที่ หลากหลายทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ ที่ทำ ให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน	4.53 (2)	.721	มากที่สุด
2. สอดแทรกกิจกรรมหรือเกมส์ เพื่อให้ผู้ชมได้เข้า มาร่วมสนุกบนแฟนเพจ/กลุ่ม ที่สร้างขึ้นบน เครือข่ายสังคมออนไลน์	4.59 (1)	.702	มากที่สุด
3. สร้างมูฟวี่อนิเมชันและสอดแทรกมุขตลกขำขัน แต่แฝงไปด้วยการให้ความรู้บนแฟนเพจ/กลุ่มเพื่อการ ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวบนสื่อสังคม ออนไลน์	4.19	.623	มาก
4. นำดารานักแสดงและบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชน เข้ามาเป็นพรีเซนเตอร์ในสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการ ท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์	4.35 (3)	.714	มาก
รวม	4.42	.675	มาก

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความบันเทิง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$, $SD = .675$) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) สอดแทรกกิจกรรมหรือเกมส์ เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าร่วมสนุกบนแฟนเพจ/กลุ่ม ที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) นำเสนอข้อมูลด้านการท่องเที่ยวด้วยสื่อที่หลากหลายทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ ที่ทำให้ผู้ชมเกิดความเพลิดเพลิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) นำดารานักแสดงและบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชน เข้ามาเป็นพรีเซนเตอร์ในสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการปฏิสัมพันธ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านการปฏิสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. แบ่งปัน (Share) ข้อมูลและข่าวสารด้านการ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ต่อๆ กัน บนสื่อสังคมออนไลน์ จนมีจำนวนครั้งในการ share มากขึ้น ทำให้ท่านเกิด ความสนใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ	4.48 (3)	.782	มาก
2. กดชื่นชอบ (Like) ข้อมูลและข่าวสารด้านการ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ จนมีจำนวนครั้งในการ Like มากขึ้น ทำให้ท่านเกิดความสนใจในการมาท่องเที่ยว สถานที่นั้นๆ	4.45	.652	มาก
3. ผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่าย สังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่ รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับ ความต้องการ	4.51 (2)	.871	มากที่สุด
4. มีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบน เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไป ปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น	4.54 (1)	.812	มากที่สุด
รวม	4.50	.821	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการปฏิสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$, $SD=.821$) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) . ผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความ ต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) แบ่งปัน (Share) ข้อมูลและข่าวสารด้านการ

ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ต่อๆ กัน บนสื่อสังคมออนไลน์ จนมีจำนวนครั้งในการ share มากขึ้น ทำให้ท่านเกิด
ความสนใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อ
สังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความนิยม

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความนิยม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ส่งเสริมให้เกิดจำนวนยอดปักหมุด (Check-in) ของ นักท่องเที่ยว จำนวนมากๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ	4.48 (2)	.812	มาก
2. สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความแตกต่างให้กับ สถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมชมชอบ ควบคู่ไปกับการทำการโปรโมตด้วยสื่อสังคมออนไลน์	4.48 (2)	.867	มาก
3. นำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยว ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียทั้ง ข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ ที่น่าสนใจ และน่าติดตาม	4.41 (3)	.789	มาก
4. มีข้อความการรีวิวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการ ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในแง่บวก และสื่อถึงความนิยม ชมชอบ บนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ ท่องเที่ยวอื่นๆ	4.53 (1)	.912	มากที่สุด
รวม	4.48	.832	มาก

จากตารางที่ 4 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบน
สื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความนิยม ใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, $SD=.832$) หากพิจารณารายชื่อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ
แรก ได้แก่ 1) มีข้อความการรีวิวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในแง่บวก
และสื่อถึงความนิยมชมชอบ บนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจแก่
บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด 2)
ส่งเสริมให้เกิดจำนวนยอดปักหมุด (Check-in) ของนักท่องเที่ยว จำนวนมากๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจแก่
บุคคลอื่น ให้เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความแตกต่างให้กับ
สถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมชมชอบ ควบคู่ไปกับการทำการโปรโมตด้วยสื่อ
ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 อยู่ในระดับมาก เท่ากัน และ 3) นำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับ

ความนิยมจากนักท่องเที่ยว ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้สื่อมัลติมีเดียทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ ที่น่าสนใจ และน่าติดตาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความเฉพาะเจาะจง

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านความเฉพาะเจาะจง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. สามารถค้นหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน	4.45 (2)	.612	มาก
2. สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ควรสามารถแบ่งปันข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง/ถูกบุคคล	4.34 (3)	.871	มาก
3. เจ้าของเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก และไม่ส่งข้อความที่สร้างความรำคาญแก่สมาชิก	4.58 (1)	.821	มากที่สุด
รวม	4.46	.798	มาก

จากตารางที่ 5 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความเฉพาะจงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, $SD=.798$) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เจ้าของเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว รักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก และไม่ส่งข้อความที่สร้างความรำคาญแก่สมาชิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) สามารถค้นหาข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมาก และ 3) สื่อ

สังคมออนไลน์ที่ใช้ในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว ควรสามารถแบ่งปันข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง/ถูกบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการบอกต่อ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านการบอกต่อ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ	4.32 (3)	.651	มาก
2. สื่อสังคมออนไลน์ที่เลือกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถรองรับการแบ่งปันข้อมูลทั้งในลักษณะข้อความ ภาพ และวิดีโอ ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.41 (2)	.578	มาก
3. นำเสนอสิ่งเร้าต่างๆ สอดแทรกบนเพจ เช่น การโฆษณา ข้อคิดคำคม ที่น่าสนใจ หรือภาพถ่ายสถานที่และบรรยากาศสวยๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแนะนำให้มาท่องเที่ยว ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคม	4.46 (1)	.811	มาก
รวม	4.40	.621	มาก

จากตารางที่ 6 อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านการบอกต่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, $SD=0.798$) หากพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) นำเสนอสิ่งเร้าต่างๆ สอดแทรกบนเพจ เช่น การโฆษณา ข้อคิดคำคม ที่น่าสนใจ หรือภาพถ่ายสถานที่และบรรยากาศสวยๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการแนะนำให้มาท่องเที่ยว ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) สื่อสังคมออนไลน์ที่เลือกใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถรองรับการแบ่งปันข้อมูลทั้งในลักษณะข้อความ ภาพ และวิดีโอ ไปยังบุคคลอื่นๆ ในเครือข่ายสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 อยู่ในระดับมาก และ 3) นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว

ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 7 ความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความน่าสนใจบนสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1. ควรนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ หลากหลายภาษา ที่มีความสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่นิยมมาท่องเที่ยวสถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย ได้แก่ ไทย อังกฤษ จีน และรัสเซีย เป็นต้น	11	2.86
2. ควรตกแต่งภาพบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม น่าสนใจ และแลดูมีมิติ ก่อนนำขึ้นประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้มีการกดติดตามและชื่นชอบมากยิ่งขึ้น	5	1.30
3. ควรเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพยนตร์หรือละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมนั้น ๆ และใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการโปรโมตเนื้อหาในช่วงที่เป็นกระแสความนิยม เช่น ละครบุพเพสันนิวาส ตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และทองดีพินขาว (พระยาพิชัยดาบหัก) เป็นต้น	3	0.78
4. ควรมีมุมการ Review สถานที่ท่องเที่ยว และควรมีระบบคัดกรองให้มีการนำเสนอข้อมูลการ Review ในแง่มุมบวก	2	0.52
ไม่แสดงความคิดเห็น	363	94.53
รวม	384	100.0

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความบันเทิง การปฏิสัมพันธ์ ความนิยม ความเฉพาะเจาะจง และการบอกต่อ อยู่ในระดับ

มากทุกด้าน หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก ระดับมากที่สุด คือ ด้านการปฏิสัมพันธ์ ในประเด็นของการมีโพล หรือกล่องแสดงความคิดเห็น (Review) สำหรับนักท่องเที่ยวบนเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น และการมีผู้ดูแลประจำเพจ/กลุ่มที่สร้างขึ้นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตอบคำถามที่ท่านสงสัยผ่านแชทที่รวดเร็วทันใจ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติยา เเด่นชัย (2557) พฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวหรือเลือกสถานที่พัก พบว่าการได้รับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นภาพหรือวิดีโอเสมือนจริงรวมไปถึงการรับรู้ข้อดีและข้อบกพร่องของสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านการรีวิวโดยนักท่องเที่ยวท่านอื่นๆ มีผลต่อการตัดสินใจอย่างยิ่ง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ang (2014) ที่ได้นำเสนอไว้ว่า รูปแบบของการเป็นสื่อสังคมนั้น จะมีองค์ประกอบร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ การเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายสังคม (Connectivity) การมีความร่วมมือ(Collaboration) การสร้างเนื้อหา (Content creation) และการมีบทสนทนา (Conversations) ซึ่งเป็นสิ่งที่ตามมาจากการมีเครือข่ายสังคมหรือเพื่อนให้แลกเปลี่ยนความสนใจต่างๆ กัน เช่น สามารถเขียนข้อความหากันแสดงความคิดเห็น และเปลี่ยนสิ่งที่คนในเครือข่ายให้ความสนใจในหน้า Wall ตลอดจนได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวของเพื่อน ผ่านสถานะของเพื่อนองค์ประกอบเล็กๆ เหล่านี้ ส่งเสริมให้คนในเครือข่ายตอบสนองแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อกันและกัน ซึ่งเป็นจุดที่เป็นพลังอำนาจของสื่อสังคมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นที่น่าสนใจ และผลการวิจัยพบว่า ด้านการบอกต่อ เป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การตัดสินใจบนสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดพิษณุโลก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อให้มีคุณค่าในการบอกต่อไปยังบุคคลอื่นๆ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวอาจไม่ได้ให้ความสนใจถึงการที่จะต้องมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลหรือภาพถ่ายของสถานที่ท่องเที่ยวที่นำเสนอบนสื่อสังคมออนไลน์มากนัก แต่อาจให้ความสนใจในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความงดงามของศิลปะและวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นๆ มากกว่า ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาวี วงษ์บุตรศร (2555) การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยว ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว และความสวยงามของภูมิทัศน์รอบสถานที่ท่องเที่ยว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยธวัช ทองอินทร์ (2549) การวางแผนโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศ พบว่า สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวคือ ความสวยงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตของ

ชุมชน รวมทั้งการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ บริการที่สามารถติดต่อได้สะดวก สะอาด เป็นระเบียบ และสวยงาม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มกระบวนการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นักวิชาการด้านการตลาด และด้านวัฒนธรรม เพื่อระดมสมอง ในการพัฒนารูปแบบเนื้อหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีความเชื่อมโยงกับผลการศึกษาปัจจัยเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจในงานวิจัยนี้
2. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หรือทำแบบสอบถาม จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และทำการสังเคราะห์ออกมาว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติต้องการเนื้อหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์อะไรบ้าง มีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร
3. ควรเพิ่มขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการตรวจสอบรายการสื่อสังคมออนไลน์ที่นำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปิดให้เข้าถึงบนอินเทอร์เน็ต เพื่อการเปรียบเทียบประสิทธิภาพ และเรียนรู้จุดเด่น/จุดด้อยของชิ้นงานอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้พัฒนารูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา เฒ่นชัย (2557) พฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก

แหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา. การค้นคว้าอิสระปewnหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ชัยวัช ทองอินทร์. (2549). กระบวนทัศน์ของการจัดการโลจิสติกส์สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. [ออนไลน์]. ได้จาก:

http://www.siamzip.com/tlog/components/com_booklibrary/ebooks /C09.pdf

- ไทยแฟรนไชส์เซ็นเตอร์. (2549). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดพิษณุโลก.
สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2561 จาก <http://www.thaifranchisecenter.com>.
- ธีรภูมิ เอกะกุล . (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาสน.
- ประภาวี วงษ์บุตรศร. (2555). การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครราชสีมา : สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด.
- Ang, Lawrence. (2014). Principles of Integrated Marketing Communications. Port Melbourne, VIC Cambridge University Press.
- benxiang zeng. (2012). Social Media in Tourism. Journal of Tourism & Hospitality Volume 2 Issue 1.
- Godey, B., Manthiou, A., Pederzoli, D., Rokka, J., Aiello, G., Donvito, R., & Singh, R.(2016). Social media marketing efforts of luxury brands: Influence on brand equity and consumer behavior. Journal of Business Research, 5833 – 5841.
- Likert, Rensis. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

การเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

The change of korat mahori band

ชนาวัดน์ จอนจอหอ(Chanawat Johnjoho)

สาขาวิชาดนตรีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

*Corresponding author. E-mail:Chanawat87@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธีการศึกษาทางดนตรีวิทยาเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามนำมาตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอด้วยวิธีพรรณวิเคราะห์

พบว่าวงมโหรี หมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมแห่นครราชสีมาเป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยธรรมขอม ต่อมายังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า “วงมโหรีโคราช” มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคมแห่มาตั้งแต่ยุคโบราณพัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชจากการศึกษาพบการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสภาพสังคมอยู่เสมอ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคมที่พบ จำนวน 6 ชิ้น ต่อมาในสมัยอยุธยา ปรากฏมีเครื่องดนตรี 11 ชิ้น กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ. 2500 - ปัจจุบัน มีการพัฒนางวงมโหรีโคราชดั้งเดิมเปลี่ยนเครื่องดนตรีใหม่ ตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิมจนหมด เหลือไว้เพียง “ซอกลาง” เรียกว่า “วงมโหรีโคราชประยุกต์”

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงวงมโหรีโคราช

Abstract

This article is the result of the study of the change of Korat Mahori bands in Nakorn Ratchasima province. The study uses musicology methods for data collection and uses qualitative research for data examining and analysis. Descriptive analysis had been deployed for result presentation.

Here are the findings, Mahori band is defined as the music band which play to prelude or for processions. Nakorn Ratchasima (also known as Korat) has plenty of Kmer-influence monasteries. During Ayuthaya period, it was the frontier town of Thailand. Though, Korat music is influenced by 2 different musical cultures. They are Cambodia and central region of Thailand. The mixture creates a new unique sound called “Korat Mahori Band”(KMB). Initially, KMB was an ancient prelude-playing band and later developed and changed gradually in order to survive and suit to current social circumstance. The changes are divided into 3 stages on timeline basis ; 1. Initial era, the band uses 7 music instruments 2. Ayuthaya era (1350-1767), the band had 11 instruments and 3. (1957-present), the band has employed many of new Thai and Western music instruments and abandoned all original instruments except the lead “ fiddle”. Also the band had been renamed “The Prayook Korat Mahori Band” or the Applied Korat Mahori Band.

Keywords: The change, Korat mahori band

บทนำ

คำว่า “มโหรี” มีผู้ให้ข้อสันนิษฐานไว้หลายประเด็น 1).ด้านภาษา คำว่า “อันธมโหรี” มีใช้อยู่ 3 คำ คือ มโหรีทีก มหรัสพ และ มโหรี คำว่ามหรัสพในภาษาบาลีอ่านว่า “มหัสสว” ส่วนในภาษาสันสกฤตอ่านว่า “มโหตสว” ส่วนคำว่า มโหรีทีก และมโหรี นั้นไม่ปรากฏพบ (นริศรานุกิตติวงศ์, 2552:128) 2).ด้านประวัติ วงมโหรีจัดเป็นวงดนตรีโบราณวงหนึ่งของไทยที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น มีพระราชกำหนดห้ามมิให้ผู้ใดฝึกหัดละครผู้หญิงเด็ดขาด ยกเว้นละครหลวงที่รู้จักกันในชื่อว่า ละครใน ฉะนั้นแล้วบรรดาเจ้านาย รวมถึงขุนนางบางส่วนจึงให้บริวารที่เป็นผู้หญิงมาฝึกหัดมโหรีและบริวารที่เป็นผู้ชายให้ฝึกหัดปี่พาทย์ (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2542 : 78-79) เมื่อรัชสมัยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกพระราชกำหนดฉบับเดิม ส่งผลให้บรรดาเจ้านาย และขุนนางกลับมาฝึกหัดบริวารหญิงให้เป็นละครขึ้นมาใหม่ วงมโหรีที่เป็นผู้หญิงล้วนชอบเขาผู้ชายมีสิทธิที่สามารถฝึกหัดมโหรีได้ จึงนำดนตรีเครื่องสายมาประสมวงร่วมกับวงปี่พาทย์ที่ฝึกฝนมาแต่เดิม เกิดการประสมวงแบบใหม่ที่เรียกวงดนตรีประเภทนี้ว่า วงมโหรีเครื่องสาย ภายหลังทั้งหญิงชายต่างสามารถมาบรรเลงร่วมกันจึงเรียกการประสมวงดนตรีในภาพรวมว่า “วงมโหรี” 3).ด้านคุณลักษณะของเสียงดนตรี วงมโหรีเป็นการรวมตัวกันของเครื่องดนตรีทุกประเภททุกตระกูลที่ได้จัดแบ่งประเภทไว้ คือ ดิด สี ตี และเป่าจัดว่าเป็นการประสมวงดนตรีที่มีความสมบูรณ์ในด้านเสียงสูงสุด วิวัฒนาการการพัฒนางมโหรีถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 7 มีการพัฒนางมโหรีให้ยิ่งใหญ่มีขนาดใหญ่ที่สุด เรียกว่าวงมโหรีเครื่องคู่

ต่อมาถูกพัฒนาเป็นวงมโหรีระดับพิเศษ ใช้นักดนตรีบรรเลงถึง 200 ชีวิต เรียกว่าประเภทนี้ว่า “ วงมหาดุริยางค์ ” (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529 : 60-62)

วงมโหรีในภาคอีสานนิยมบรรเลงจำนวนมากในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ บริเวณจังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และภาคอีสานตอนกลางบริเวณ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น วงมโหรีพบมากในเขตอีสานใต้ที่มีอาณาบริเวณติดต่อกับประเทศกัมพูชา จึงมีความ เป็นไปได้ว่าอาจมีการรับวัฒนธรรมร่วมกัน หลักฐานฝ่ายกัมพูชาเชื่อว่าวงมโหรีเป็นวงดนตรีดั้งเดิมที่มี ปรากฏขึ้นในยุคพระนคร ยุคแรกเริ่มถูกพัฒนาให้เฉพาะผู้ชายเป็นผู้บรรเลง เรียกว่า “มโหรีปิ่นเปียท” ทำนองเพลงส่วนมากนำมาจากดนตรีปิ่นเปียท ภายหลังในสมัยกรุงลงแวก (Long Vek period) คน ไทยคุ้นชินว่ากรุงลงแวก ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 ใช้ผู้หญิงเป็นผู้บรรเลง และปัจจุบันใช้ผู้ชายเป็นผู้ บรรเลงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนคำว่า “มโหรี” น่าจะมาจากนักร้องเพลงที่รู้จักกันในชื่อ “มโนรี” มีความหมายมา จากชื่อนกกลีกลั่นชนิดหนึ่งที่ได้สูญพันธุ์ไปแล้วในกัมพูชา เรียกว่า “โนรี” (Ministry of Culture and Fine Arts. 2004 : 79)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดอยู่ในเขตอีสานใต้ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดเป็นชาวไทยเบิ้ง มี วงมโหรีพื้นบ้านสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานใช้บรรเลงประกอบงานแห่บุญประเพณีต่างๆ ชื่อที่ใช้เรียกว วงมโหรี โคราชมีอยู่หลากหลายชื่อแล้วแต่ใครจะเรียกขานตามแต่ละท้องถิ่น เช่น วงกลองตอก วงซอ วงกลอง ทุ้ม วงมโหรี ฯลฯ ชื่อที่ใช้เรียกมากที่สุดเรียกว่า “วงมโหรี” (ประสิทธิ์ อินทศร, 2538 : 188-195) ชาว นครราชสีมาเครื่องดนตรีคล้ายกันกับภาคกลางคือวงปี่พาทย์ ประกอบกับการเล่นลิเกและงานสมโภชอื่นๆ เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราช ประกอบไปด้วยกลองสองหน้าเรียกว่ากลองทั้ง หรือ กลองทั้ง ซอด้วง ซออู้ ปี่แก้วลักษณะคล้ายกับปี่ใน หรือ ปี่นอกของวงดนตรีไทยพื้นเมือง และฉาบเพลงที่ใช้บรรเลงเรียกว่าเพลง มโหรี (นฤมล ปิยวิทย์, 2550 : 12) พื้นที่ที่นิยมบรรเลงวงมโหรีโคราช นิยมทุกอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดใกล้เคียงนิยมบรรเลงมากในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา โนนสูง พิมาย ครบุรี จักราช คง โนน ไทย ด้านขุนทด ฯลฯ รวมทั้งในเขตอำเภอนางรอง ลำปลายมาศ หนองกี่ ฯลฯ จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอจตุรัส บำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ ที่ใช้ภาษาโคราชในการติดต่อสื่อสารกัน โอกาสที่ใช้วงมโหรีโคราชในการ บรรเลงวงมโหรีโคราชนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆโดย เฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาล ตาปู่ งานสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีโคราช ไม่ปรากฏหลักฐานที่ระบุแน่ชัดว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพียงแต่สันนิษฐานไว้ในหลายประเด็น คือ 1).เป็นการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากวงดนตรี หลวงจากภาคกลางของไทย เข้ามาพร้อมกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวกรุงศรีอยุธยาในอดีต 2).เป็นวง ดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชาวเขมร 3).เป็นวงดนตรีที่มีอยู่ในนครราชสีมาตั้งแต่ดั้งเดิม 4).เป็นวงดนตรีที่ได้รับ การผสมผสานวัฒนธรรมทางดนตรีร่วมกันเกิดเป็นดนตรีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม วงมโหรีโคราชเป็นวงดนตรีที่สำคัญ มีบทบาทหน้าที่ต่อพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาในท้องถิ่น ใช้เพื่อความ

สนุกสนานเพลิดเพลิน มีธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุฯ, 2542 : 1)

การศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราชที่มีความเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรมกับวงมโหรีในพื้นที่ใกล้เคียง โดยได้สงสัยในเรื่องเครื่องดนตรีและการประสมวงดนตรีของวงมโหรีโคราชมีความเป็นมาเช่นไร มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรในสภาพสังคมปัจจุบัน มีความสนใจในการศึกษาสืบค้นหาข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้เป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางดนตรีวิทยา และมีความคาดหวังให้เป็นข้อมูลทางดนตรีที่ส่งผลประโยชน์ไปถึงท้องถิ่น และประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของเครื่องดนตรี และการประสมในวงมโหรีโคราช
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของเครื่องดนตรี และการประสมในวงมโหรีโคราช

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องดนตรีและการประสมวงในวงมโหรีโคราช โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจาก 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช” เป็นการวิจัยที่ใช้แนวคิด และวิธีการตามแนวทางมนุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) นำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยตอบประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ได้ทำการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ได้เริ่มค้นคว้าบทวรรณกรรม จากเอกสาร หนังสือ งานเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับวงมโหรีโคราช อาทิ วงมโหรีในวงดนตรีไทย วงมโหรีในประเทศกัมพูชา วงมโหรีในอีสาน ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมพื้นบ้าน ที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทกับพื้นที่ศึกษา ข้อมูลจากการค้นคว้างานเอกสารในขั้นแรกเริ่มของการดำเนินงาน เป็นพื้นฐานความรู้สำหรับเตรียมตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในภายหลัง ตามแผนการดำเนินงานที่ได้จัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นทางการอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยครั้งที่หนึ่งสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล และครั้งที่สองสำหรับการตรวจสอบรวมถึงการเพิ่มเติมข้อมูลที่ตกหล่น

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ (Unformal Interview) มีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีประสบการณ์ ผู้รู้ นักวิชาการ ด้านดนตรีพื้นบ้าน และศึกษาข้อมูลจากวงมโหรีโคราชในจังหวัดนครราชสีมา โดยได้แบ่งเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม คือ วงมโหรีโคราช วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม อ.พิมาย จ.นครราชสีมา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงเดียวที่ยังมีสภาพและรูปแบบของวงสมบูรณ์ที่สุด ในจังหวัดนครราชสีมา และวงมโหรีโคราชประยุกต์ คือ วงมโหรีโคราช วงพนมพร อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นวงมโหรี

โคราชที่มีชื่อเสียง ทั้งยังวงมโหรีโคราชประยุกต์ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกที่ปรากฏดนตรีประเภทนี้อยู่ในจังหวัด นครราชสีมาที่ยังไม่ยุบวง ยังสืบทอดการบรรเลงมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่วางประเด็นคำถาม ตามวัตถุประสงค์อย่างกว้างๆ เพื่อให้สามารถปรับใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ของพื้นที่ภาคสนาม ภายใต้ วัตถุประสงค์เดิมของคำถาม ในการดำเนินงานเก็บข้อมูลภาคสนามได้มีการบันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการจดบันทึก ไว้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการใช้วิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการใช้เป็นข้อมูล อ้างอิงในงานครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. ประวัติของวงมโหรีโคราช

จากการศึกษาประวัติ รวมถึงพัฒนาการของวงมโหรีโคราช ในจังหวัดนครราชสีมา ปรากฏ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากการการบันทึก บริบทสังคม และคำบอกเล่า แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวการ เกิดขึ้น และพัฒนาการของวงมโหรีโคราชที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา ดังนี้

ชื่อเรียกวงมโหรีโคราชมียุ่หลากหลายแล้วแต่ผู้เรียก โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด 5 ชื่อ ได้แก่ วงกลองทิม วงกลองตอก วงซอ วงปี่แก้ว และวงมโหรี โดยชื่อวงมโหรีเป็นชื่อที่มีผู้เรียกมากที่สุด คำว่า “มโหรี” ถูกสันนิษฐานเอาไว้ว่าเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่ถูกผสมคำ เช่น คำว่า มโหระทึก และ มหรรสพ คำว่ามหรสพนั้นสันนิษฐานมาจากคำว่า “มหุสสว” ที่แปลว่า เสียงที่สูงใหญ่ หมายถึงเสียงที่อึกทึกคึกครื้น ส่วนคำว่ามโหระทึก “มโหรี” เป็นคำในภาษาสันสกฤตแปลงเสียง“อุ”เป็นตัว “ร” เช่น “อุรุ” เปลี่ยนเป็น “อรุร” ส่วนคำว่า “ทิก” ในพยางค์หลังเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่นำมาผสมกัน กลายเป็นคำว่า “มโหระทึก” หมายถึงกลองชนิดหนึ่งที่ผลิตมาจากโลหะใบใหญ่ มีเสียงดังกังวานอึกทึกคึกโครม ใช้ประโคมในพิธีขอฝน หรือพิธีหลวงสำคัญตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน เหตุที่มโหรี มโหระทึก มีลักษณะในดนตรีประเภทที่ใช้ในงานจำพวกมหรสพสมโภช คำว่า มโหรี และมโหระทึก มาจากคำว่า “มโหตสว” คำว่า “รี” สรรหีหมายถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย เช่น พิณหรือซอ ส่วนคำว่า “ทิก” หมายถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่น กลอง คำทั้งสองถูกคำว่า มหรรสพ ลากมาเข้าพวกเกิดเป็นคำผสมว่า “มโหรี และมโหระทึก” ขึ้นมาในภายหลัง (อนุমানราชชน,2552:129)

ในวงดนตรีไทย วงมโหรีถือเป็นลักษณะของการประสมวงดนตรีที่เพียบพร้อมไปด้วยเครื่องดนตรี ทุกประเภท คือ เครื่องดนตรีประเภทตี เครื่องดนตรีประเภทสี เครื่องดนตรีประเภทตี เครื่องดนตรี ประเภทเป่า และได้รวมถึงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องกำกับจังหวะต่างๆด้วย วงมโหรีจึงเป็นวงดนตรีที่มีความสมบูรณ์ทางเสียงที่ดีที่สุดในประเภทของวงดนตรีไทย(สุรัชย์ เครือประดับ,2524: 45)ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี วงมโหรีเกิดจากการนำเอาการบรรเลงพิณซึ่งเป็นการขับร้องเป็นลำนำพร้อมกับการตีพิณน้ำเต้า ในคนเดียว ประสมวงกับวงขับไม้ เป็นวงที่มีผู้สีซอสายเป่าเป็นลำนำ ร่วมกับผู้โกลนขับตะโพน บรรเลงร่วมกันเรียกวงประเภทใหม่นี้ว่า “วงมโหรีเครื่องสี” ต่อมาในสมัยอยุธยาเพิ่มเครื่องดนตรีเพิ่มเติมเป็น

วงมโหรีเครื่องหูก สมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการปรับปรุงวงมโหรีใหม่ โดยได้นำวงปี่พาทย์เข้ามาประสมโดยการปรับขนาดของเครื่องดนตรีให้มีระดับเสียงที่สามารถเล่นบรรเลงให้เข้ากันให้เหมาะสมปัจจุบันมี 3 ขนาด คือ วงมโหรีเครื่องเล็ก วงมโหรีเครื่องคู่ และวงมโหรีเครื่องใหญ่ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2526 : 63-70)

ในข้อมูลฝั่งประเทศกัมพูชา คาดว่าคำว่า “มโหรี” มาจากคำว่า “มโนโหรา มโนหารี” ที่มีบันทึกเป็นภาษาสันสกฤต และเป็นภาษาเขมรโบราณ ในหลักศิลาจารึกเลขที่ K557 K600 และหลักศิลาจารึกเลขที่ K137 ที่พบอยู่ในวัดก้อมนุร ที่องโกบุรี (អង្គរបុរី) เป็นหลักศิลาจารึกในสมัยรัชกาลพระบาทชัยวรมันที่ 1 ปรากฏได้เตรียมเกี่ยวกับเครื่องถวายเทพเจ้า ประกอบด้วยนักขับร้อง ผู้บรรเลงเครื่องดนตรี และนางอัปสรารำสำหรับถวายเทวสถาน (เพชร ตุมกระวิล แปลโดย ภูมิจิตร เรืองเดช 2548 : 31-32) สันนิฐานว่าต่อมาได้มีการประสมวงดนตรีประเภทหนึ่งที่เรียกว่า “มโหรีปณเปียท” เชื่อว่าวงมโหรีเป็นวงดนตรีดั้งเดิมที่มีปรากฏขึ้นในยุคพระนคร ยุคแรกเริ่มถูกพัฒนาให้เฉพาะผู้ชายเป็นผู้บรรเลง ภายหลังสิ้นสุดยุคอาณาจักรพระนครกรมมโหรีถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยยุคกรุงละแวก วงมโหรีได้ใช้ผู้หญิงในการบรรเลงเท่านั้น เพราะเชื่อว่าผู้หญิงมีความอ่อนช้อยมีเสียงร้องดังก “โนรี” (Nori bird) ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่งที่ได้สูญพันธุ์แล้วในกัมพูชา (พิทยวัฒน์ พันธะศรี, 2554 : 12)

จังหวัดนครราชสีมา จัดอยู่ในเขตอีสานใต้ มีวงมโหรีพื้นบ้านสืบต่อกันมาเป็นเวลานานใช้บรรเลงในงานแห่บุญประเพณีต่างๆ ลักษณะมโหรีที่ใช้บรรเลงนั้นเป็นลักษณะของมโหรีพื้นบ้าน เนื่องจากนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีประวัติยาวนาน เป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยธรรมขอมโบราณมากมาย ยุคต่อมาก็ยังเป็นเมืองหน้าด่านของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า “วงมโหรีโคราช” เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเก่าแก่รวมถึงการประสมวงดนตรีที่มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคนแห่งมาตั้งแต่ยุคโบราณ

ภาพที่ 1 : ทับหลังเรื่องรามเกียรติ์ ตอนสุครีพครองเมือง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

ผู้ศึกษาพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมายอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบภาพทับหลังเรื่องรามเกียรติ์ ตอนสุครีพครองเมือง ปรากฏภาพเครื่องดนตรีประโคนโบราณที่เหล่าวานรเมืองขีดขินใช้ประโคนแห่พญาสุครีพเข้าเมือง ปรากฏเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมยังคง

ใช้บรรเลงอยู่หลายชิ้น ได้แก่ “กลองมโหรี” ชาวพม่ายเรียกกว่ากลองต็อก “กลองซัด” มีลักษณะคล้ายกันกับกลองสองหน้าในวงดนตรีไทย “ปี่แก้ว” เป็นเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมมีลักษณะทางกายภาพคล้ายกันกับปี่นอกปี่ใน รวมไปถึง “ฉิ่ง” ปรากฏเป็นรูปทวารวดีหน้าหน้าขบวนแห่ เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกว่าเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชที่พบในภาพทับหลังเหล่านี้มีอายุไม่น้อยกว่าการก่อสร้างปราสาทหินพิมาย ราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่อายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี ยังได้รับการสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

เครื่องดนตรี และการประสมวงมโหรีโคราชดั้งเดิม ปรากฏหลักฐานจากข้อมูลของภาพถ่ายจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติไม่ได้ระบุปีที่ถ่ายนำบันทึกหลังบาทหลวงปาลเลอกัวซ์ นักล่องถ่ายรูปเครื่องแรกเข้ามาในสยาม สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำคัญที่ปรากฏภาพวงมโหรีโคราชดั้งเดิมน่ามีอายุมากที่สุดเท่าที่ผู้ศึกษาสามารถค้นหาได้ ปรากฏเป็นการแห่ประโคมงานรื่นเริงงานใหญ่มีคนฟ้อนรำ เป่าปี่แก้ว ตีฆ้อง ตีฉิ่ง ฉาบ ด้านหลังสังเกตเห็นขอ และคนแบกกลองมโหรีได้อย่างสนุกสนาน จากการสัมภาษณ์ นายธวัชชัย ศิริการ ผู้รู้ในท้องถิ่นคาดว่าถ่ายไว้ที่เมืองพิมาย เพราะปรากฏปราสาทหลังใหญ่อยู่ทางด้านซ้ายมือของภาพถ่ายโดยได้ให้เหตุผลว่า

“ภาพที่เห็นเป็นถนนหน้าวัดเดิมสามแยกศาลเจ้าพ่อเพราะกก (ต้น) มะม่วงยังอยู่จนเดี๋ยวนี้”

(สัมภาษณ์ : ธวัชชัย ศิริการ, 2559)

ภาพที่ 2 : วงมโหรีโคราชดั้งเดิม เมืองพิมาย อ.พิมาย จ.นครราชสีมา
ที่มา : (สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2550 : อ้างถึง สอนอง คลังพระศรี)

2. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

มโหรีโคราช เป็นวงดนตรีที่มีการรับวัฒนธรรมปรับตัวไปตามช่วงเวลาเกิดการประสมประสานทางวัฒนธรรมเป็นลักษณะวงดนตรีท้องถิ่นที่คงเอกลักษณ์ไว้ ปัจจุบันวงมโหรีโคราชแบ่งออกเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิม และวงมโหรีโคราชประยุกต์ โดยผู้ศึกษาได้จำแนกพัฒนาการของวงมโหรีโคราชแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านวงดนตรี

วงมโหรีโคราชเคยเป็นวงประโคนมีอายุมากกว่า 1,000 ปี ยังคงสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมทางดนตรีไว้ได้จนถึงปัจจุบัน เครื่องดนตรีในยุคแรกเริ่มที่ปรากฏในภาพภาพทับหลังจำนวนหลายภาพ พบในทับหลังปรางค์ประธานปราสาทหินพิมายด้านทิศตะวันตกจำนวน 1 ภาพ และทับหลังเรื่องรามเกียรติ์ ตอนสุครีพครองเมือง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย อีก 1 ภาพ โดยในยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคนที่พบจำนวน 6 ชิ้น ได้แก่ 1).สังข์ 2).แตร (เขาควย) 3).ปี่แก้ว 4).กลองขัด 5).กลองมโหรี 6).ฉิ่ง ยังคงไม่ปรากฏพบว่ามีขอ ต่อมาสันนิษฐานว่าเมื่อยุคสมัยอาณาจักรขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง อาณาจักรใหม่อันได้แก่ อาณาจักรสุโขทัย ต่อด้วยอาณาจักรอยุธยาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในภาคอีสานตอนใต้แทนที่อาณาจักรขอมเริ่มมีการอพยพผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาเข้ามาสร้างเมืองนครราชสีมา เป็นเมืองเอกเป็นหูเป็นตาแทนเมืองพิมายที่มีความสัมพันธ์อันดีกับอาณาจักรพระนคร และสันนิษฐานว่าผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาเข้ามา จึงได้นำวงมโหรีปี่พาทย์ในกรุงศรีฯ เข้ามาด้วย ต่อเนื่องมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์มาเมื่อเจ้าเมืองใดมีความดีความชอบพระมหากษัตริย์มักพระราชทานแก้วแหวนเงินทองพร้อมด้วยวงมโหรีปี่พาทย์หรือให้ครูเข้ามาสอนคนพื้นเมืองด้วยสอดคล้องกับ นายธงชัย สามสี ผู้รู้ดนตรีอีสานใต้ เป็นผู้ศึกษาข้อมูลด้านดนตรีอีสานใต้รวมถึงเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านเครื่องดนตรีอีสานใต้ ได้กล่าวเอาไว้ว่า

“วงมโหรีในอีสานได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลาง เข้ามากับบรรดาศักดิ์จากเมืองหลวง เมื่อเจ้าเมืองทำความชอบเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ก็จะพระราชทานแก้วแหวนเงินทองพร้อมกับดนตรีมโหรีปี่พาทย์มาด้วย หรือ ไม่ก็ส่งคนมาสอนให้ เมื่อดนตรีหลวงพบเข้ากับดนตรีท้องถิ่นก็เลยมีทำนองเฉพาะท้องถิ่นขึ้นมา”

(สัมภาษณ์ : ธงชัย สามสี,2559)

เครื่องดนตรีที่คาดว่าได้รับอิทธิพลจากภาคกลาง คือ ขอ เป็นเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมและในเวลาต่อมาก็เปลี่ยนแปลงเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมผู้ศึกษาได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการบรรเลงวงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม และจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวง คือ นายบุญช่วย ชูตระกูล ได้ทราบว่า วงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมา มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงอยู่ทั้งสิ้น 11 ชิ้น ได้แก่ 1).ซอยอด 2).ซอกลาง 3).ซอด้้น 4).ปี่แก้ว 5).กลองมโหรี 6).กลองขัด 7).ฆ้องใหญ่ 8).ฉิ่ง 9).ฉาบเล็ก 10).ฉาบใหญ่ และ 11).กรับ อย่างไรก็ตามพัฒนาการของเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมไม่ได้เคร่งครัดมากนัก การประสมวงมักเป็นไปตามความสะดวกของผู้บรรเลงและวาระของงานเป็นหลัก กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2500-ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้เริ่มมีการพัฒนางวงมโหรีโคราชอีกครั้งทั้งหมดเกิดจากแรงผลักดันของสังคมที่มีผลต่อวัฒนธรรมทางดนตรี เมื่อวงมโหรีโคราชเป็นวงดนตรีที่ตอบสนองสังคมเมื่อสังคมเปลี่ยน วงมโหรีโคราชจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องดนตรี และการประสมวง ของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนไปอีกครั้ง เนื่องจากการเสพดนตรีที่เปลี่ยนไปของ

สภาพสังคม ส่งผลให้วงมโหรีโคราช ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด มีอิทธิพลจากมีรางวัล เพลงลูกทุ่งเข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น ผู้ว่าจ้างต้องการให้มีการร้องเพลงมากกว่าการบรรเลงบทเพลงเพียงอย่างเดียว จากวงดนตรีประโคนในอดีตจึงเปลี่ยนแปลงกลายเป็นวงดนตรีคล้ายวงลูกทุ่ง เครื่องดนตรีดั้งเดิมต่างๆ ที่ได้กล่าวนมาข้างต้น จึงถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงรวมถึงเปลี่ยนเครื่องดนตรีในวงใหม่เสียจนหมด จากปี่แก้วเครื่องเครื่องดนตรีสำคัญในวงมโหรีโคราชเริ่มหมดความสำคัญลง หาผู้บรรเลงได้ยาก เครื่องดนตรีตะวันตกอย่างคีย์บอร์ดเข้ามาแทนปี่แก้ว เพิ่มนักร้อง กลองชุด กลองคองกา เข้ามาร่วมในวง ยังตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิม คือ ซอยอด ซอดัน ปี่แก้ว กลองขัด ซ้องใหญ่ คงเหลือไว้เพียง ซอกลาง กลองมโหรี ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก และกรับ แต่เพียงเท่านั้น มีชื่อใหม่ว่า “วงมโหรีโคราชประยุกต์” อย่างไรก็ดี ซอกลางยังถือเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในวงมโหรีโคราชประยุกต์เช่นเดิมเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวที่ยังคงอยู่ ปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมได้เป็นเสน่ห์ของวงดนตรีประเภทนี้

ภาพที่ 3 : วงมโหรีโคราชดั้งเดิม วงรวมมิตรศิษย์วัดเดิม อ.พิมาย จ.นครราชสีมา

2.2 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทเพลง

พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทเพลงคืออีกปัจจัยที่เป็นส่วนที่เป็นผลจากการปรับเปลี่ยนตามวัฒนธรรมพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือ บทเพลงในวงประโคนในภาพทับหลังในปราสาทหินพิมายไม่มีการจดบันทึกตัวโน้ตไว้มีเพียงภาพสลักหินเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางดนตรีได้แต่เพียงเท่านั้น บทเพลงโบราณอาจหลงเหลือกลายเป็นเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน และได้รวมเข้ากับวงดนตรีจากวัฒนธรรมภาคกลางกลายเป็นทำนองท้องถิ่นขึ้นมา กลายมาเป็นบทเพลงในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมก็เป็นไปได้ ลักษณะของบทเพลงที่ใช้บรรเลงของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมใช้บทเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงบรรเลงในวงดนตรีไทย รวมถึงบทเพลงบรรเลงในดนตรีพื้นบ้าน โดยผู้ศึกษาได้รวบรวมชื่อบทเพลงได้จำนวน 29 บทเพลง ดังนี้ 1).เพลงพัดชา 2).เพลงหมี่ใหญ่หมี่น้อย (เพลงแห่กฐิน) 3).เพลงธรรณิกันแสง (เพลงชนะไทย) 4).

เพลงพม่าแห่กระเจาด 5).เพลงตากับตาโถ 6).เพลงเข้าผี 7).เพลงกราวนอก 8).เพลงโล่เลื่อน (เพลง ล้อเลื่อน) 9).เพลงหมาจอกลุยน้ำ 10).มอญ 3 ชั้น 11).เพลงมอญดูดาว 12).เพลงเขมรไล่ควาย 13).เพลง เขมรตำรำพัน 14).เพลงคางคกปากบ่อ 15).เพลงนกเอี้ยงเต่านา 16).เพลงพม่าแทงกบ 17).เพลงฝรั่งย้าเท้า 18).เพลงพม่ารำขวาน 19).เพลงม้าย่อง 20).เพลงลาวกระแซ 21).เพลงเจ้าคงลากเชือก 22).เพลงค้ำควา กินกล้วย 23).เพลงกวาดเดินทาง 24).เพลงแขกกระริก 25).เพลงเขมรเอวบาง 26).เพลงสาธุการ 27).เพลง กราวนอก 28).เพลงบ้องกัญชา และ 29).เพลงลูกหมด

ตัวอย่างโน้ต : เพลงพม่าแห่กระเจาด โดยนายปรีชา มีหมื่นไวย (สัมภาษณ์ : ปรีชา มีหมื่นไวย, 2559)

ช่วงเวลา ปีพ.ศ.2500-ปัจจุบัน จากช่องทางการสื่อสารที่กว้างขวางเข้าถึงทุกสิ่งอย่างได้ง่ายขึ้น นักดนตรีวงมโหรีโคราชดั้งเดิมเริ่มคิดประยุกต์ปรับปรุงวงดนตรีขึ้นมาปรากฏว่ามีวงมโหรีโคราชประยุกต์ ส่งผลถึงบทเพลงในการบรรเลงก็เปลี่ยนแปลงไป ได้รับอิทธิพลทางดนตรีจากเพลงร่ำวง วงดนตรีลูกทุ่ง มีนักร้องเพิ่มขึ้น มีบทเพลงที่ไม่แน่นอนตามเพลงกระแสสังคมเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากวงมโหรีประยุกต์ วงพนมพร และวงมโหรีโคราช วงอื่นๆ ส่วนมากบรรเลงประกอบการขับร้อง บทเพลงส่วนใหญ่ที่วงมโหรีโคราชประยุกต์ใช้บรรเลงมักเป็นประเภทเพลงร่ำวง เพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต ใช้ขอบรรเลงกับเครื่องดนตรีตะวันตก โดยไม่มีตัวโน้ตในการบรรเลงตายตัว แต่ใช้กลวิธีการบรรเลงแบบต้นสด (Improvise) ตัวอย่างเช่น เพลงเพลงช้างเพลงร่ำวงดาวพระศุภ์เพลงเรียมเคียร่าเพลงบ้านนาสัญญารัก เพลงหงส์ทองคณะงลำเพลงเสียงขอสังสาวเพลงใจนางตั้งทางรถ เพลงกันตรึม เพลงร่ำทะเล เพลงวงผก เพลงบัวตูมบัวบาน เป็นต้น บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องข้างต้นเป็นลักษณะบทเพลงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากวงมโหรีโคราชดั้งเดิม คือ วงมโหรีโคราชดั้งเดิมเป็นวงดนตรีที่ใช้ประโคมด้วยการใช้บท

เพลงบรรเลงเพียงอย่างเดียว แต่วงมโหรีโคราชประยุกต์ถูกพัฒนาให้เป็นวงดนตรีประโคมที่ใช้บทเพลงบรรเลงด้วย และยังเป็นวงดนตรีที่มีการใช้บทเพลงสมัยนิยมคลอประกอบกับการขับร้องด้วย

2.3 พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทหน้าที่ทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมพื้นที่ส่งผลต่อแนวทางการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราชแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย โดยการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราช พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในการรับใช้สังคมอยู่ 3 ด้าน คือ จากเป็นเครื่องดนตรีประโคมในภาพทาบหลัง สู่การเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงไทย ประสมเพลงท้องถิ่นดั้งเดิมบรรเลง และได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงตามสมัยนิยมบรรเลง ในปัจจุบัน โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง วงมโหรีโคราชทั้งแบบดั้งเดิม และแบบประยุกต์ นิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆ โดยเฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาลาตาปู่ งานสงกรานต์ และงานลอยกระทง

ตัวอย่างโน้ต : เพลงเรียมเคยรำ โดยนายพนม จำลองกลาง (สัมภาษณ์ : พนม จำลองกลาง, 2559)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช ผู้ศึกษามีประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ประวัติของวงมโหรีโคราช

พบแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมพื้นที่ในแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือการพบหลักฐานภาพทาบหลังที่ปรากฏภาพเครื่องดนตรี และการประสมวงดนตรี ลักษณะเครื่องประโคมแห่ ในปราสาทหินพิมาย ที่สันนิษฐานว่าเป็นรูปภาพที่แสดงถึงวงมโหรี มีความสอดคล้องกับ(อนุমানราชชน, 2552:129) ที่ได้ให้ความหมายของวงมโหรีว่ามาจากคำว่า มโหระทึก และมหรสพ คำว่ามหรสพนั้นสันนิษฐานมาจากคำว่า “มหุสสว” ที่แปลว่า เสียงที่สูงใหญ่ หมายถึงเสียงที่อึกทึกคึกครื้น ส่วนคำว่ามโหระทึก “มโหระ” เป็นคำในภาษาสันสกฤตแปลเสียง “อุ” เป็นตัว “ร” เช่น “อุรุ” เปลี่ยนเป็น “อรุร” ส่วนคำว่า “ทึก” ในพยางค์หลังเป็นภาษาพื้นเมืองเป็นคำศัพท์ที่นำมาผสมกัน กลายเป็นคำว่า “มโหระทึก” มีความหมายหมายถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมแห่

นครราชสีมาเป็นเมืองที่มีประวัติยาวนาน เป็นที่ตั้งของปราสาทในอารยธรรมขอมโบราณมากมาย ต่อมายังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญของกรุงศรีอยุธยา นครราชสีมาจึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม

ทางดนตรีจากกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่มวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมดนตรีจากเขมร และวัฒนธรรมจากภาคกลาง ซึ่งได้ประสมวงดนตรีรูปแบบเฉพาะท้องถิ่นเรียกว่า “วงมโหรีโคราช” เครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเก่าแก่ รวมถึงการประสมวงดนตรีที่มีลักษณะเป็นวงดนตรีประโคนแห่มาตั้งแต่ยุคโบราณ

ผู้ศึกษายังพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบภาพทับหลังที่มีภาพเครื่องดนตรีประโคนโบราณ ปรากฏเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชดั้งเดิมยังคงใช้บรรเลงอยู่ในปัจจุบันหลายชิ้น ได้แก่ กลองมโหรีกลองซัดปี่แก้ว และฉิ่ง เป็นหลักฐานที่สำคัญบ่งบอกถึงอายุของเครื่องดนตรีในวงมโหรีโคราชที่มีอายุไม่น้อยกว่าการก่อสร้างปราสาทหินพิมาย ราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่อายุไม่ต่ำกว่า 1,000 ปี ที่ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

2. พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของวงมโหรีโคราช

จากการศึกษาพบการสะท้อนแนวคิดในการยึดหยุ่นของวัฒนธรรมของชาวบ้าน (Folk culture) ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบันที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมอยู่เสมอ ซึ่งพบว่าในระยะเวลา 1,000 ปีที่ผ่านมารูปแบบของเครื่องดนตรี และการประสมวงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามสภาพสังคมอยู่เสมอโดยในยุคแรกเริ่มมีเครื่องดนตรีประโคนที่พบ จำนวน 6 ชิ้น ได้แก่ 1).สังข์ 2).แตร (เขาควย) 3).ปี่แก้ว 4).กลองซัด 5).กลองมโหรี และ 6).ฉิ่ง

ต่อมาอาณาจักรอยุธยาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในภาคอีสานตอนใต้แทนที่อาณาจักรขอม ปรากฏมีเครื่องดนตรีที่ใช้ประสมวงอยู่ทั้งสิ้น 11 ชิ้น ได้แก่ 1).ซอยอด 2).ซอกลาง 3).ซอด้วง 4).ปี่แก้ว 5).กลองมโหรี 6).กลองซัด 7).ฆ้องใหญ่ 8).ฉิ่ง 9).ฉาบเล็ก 10).ฉาบใหญ่ และ 11).กรับ กระทั่งเข้าสู่ช่วงปี พ.ศ.2500-ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว เริ่มมีการพัฒนางวงมโหรีโคราชดั้งเดิมถูกปรับเปลี่ยน มีอิทธิพลจาก รำวง เพลงลูกทุ่ง เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น จึงถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรเลงรวมถึงเปลี่ยนเครื่องดนตรีในวงใหม่เสียจนหมด เพิ่มนักร้อง กลองชุด กลองคองกา เข้ามาร่วมในวง ยังตัดเครื่องดนตรีดั้งเดิม คือ ซอยอด ซอด้วง ปี่แก้ว กลองซัด ฆ้องใหญ่ คงเหลือไว้เพียง ซอกลาง กลองมโหรี ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก และกรับ แต่เพียงเท่านั้น เรียกว่า “วงมโหรีโคราชประยุกต์” แต่ซอกลางยังถือเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในวงมโหรีโคราชประยุกต์เช่นเดิมบทเพลงในอดีตไม่ได้มีการจดบันทึกเป็นตัวโน้ตไว้มีเพียงภาพสลักหินเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางดนตรีเพียงเท่านั้น บทเพลงโบราณอาจกลายเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน และได้รวมเข้ากับวงดนตรีจากวัฒนธรรมภาคกลางกลายเป็นทำนองท้องถิ่นกลายมาเป็นบทเพลงในวงมโหรีโคราชดั้งเดิม บทเพลงที่ใช้บรรเลงของวงมโหรีโคราชดั้งเดิมใช้บทเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงบรรเลงในวงดนตรีไทย รวมถึงบทเพลงบรรเลงในดนตรีพื้นบ้าน โดยรวบรวมชื่อบทเพลงได้จำนวน 29 บทเพลง

ปัจจุบันปรากฏมีวงมโหรีโคราชประยุกต์ ส่งผลถึงบทเพลงในการบรรเลงก็เปลี่ยนแปลงไป ได้รับอิทธิพลทางดนตรีจากเพลงรำวง วงดนตรีลูกทุ่ง มินักร้องเพิ่มขึ้น มีบทเพลงที่ไม่แน่นอน ตามเพลงกระแส

สังคม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ ใช้ขอบรมเลงกับเครื่องดนตรีตะวันตก โดยไม่มีตัวโน้ตในการบรมเลงตายตัว แต่ใช้กลวิธีการบรมเลงแบบด้นสด (Improvise) การเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทหน้าที่ทางสังคมจากการศึกษาพบว่าแนวทางการดำรงอยู่ของวงมโหรีโคราชแตกต่างกันไปตามแต่ยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงในการรับใช้สังคมอยู่ 3 ยุค คือ จากเป็นเครื่องดนตรีประกอบในภาพทับหลังสู่การเป็นวงมโหรีโคราชดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงไทยประสมเพลงท้องถิ่นดั้งเดิมบรมเลง และได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นวงมโหรีโคราชประยุกต์ที่ส่วนใหญ่ใช้บทเพลงตามสมัยนิยมบรมเลงในสมัยปัจจุบัน โอกาสที่ใช้ในการใช้บรมเลงประกอบขบวนแห่ในงานบุญประเพณี และงานพิธีการต่างๆ โดยเฉพาะงานแห่กัณฑ์หลอนในงานบุญเทศน์มหาชาติ งานบวชนาค งานโกนจุก งานโกนผมไฟ งานเลี้ยงศาลาต่าปู งานสงกรานต์ และงานลอยกระทง

ข้อเสนอแนะ

1. เกี่ยวกับวงมโหรีโคราช

หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมฟื้นฟูและมีการสนับสนุนวงมโหรีโคราชให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา มีเวทีในการแสดงมากยิ่งขึ้นในงานเทศกาลสำคัญต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอย่างยิ่งการอนุรักษ์เพลงโบราณต่างๆ ควรมีการสืบทอด เนื่องจากวงมโหรีมีแต่ผู้สูงอายุที่สำคัญยิ่งในการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชนไทย ในช่วงเวลาที่ผ่านมามวงมโหรีต้องปรับตัว เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างเต็มรูปแบบ เน้นการนำเสนอเครื่องดนตรีตะวันตกมากกว่าเครื่องดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิม ทำให้รูปแบบการนำเสนอเปลี่ยนแปลงไป ควรส่งเสริมบทบาทของวงมโหรีโคราชในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา สร้างค่านิยมให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้การพัฒนา และการให้โอกาสในงานแสดงเทศกาลสำคัญต่างๆ เพื่อดำรงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามของชาติไทยให้คงอยู่สืบไป

2. เกี่ยวกับงานวิจัย

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวงมโหรีในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มวัฒนธรรมไทโคราช เช่น วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลาว วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมเขมร วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา วงมโหรีในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีความเกี่ยวเนื่องที่ติดต่อกันในกายภาพแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่อกัน ในท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นล้วนมีวงมโหรีทั้งสิ้น ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ให้กำเนิด วงมโหรีโคราชที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมาก็เป็นได้ และเพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับวงมโหรีให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.(2542).วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และ ภูมิปัญญา จังหวัดนครราชสีมา. กระทรวงมหาดไทย,กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร.จัดพิมพ์

- เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542.พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: เศรษฐกิจพอเพียง.
- เฉลิมศักดิ์ พิภพศรี.(2542).สังคีตนิยามว่าด้วยดนตรีไทยฉบับปรับปรุง.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นริศรานูวัตติวงศ์,สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยา.(2552).ใน.เพลงดนตรี : จากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ถึงพระยาอนุমানราชชน.บรรณาธิการอำนวยการ พูนพิศ อมาตยกุล.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครปฐม. สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤมล ปิยวิทย์.(2550).ไทโคราช.หนังสือที่ระลึกในโอกาสเกษียณอายุราชการ.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์.
- ประสิทธิ์ อินทร.(2538).ของดีโคราช เล่มที่4 สาขาการกีฬา และนันทนาการ.ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.พิมพ์ครั้งที่ 1.จำนวน 1,000เล่ม.กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง.(2526).ประวัติดนตรีไทย กรุงเทพฯไทยวัฒนาพานิช ปี 2525 และดนตรีไทย.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยวัฒน์ พันธศรี.(2554).มโหรี : ความอยู่รอด และการเปลี่ยนแปลงของมโหรีในสังคมเขมร.ม.ป.ท. : มปป.
- เพชร ตุมกระวิล.(2548).ระบำแมร์. แปลโดย ภูมิจิตร เรืองเดช. บุรีรัมย์ : โรงพิมพ์วินัย.
- พูนพิศ อมาตยกุล.(2529).ดนตรีวิจักษ์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม.เอกสารประกอบการสอนวิชาดนตรีวิจักษ์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรัชย์ เครือประดับ.(2524).ไหว้ครูดนตรีไทยและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย. ม.ป.ท. : มปป.
- สนอง คลังพระศรี.(2550).พื้นเมืองชลบท ชำระ และบันทึกประวัติศาสตร์ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. พิมพ์ครั้งที่ 1.กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- อนุมานราชชน,พระยา.(2552).ใน เพลงดนตรี : จากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯถึงพระยาอนุมานราชชน.บรรณาธิการอำนวยการ พูนพิศ อมาตยกุล.พิมพ์ครั้งที่ 1.นครปฐม : สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ministry of Culture and Fine Arts and UNESCO.(2004). Inventory of Intangible Cultural Haritage of Combodia.Combodia : JSRC Printing House.
- สัมภาษณ์ ธงชัย สามสี(ผู้ให้สัมภาษณ์) ชาววัฒน จอนจจอหอ (ผู้สัมภาษณ์),มิถุนายน พ.ศ.2559
- ธวัชชัย ศิริการ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชาววัฒน จอนจจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559.
- บุญช่วย ชูตระกูล(ผู้ให้สัมภาษณ์) ชาววัฒน จอนจจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559.
- ปรีชา มีหมื่นไวย (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชาววัฒน จอนจจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 11 เมษายน พ.ศ. 2559.
- พนม จำลองกลาง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ชาววัฒน จอนจจอหอ (ผู้สัมภาษณ์), 8